

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige

Rapport 2023:11

**Havs
och Vatten
myndigheten**

Uppdragsrapport

Rapporten har tagits fram av Malin Setzer, Anna Grände och Anton Halldén, Länsstyrelsen i Jönköpings län under 2020 på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Rapportförfattarna ansvarar för innehållet och slutsatserna i rapporten. Rapportens innehåll innebär inte något ställningstagande från Havs- och vattenmyndighetens sida.

© HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN | Datum: 2023-10-23

ISBN: 978-91-89329-64-5 Omslagsfoto: Daniel Rydberg

Havs- och vattenmyndigheten | Box 11 930 | 404 39 Göteborg | www.havochvatten.se

Förord

Ett ekosystembaserat arbetssätt utgår ifrån och involverar aktivt dem som nyttjar och berörs av ekosystemet och förutsätter en delaktighet och samarbete på alla geografiska nivåer för att nå en balans mellan bevarande och ett långsiktigt hållbart nyttjande av naturresurserna, inklusive av våra miljöer. Det är ett arbetssätt som kräver samverkan, dialog och förankring mellan olika sektorer och intressen, på nationell, regional och lokal nivå. Detta för att få en helhetssyn där konsekvenser, synergier och målkonflikter tydliggörs och beaktas.

Havs- och vattenmyndigheten uppdrog 2020 länsstyrelsen i Jönköping att sammanställa samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige. Det är Havs- och vattenmyndighetens förhoppning att rapporten ska bidra till att ge en överblick över befintliga strukturer, hur dessa kan nyttjas, breddas och vidareutvecklas för att effektivare nå mot gemensamma mål om ett långsiktigt hållbart nyttjande av fiskeresurserna och våra havs- och sötvattensmiljöer. Havs- och vattenmyndigheten vill tacka alla de som bidragit till rapporten.

Mats Svensson, avdelningschef Avdelningen för havsförvaltning
Göteborg, oktober, 2023

Sammanfattning

Det pågår ett arbete för att styra över den svenska fiskeriförvaltningen mot ett mer ekosystembaserat arbetssätt. Det nya arbetssättet ställer högre krav på delaktighet och samverkan mellan fiskets olika aktörer. Fasta så kallade samrådsstrukturer har i flera sammanhang lyfts fram som ett effektivt sätt att samverka inom den komplexa fiskförvaltningen. Kunskapen om vilka samrådsstrukturer och processer som finns inom svensk fiskförvaltning är i vissa avseenden bristfällig. Det gäller framför allt de samrådsstrukturer som finns på regional och lokal nivå, där lokala aktörer samarbetar med andra lokala eller regionala aktörer. Då dessa samrådsstrukturer utgör en viktig pusselbit för att utveckla den svenska fiskförvaltningen avser denna kartläggning att ge en bild av hur det ser ut idag. I rapporten ingår även en analys av vilka framgångsfaktorer som finns när man ska arbeta med långsiktiga samrådsstrukturer. Analysen landar också i konkreta rekommendationer för vad man ska tänka på när man startar och driver samrådsstrukturer inom fisket.

Kartläggningen utgår från en enkätundersökning som involverade alla länsfiskekonsulenter på landets länsstyrelser, men även andra relevanta intresseorganisationer kontaktades. Inkomna enkätsvar har sammanställts och bidrar med information till både pågående, nybildade och framtida samrådsstrukturer. Totalt har 87 samrådsstrukturer kartlagts, varav 47 är inom vattenområden där Havs- och vattenmyndigheten har föreskriftsrätt. Övriga 40 samrådsstrukturer ligger i vattenområden med i huvudsak enskild fiskerätt där berörda fiskerättsägare har det primära förvaltningsansvaret. Kartläggningen innefattar även frågor och analys av var det finns organisationer som har potential att utvecklas och implementera arbete med regional och lokal förvaltning av fisket i sin verksamhet. Kartor, både analoga och digitala, har tagits fram för att visualisera och tydliggöra var olika samrådsstrukturer finns idag och var det kan finnas behov av ytterligare samrådsstrukturer.

Eftersök i litteraturen har gett information om både utmaningar och framgångsfaktorer gällande arbetet inom samrådsstrukturer och ekosystembaserad fiskförvaltning. För att bekräfta dessa och hitta ytterligare viktiga aspekter att tänka på valdes nio av de 87 kartlagda samrådsstrukturerna ut för en mer djuplodande intervju. Intervjusammanställningen, enkätsvaren och litteraturstudien har tillsammans möjliggjort framtagandet av rekommendationer och ledord för utformning av nya eller hantering och utveckling av befintliga samrådsstrukturer.

Förhoppningen är att rapporten kan bidra med värdefull information om hur situationen ser ut och vad man ska tänka på i det fortsatta arbetet med att utveckla samrådsstrukturer inom fisket. Det bör även finnas goda möjligheter att följa upp inventeringen.

Innehåll

1	Inledning och bakgrund.....	9
1.1	Syfte med fiskförvaltning – varför förvaltar man fisk?	10
1.2	Ekosystembaserad fiskförvaltning.....	10
1.3	Syftet med samrådsstrukturer – varför det är viktigt med bred delaktighet och förankring 11	
1.3.1	Vad är en samrådsstruktur?	12
1.4	Ansvarsfördelning inom svensk fiskförvaltning	13
1.4.1	Nationell fiskförvaltning	14
1.4.2	Regional fiskförvaltning	14
1.4.3	Lokal fiskförvaltning.....	15
1.5	Kunskapsunderlag för fiskförvaltningen	15
1.6	Samrådsstrukturer inom svensk fiskförvaltning.....	17
1.6.1	Samrådsstrukturer på nationell nivå	17
1.6.2	Samrådsstrukturer på regional nivå	17
1.6.3	Samrådsstrukturer på regional-lokal nivå	18
1.7	Omvärldsspaning – praktiska exempel på samrådsstrukturer	18
1.8	Rapportens utförande och syfte	19
2	Inventering av samrådsstrukturer i svensk fiskförvaltning.....	21
2.1	Samrådsstrukturer i vatten där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt – enkät 121	
2.2	Samrådsstrukturer i vatten med i huvudsak enskild fiskerätt – enkät 2.....	28
2.2.1	Leaderområden	33
2.3	Fiskförvaltning där samrådsstrukturer saknas – enkät 3	36
2.3.1	Vattenorganisationer med fiskeintressenter.....	39
2.3.2	Nationell plan för omprövning av vattenkraft (NAP).....	44
3	Fördjupning i samrådsstrukturer	46
3.1	Litteraturstudie – utmaningar och framgångsfaktorer i samrådsstrukturer	46
3.1.1	Ingående aktörer	46
3.1.2	Tillvaratagande av kunskap	47
3.1.3	Tillit till varandra och till samverkan	47
3.1.4	Överenskommelser avseende spelregler, mål, arbetssätt och styrning.....	48
3.1.5	Konflikthantering och minskning av oenigheter	49
3.1.6	Effektivitet och att få samverkan att gå framåt.....	50
3.2	Intervjuer av utvalda samrådsstrukturer – analys och sammanställning av svar	51

3.2.1	Ingående aktörer	51
3.2.2	Ta vara på kunskap.....	53
3.2.3	Tillit till varandra och till samverkan	55
3.2.4	Mål, spelregler, arbetssätt och styrning/ledning	57
3.2.5	Hantering av konflikter och oenigheter	59
3.2.6	Effektivitet – att få arbetet att gå framåt.....	61
3.2.7	Mandat och finansiering	62
3.2.8	Värdering av olika faktorer	64
3.3	Analys av enkäten och förslag på uppföljning.....	65
3.3.1	Översiktlig analys	65
3.3.2	Förslag på fortsatt uppföljning.....	67
3.4	Rekommendationer	68
4	Referenser.....	72
Bilaga A	Enkäten	74
Bilaga B	Länsstyrelsernas ansvarsområden inom fiskeverksamheten.....	80
Bilaga C	Fiske på allmänt och enskilt vatten samt fiskets bedrivande.....	84

1 Inledning och bakgrund

Länsstyrelsen i Jönköping fick 2020 i uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten att kartlägga samrådsstrukturer och processer på regional och lokal nivå som främjar möjligheten för en ekosystembaserad fiskförvaltning (EBFF). Kartläggningen ger en övergripande bild av existerande samrådsstrukturer och processer som finns idag och är ett led i utvecklingen av en EBFF i Sverige. Föreliggande rapport beskriver samrådsstrukturer och processer som framkommit inom ramen för denna kartläggning.

- Kartläggningen utfördes med hjälp av en enkätundersökning som främst involverade Sveriges länsfiskekonsulenter men andra relevanta målgrupper såsom berörda intresseorganisationer. Enkätsvaren har sammanställts och presenteras i rapporten.
  - × Både analoga och digitala kartor har tagits fram för att visualisera samrådsstrukturerna.
- Arbetet innefattar en internationell utblick över framgångsrika samrådsstrukturer.
- Potentiella framgångsfaktorer har undersökts i litteraturen och utvalda samrådsstrukturer har intervjuats för att bekräfta teorin.
- Utifrån denna sammanställning och analys omfattar rapporten även förslag och rekommendationer på hur samrådsstrukturer kan användas eller utvecklas i syftet att förbättra kommunikation och arbetssätt mellan olika sektorer och aktörer runt gemensamma förvaltningsfrågor.

Kartläggningen omfattar samrådsstrukturer eller processer som informerar, hanterar eller påverkar fiskförvaltningen. En viktig del i arbetet har varit att få en bild av aktiva lokala aktörer som representeras genom t.ex. intresseorganisationer, vattenråd och föreningar och som möjliggör en lokal förankring av beslut inom fiskförvaltningen. Kartläggningen har primärt riktat sig mot samrådsstrukturer och processer som berörs av/hanterar regleringar av fisket, men innefattar även annan förvaltning av fiskbestånden, fiskens miljö och fisket.

Kartläggningen är mest heltäckande för de vatten och arter där Havs- och vattenmyndigheten har föreskriftsrätt för fisket, d.v.s. kusterna, de fem stora sjöarna och tillrinnande vattendrag upp till först mötande vandringshinder. För vattendrag har fokus för denna rapport legat på laxförande vattendrag. Kartläggningen beaktar möjligheter till samråd med enskilda fiskevattenägare och fiskevårdsområden när det berör dessa vattenområden, samt eventuella samrådsstrukturer gällande vandringsfisk som finns i havet.

Rapportens första del "Inledning och bakgrund" syftar till att ge en grundläggande förståelse för ekosystembaserad fiskförvaltning, svensk fiskeförvaltning och samrådsstrukturernas generella syften och strukturer. Syftet är att läsaren kan fördjupa sig inom dessa delar i syfte att förstå samrådsstrukturernas roll inom fiskeförvaltningen och i utvecklingen av en ekosystembaserad fiskförvaltning och därmed kunna ta till sig resterande delar av rapporten på ett mer begripligt sätt. Del två i rapporten beskriver resultaten från de inkomna enkätsvaren, intervjuer och analyser av utvalda samrådsstrukturer samt förslag på uppföljning och vidare arbete med kartläggningen. Syftet med rapportdel två är att ge en övergripande bild av existerande samrådsstrukturer i Sverige och hur dessa bidrar till en ekosystembaserad fiskförvaltning. Avslutningsvis finns det bilagor med enkäten samt information som beskriver länsstyrelsens arbetsuppgifter inom fiskförvaltningen i Sverige och skillnaderna mellan allmänt och enskilt vatten.

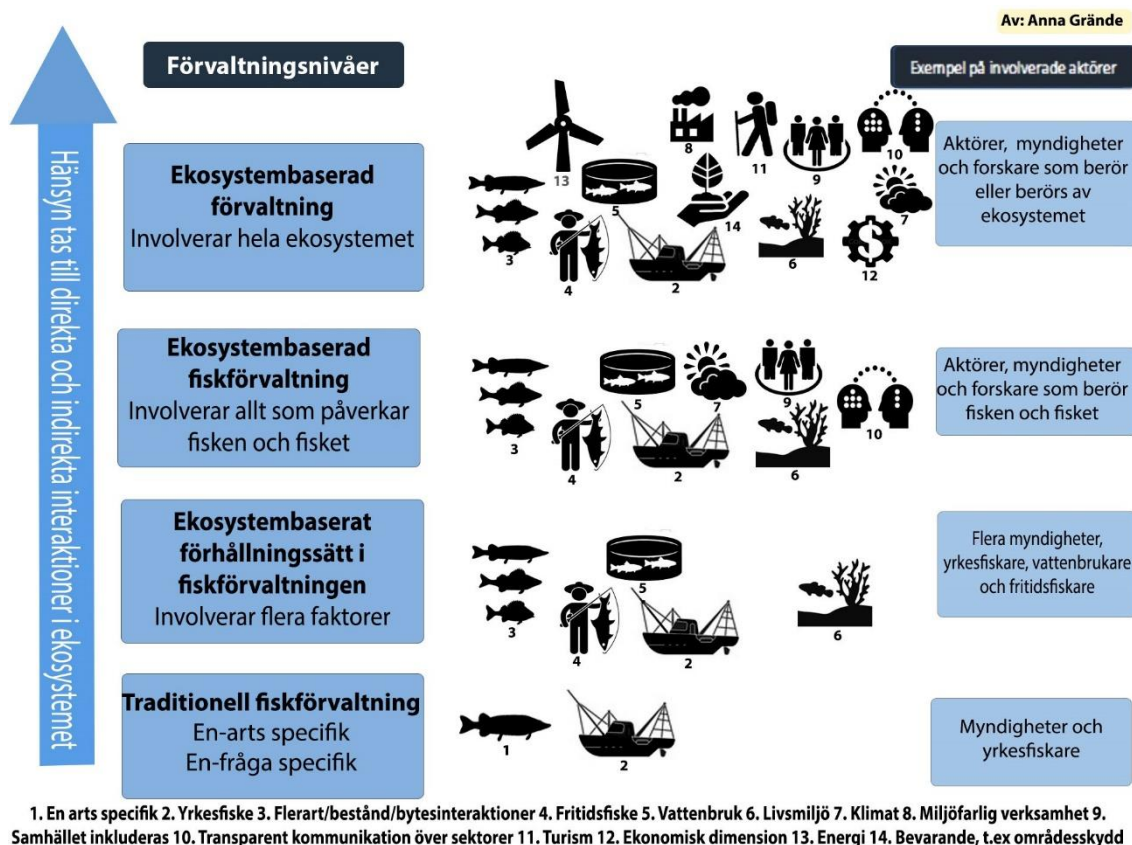
Det är viktigt att läsaren har med sig att det med all säkerhet finns fler samrådsstrukturer i Sverige som inte fångats upp inom ramen för denna kartläggning och att rapporten därmed inte nödvändigtvis ger en fullständig beskrivning av existerande samrådsstrukturer i Sverige.

1.1 Syfte med fiskförvaltning – varför förvaltar man fisk?

Produktionen av fisk är en viktig ekosystemtjänst som nyttjas via fiske och därigenom blir en viktig inkomstkälla för många yrkesfiskare, fiskerättsägare och näringsidkare inom fritidsfisket. Olika arter har olika roller i ett ekosystem och beståndsförändringar kan ge både direkta och indirekta effekter. Om populationsstorleken för en eller flera arter varierar drastiskt kan hela ekosystemet påverkas och den biologiska mångfalden förändras. Sådana variationer kan i sin tur påverka ett flertal ekosystemtjänster (Havs- och vattenmyndigheten 2018). Fisk är också en bra indikator på miljöns status och genom att följa fiskbeståndens utveckling erhålls en bra indikator på hur hela ekosystemen varierar. Fisken speglar således statusen även för andra miljöfaktorer (Degerman m.fl. 2016). Ansvariga för fiskförvaltningen försöker förvalta fiskbestånd så att de fiskas på ett långsiktigt hållbart sätt och ger god avkastning samtidigt som naturvärdena bevaras. Förvaltningsarbetet innefattar bland annat att sätta upp regler om hur, var och när man får fiska och hur mycket fisk man får ta upp (Länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten 2014). Andra verktyg som används inom förvaltningen är fisketillsyn, vård av fiskens miljö, miljöövervakning och skydd av livsmiljöer (områdesskydd, t.ex. Natura 2000, riksintressen, naturreservat) (Havsmiljöinstitutet 2019). Fiskförvaltningen måste förhålla sig till en mängd olika regler och mål så som miljömål, den gemensamma fiskeripolitiken, vattendirektiv och havsmiljödirektiv.

1.2 Ekosystembaserad fiskförvaltning

Ekosystembaserad fiskförvaltning (EBFF) syftar till att implementera ekosystemansatsen i fiskförvaltningen och härstammar från Konventionen om Biologisk Mångfald (CBD 2019). En EBFF är en fiskförvaltning som tar hänsyn till alla aspekter, direkta och indirekta interaktioner i ett ekosystem och söker nyttja det hållbart sett till de ekologisk-ekonomiska och sociala dimensionerna (Bryhn m.fl. 2018). Detta tillvägagångssätt innebär att man främjar bevarande och ett hållbart nyttjande av ekosystemet genom att balansera ekosystemets hälsa och människors välbefinnande, d.v.s. erkänner människan som en del av ekosystemet. Ekologiska faktorer har därmed inte nödvändigtvis prioritet över ekonomiska eller sociala faktorer och vice versa (Arias-Schreiber och Linke 2018). En EBFF avser inte enbart att beakta faktorer som rör fisken eller fisket utan hanterar alla relevanta faktorer som kan påverka dem eller som de påverkar, t.ex. miljöfarlig verksamhet, övergödningsproblematik, områdesskydd (t.ex. Natura 2000, riksintressen och naturreservat), turism, byggnation eller jordbruk (Bryhn m.fl. 2018). Arbetsmetoderna inom en EBFF innefattar ett effektivt kunskapsutbyte vid framtagandet av förvaltningens beslutsunderlag genom involvering av alla berörda intressenter och aktörer t.ex. genom samrådsstrukturer. Genom att involvera alla berörda aktörer, myndigheter och forskare i strukturerade samrådsstrukturer möjliggör man att alla faktorer som påverkar fisken och fisket tas i beaktande i förvaltningens beslutsunderlag vilket ger goda förutsättningar för effektiva åtgärder. Att dela kunskap effektivt och hantera konflikter via dessa samrådsstrukturer, möjliggör ett transparent arbetssätt över sektorer där hierarkiska nivåer kan minskas. Implementeringen av en EBFF skiljer sig åt i de praktiska exempel som finns då alla ekosystem har olika påverkansfaktorer och står inför olika miljöutmaningar. Det innebär att varje EBFF behöver vara anpassat för respektive ekosystem för att ekosystemet ska kunna förvaltas på bästa sätt (Bryhn m.fl. 2018). Ett försök till att visualisera EBFF görs i figur 1.

Figur 1. Beskriver olika nivåer av ekosystembaserad fiskförvaltning samt relevanta faktorer och exempel på involverade aktörer.

1.3 Syftet med samrådsstrukturer – varför det är viktigt med bred delaktighet och förankring

En samrådsstruktur skapar en plattform för dialog och samverkan, främjar ett transparent kunskapsutbyte, möjliggör konflikthantering och ökar delaktigheten hos involverade aktörer. Det innebär att man främjar möjligheten att skapa en gemensam bild av verkligheten. Utan en gemensam förståelse över en rådande situation i ett ekosystem är det svårt att enas kring gemensamma mål inför framtiden och samrådsstrukturer behöver kontinuerligt samråda kring rådande miljöstatus. Det är av betydelse att samrådsstrukturer har ett transparent arbetssätt så att alla aktörer har en tydlig bild över sin roll inom samrådet och hur synpunkter hanteras, vilket innebär tydlighet i alla processer. Alla behöver förstå sin roll i samrådsstrukturen och det ska finnas en klar förståelse i hur information mottages och att beslutsfattande ligger på myndighetsnivå (Tillväxtverket 2020).

Samrådsstrukturer kostar tid och pengar och det är viktigt att dess arbete är effektivt, i andra fall finns potentiellt negativa effekter såsom att involverade aktörer tröttnar på att lägga tid på ineffektiva möten utan verkan och att det kostar pengar som annars hade kunnat gå till att t.ex. utföra åtgärder i ekosystemet. För att minimera missförstånd och frustration hos involverade aktörer behöver det finnas tydliga roller och en förståelse för ingående processer vilket främjar delaktighet och engagemang. Alla behöver vara insatta i arbetssättet och hur förslag och synpunkter hanteras och också stegen i arbetet (Tillmar m.fl. 2018). Att ha samrådsstrukturer kan också ses som en viktig del av vårt demokratiska politiska system. Vi är en del av en demokrati och samrådsstrukturer möjliggör en utjämning av hierarkiska strukturer, samrådsstrukturerna

speglar därmed det demokratiska politiska systemet och främjar rättssäkerheten i Sverige (Århuskonventionen 2004).

Samrådsstrukturer är av betydelse för att få tillgång till kunskap som kan lyftas in i förvaltningens beslutsunderlag. Exempelvis behövs kunskap om både fisken, livsmiljön och fisket samtidigt som förvaltningen kan ske på både lokal, regional och nationell nivå varför kunskap är nödvändig från aktörer på olika nivåer. Kunskap kan komma från forskning, myndigheter och fisket och kan vara både teoretisk och praktisk (Grände 2019). I en EBFF ska all tillgänglig kunskap vägas samman i beslutsunderlag som ska möjliggöra att den mest sanningsenliga uppfattningen av verkligheten ligger till grund för åtgärdsförslag (Wenblad 2007).

Elinor Claire Ostrom (1933–2012) vann 2009, som första kvinna, Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfreds Nobels minne (Ekonomipriset). Hon var en amerikansk nationalekonom och statsvetare som betonade teorin om hur allmänna resurser ska förvaltas, där tillit är grundläggande. System utan samarbete och tillit fungerar sämre och Ostrom lyfte fram att lokala resurser med tiden framgångsrikt kan förvaltas av den lokala allmänheten. Hennes studier, främst inom miljöområden såsom t.ex. fiske, visade att tydliga regler och tydligt ansvar, effektiva konfliktlösningsmekanismer samt etappmål är positivt.

1.3.1 Vad är en samrådsstruktur?

En samrådsstruktur är ett rådgivande organ med syfte att bistå med beslutsunderlag gällande frågor inom fiskförvaltningen. Alla berörda aktörer, myndigheter och forskare ska involveras för att effektivt utbyta all tillgänglig information som finns kring faktorer som påverkar fisken och fisket. En samrådsstruktur ska vara ett permanent, långvarigt eller återkommande samråd där *idealt* alla berörda aktörer – intressenter, myndigheter och forskare – involveras för att diskutera aktuella förvaltningsfrågor och där information delas på ett transparent sätt utan hierarkiska strukturer (Wenblad 2007). En samrådsstruktur utgör en viktig del i att bedriva en ekosystembaserad fiskförvaltning då kunskapsutbyte och ett tvärvetenskapligt arbetssätt är essentiellt för att kunna involvera alla aspekter, direkta och indirekta interaktioner i ett ekosystem inom fiskförvaltningen. Exempel på samrådsstrukturer kan vara samförvaltning, vattenråd, eller regional samverkan mellan olika intresseorganisationer eller föreningar som fungerar som rådgivande organ till den ansvariga fiskförvaltningen. Det finns på en del håll en mer eller mindre utvecklad samverkan mellan länsstyrelser, kommuner, fisketillsynspersoner, kustbevakning och polis (Sundblad m.fl. 2018). Samrådsstrukturer främjar möjligheten att minska konflikter och öka ett mer engagerat deltagande kring gemensamma fiskeresurser vilket medför effektivare förvaltningsåtgärder (Grände 2019).

Samrådsstrukturer kan ha olika drivkrafter och mål, där viktiga drivkrafter kan vara

- att uppnå legitimitet att delta i förvaltningen av fisk och fiske
- konfliktlösning
- att effektivare söka ekonomiska medel
- att arbeta med utvecklingsfrågor
- att säkerställa resurstillgång för fisket, eller
- marknads- och produktutveckling.

Deltagare inom samrådstrukturen kan dela mål men har vanligtvis olika roller och kan ha olika syften. Exempelvis kan yrkesfisket dela mål med sportfiskarna även om organisationerna har

olika roller och syften. I och med att nya aktörer tillkommer i en samrådstruktur samt att kringliggande omständigheter förändras behöver mål och syften omformuleras. Detta kräver en adaptiv förvaltning som är lyhörd och hela tiden strävar efter att anpassa och utveckla sig. Det kräver också resurser i form av både tid och pengar. Det tar lång tid att bygga upp en fungerande organisation och nå fram till gemensamma målbilder, vilket man bör vara medveten om. Olika aktörer inom en samrådsstruktur kan även kategoriseras beroende på roll inom samrådstrukturen enligt följande (Wenblad 2007):

Aktörer med formell status:

- Aktörer som företräder specifika grupper, har rösträtt och sitter med i styrgruppen.
- Aktörer som observerar, har yttranderätt men inte rösträtt.
- Övriga aktörer som deltar endast i genomförande av aktiviteter.

Aktörer med olikartade roller:

- Brukare, t.ex. fiskerättsägare, licensierade yrkesfiskare, sportfiskare, husbehovsfiskare eller vattenbrukare som bedriver verksamhet i området.
- Indirekta intressenter: De som har ett indirekt intresse i resursen, t.ex. miljöengagerade, turismentreprenörer, beredningsindustrier och lokala aktörer.
- Myndigheter på olika nivåer med befogenhet inom något område.
- Experter som bidrar med kunskap och färdigheter (t.ex. forskare).
- Finansiärer kan vara aktiva observatörer i styrgruppen eller observera på avstånd/delta på stormöten, som t.ex. länsstyrelser, kommuner, regioner och leaderområden.

1.4 Ansvarsfördelning inom svensk fiskförvaltning

Fiskförvaltningen i Sverige organiseras med gränsdragningar mellan lokal, regional, nationell och internationell nivå. I korthet kan fiskförvaltningen beskrivas som att EU:s regelverk framförallt gäller för yrkesfisket i havet och särskilt för sådana fiskbestånd som vandrar och fiskas av många nationer, såsom torsk, sill och makrill. EU:s fiskelagstiftning ofta är direktverkande vilket innebär att beslutade bestämmelser inte behöver föras in i svensk lagstiftning utan gäller direkt. Fiskarter som lever på kusten i lokala bestånd och inte är långvandrande, såsom t.ex. gädda, omfattas inte av EU:s regelverk då de förvaltas bättre genom nationella bestämmelser.

Övergripande har Havs- och vattenmyndigheten det nationella ansvaret för fiskförvaltningen på kusterna, de stora sjöarna och tillrinnande vattendrag upp till först mötande vandringshinder. SLU är ett av universiteten som ansvarar för datainsamling, rådgivning, uppföljning, att ta fram beslutsunderlag, att driva projekt m.m. Länsstyrelserna har det regionala ansvaret inom staten. Fiskevårdsområden och enskilda fiskerättsägare ansvarar för och förvaltar enskilda vatten.

Sedan finns det olika intressentgrupper (yrkesfiskare och fritidsfiskare, se appendix) som nyttjar resursen fisk och är beroende av att en hållbar fiskförvaltning bedrivs i området där de verkar. De kan delta i fiskförvaltningen men de har inget formellt förvaltningsansvar som ovan nämnda har.

Fiskförvaltningen måste hantera eller åtminstone förhålla sig till faktorer som påverkar fisken eller fisket, t.ex. miljöfarlig verksamhet, övergödningssproblematik, områdesskydd, turism, byggnation eller jordbruk. Det finns ingen gemensam struktur för hur de olika ämnesområdena är strukturerade. Den komplexa strukturen gör det svårt att få olika delar av förvaltningen att hänga ihop och ökar utmaningen i att få till en ekosystembaserad fiskförvaltning (Bryhn m.fl. 2018).

För att kunna navigera sig i det komplexa landskapet krävs gränsöverskridande samarbeten på olika nivåer. Exempel på sådana är samförvaltningar, kommunala fiskeråd och liknande. För att utveckla EBFF i Sverige bör ett av målen vara att effektivisera de gränsöverskridande samarbeten som finns för att säkerställa att all tillgänglig kunskap inkorporeras i beslutsunderlagen till de formellt beslutande organen (Bryhn m.fl. 2018).

1.4.1 Nationell fiskförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Havs- och vattenmyndigheten ska på uppdrag av regeringen samordna arbetet med svenskt genomförande av fisket (enligt EU:s gemensamma fiskeripolitik) och miljön enligt EU-direktiv (Vattendirektivet, Havsmiljödirektivet samt Art-och habitatdirektivet) och särskilt verka för att fisk-och skaldjursresurserna förvaltas hållbart med hjälp av en ekosystembaserad fiskförvaltning (Sundblad m.fl. 2018).

Havs- och vattenmyndigheten beslutar om nationella föreskrifter för fiske, överprövning av länsstyrelsebeslut och yrkesfiskelicenser. Havs- och vattenmyndigheten är också ansvarig myndighet för officiell statistik om fiske samt beslutar om hur Havs- och vattenmiljöanslaget får användas för t.ex. datainsamling, vetenskaplig rådgivning, samt åtgärder för miljön och t.ex. fiskförvaltning. Förvaltningen på nationell nivå inkluderar vägledning och regleringar i lagar, främst fiskelagen (1993:787), förordningar, inte minst förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen (1994:1716), och myndighetsföreskrifter, främst Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS). Havs- och vattenmyndigheten samordnar uppgifterna med andra berörda myndigheter såsom Kustbevakningen, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Tullverket, Transportstyrelsen, Livsmedelsverket och länsstyrelserna. Den nationella fiskförvaltningen reglerar, informerar om och kontrollerar i vilken omfattning och på vilket sätt fisk-och skaldjursresurser får nyttjas i hav, kustvatten, de fem stora sjöarna och tillrinnande vattendrag upp till första definitiva vandringshindret (Havs- och vattenmyndigheten 2020: Sundblad m.fl. 2018).

Havs- och vattenmyndigheten lämnar från och med 2020 bidrag till länsstyrelserna för att stärka genomförandet av en ekosystembaserad fiskförvaltning. Bidraget ska användas för att skapa och långsiktigt vidmakthålla strukturer för samråd och samverkan med intressenter som fiske- och miljöorganisationer, kommuner och regionförbund. Länsstyrelserna ska också arbeta med att ta fram förvaltningsplaner och förvaltningsmål för fiskbestånd och vattenområden som kustområden, de stora sjöarna och laxälvarna. Länsstyrelserna ska också lämna underlag till översyner av bestämmelser för fiske utifrån de behov som prioriterats av de nationella beredningsgrupperna.

1.4.2 Regional fiskförvaltning

Sverige är indelat i 21 län med en statlig regional myndighet per län – Länsstyrelsen. Länsstyrelserna är regeringens förlängda arm i regionerna och ska bland annat företräda statliga intressen inom fisket. Länsstyrelserna styrs liksom andra myndigheter via en instruktion samt årliga regleringsbrev där myndighetens uppdrag framgår. Länsstyrelsernas verksamhet påverkas även i hög grad av lagar, förordningar och styrdokument från ett flertal nationella myndigheter. Länsstyrelserna får årligen bidrag från centrala myndigheter för regionalt genomförande av den nationella förvaltningen. Från t.ex. Havs- och vattenmyndighetens anslag för åtgärder för havs- och vattenmiljön får länsstyrelserna tillsammans närmare 500 miljoner kronor till åtgärder för havs- och vattenmiljön, varav en mindre del går till arbetet med fiskförvaltning. Medlen kan användas till egen verksamhet men mycket pengar går vidare till andra aktörer i form av bidrag.

Länsstyrelsernas övergripande ansvarsområden inom fiskförvaltningen är regional planering och samverkan mellan myndigheter på flera nivåer. Länsstyrelserna utgör den regionala länken mellan det nationella och lokala arbetet och ansvarar för provningar inom fiskelagstiftningen, yttrar sig vid licenser, bedriver fisketillsyn, genomför informationsinsatser, söker finansiering, driver projekt och uppföljningar m.m.

1.4.3 Lokal fiskförvaltning

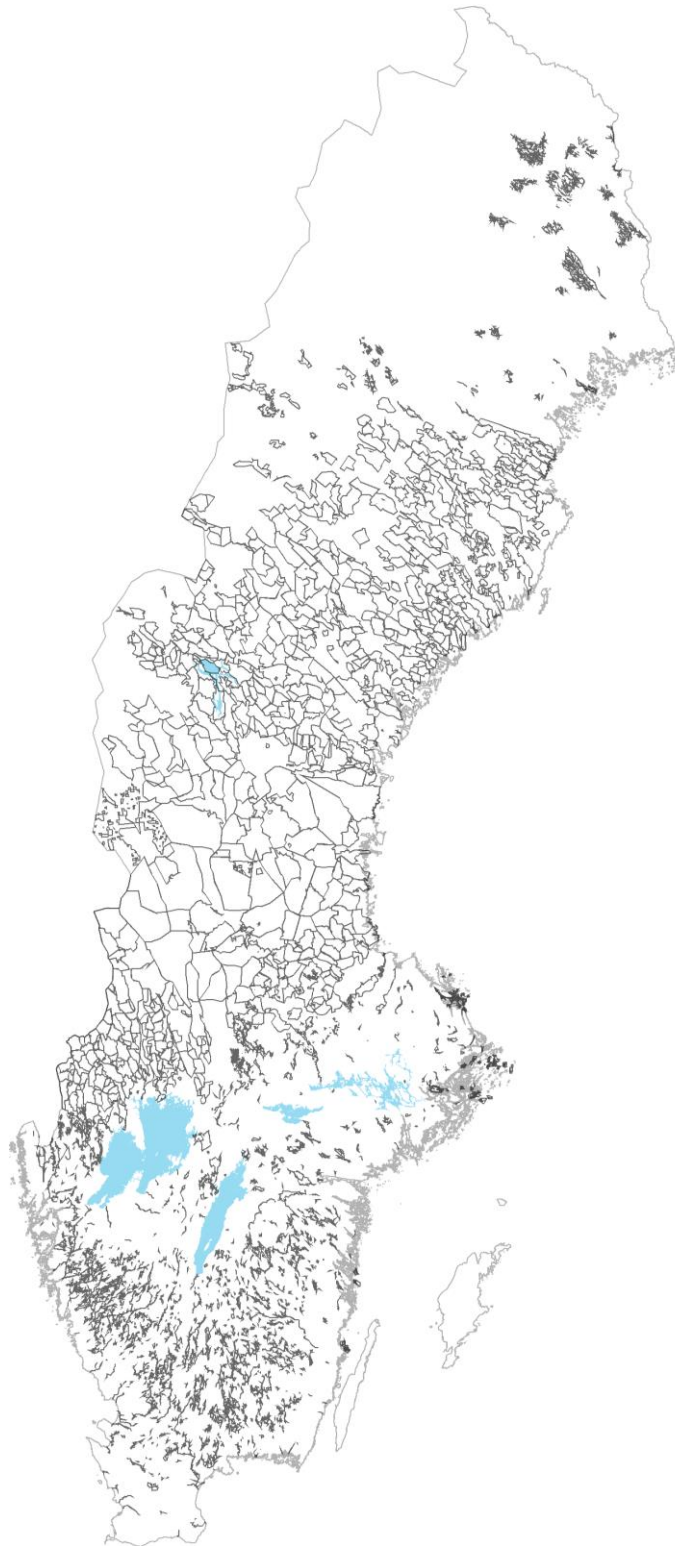
I Sverige finns 290 kommuner som styrs av folkvalda politiker. Kommunerna har ingen formell roll i fiskelagstiftningen, men är ändå en viktig aktör inom fiskförvaltningen. Kommunerna har det lokala perspektivet och arbetar brett inom en stor mängd verksamhetsområden som på olika sätt påverkar fisken och fisket. Exempel kan vara kommunernas arbete med miljöfrågor, samhällsplanering och turism. I många fall är också kommunerna själva fiskevattenägare. På enskilt vatten är det de enskilda fiskerättsägarna som har huvudansvaret för fiskevården. För att effektivisera förvaltningen har fiskerättsägarna i många vatten gått samman och bildat fiskevårdsområden. I Sverige finns 2000 fiskevårdsområden (FVO). FVO bildas alltså för att samordna fiske, fiskförvaltning och fiskevård på enskilt vatten. I varje FVO finns en fiskevårdsområdesförening där samtliga fiskerättsägare till det enskilda vatten som innefattas i området är medlemmar. FVO:s verksamhet regleras av lagen om fiskevårdsområden (SFS 1981:533). En viktig del av verksamheten är att upplåta fiske till allmänheten via försäljning av fiskekort. En annan del är att bedriva fisketillsyn. För att få bedriva fisketillsyn utanför sitt eget vatten måste man gå en utbildning samt erhålla ett förordnande som fisketillsynsperson från länsstyrelsen. Länsstyrelserna har register över alla fiskevårdsområden och utifrån dessa har Fiskekartan.se tagits fram, som är en nylanserad offentlig karttjänst över landets FVO.

Det finns även annan lokal förvaltning av fisket som bedrivs av t.ex. samfällighetsföreningar, fiskeklubbar, kommuner, större markägare etc. Det finns idag ingen sammanställning eller förteckning över dessa förvaltningsformer som, även om de är av mindre omfattning än fiskevårdsområdena, har betydelse för den svenska fiskförvaltningen. Föreliggande rapport omfattar inte heller dessa förvaltningsformer.

1.5 Kunskapsunderlag för fiskförvaltningen

För att bedriva en effektiv fiskförvaltning är tillförlitliga kunskapsunderlag nödvändiga. Det behövs kunskap om fiskens livsmiljö (både ekologisk och kemisk status), fiskbeståndens status samt hur fisket bedrivs och vad som fångas. Miljöövervakning är avgörande för att bedöma ekologisk status i ett ekosystem och ligger till grund för fiskförvaltningens bedömningar. Faktaunderlag som kan beskriva trender i fångster och beståndens status är statistik över fångst och ansträngning i yrkesfisket och fritidsfisket samt provfisken med nät, kräftmjärdar och hydroakustiska undersökningar m.m. (Naturvårdsverket 2015: Bryhn m.fl. 2018).

Olika universitet och övrig expertis tar fram och analyserar underlag som används vid rådgivning till framförallt Havs- och vattenmyndigheten, men även Miljödepartementet, Näringsdepartementet, Jordbruksverket, länsstyrelser, vattenvårdsförbund, kommuner, konsulter samt fiske-, fiskevårds- och miljöorganisationer. SLU Aqua har t.ex. i uppdrag från Havs- och vattenmyndigheten att genomföra datainsamling och lämna vetenskapliga utlåtanden om beståndens och ekosystemens tillstånd och utveckling, samt konsekvenser av befintliga eller föreslagna förvaltningsåtgärder. Rådgivningen kommuniceras i resursöversikter, utredningar, vetenskapliga underlag och olika möten med beslutsfattare och aktörer (Bryhn m.fl. 2018).

September 2020

Bild 1. Karta över fiskevårdsområden i Sverige (Fiskekartan.se).

1.6 Samrådsstrukturer inom svensk fiskförvaltning

Vem som ansvarar för fiskförvaltningen i Sverige är indelat i tre olika nivåer: nationell, regional och lokal med tydliga avgränsningar. I samrådsstrukturer inom svensk fiskförvaltning sker det samarbeten över sektorer på flera nivåer i Sverige där berörda aktörer kan säga sitt och ge inspel till fiskförvaltningen. Dessa är inte lika distinkta och några tydliga avgränsningar finns inte. Vikten av dessa samrådsstrukturer lyfts fram i implementeringen av EBFF – den ekosystembaserade fiskförvaltningen. För att uppnå ett hållbart nyttjande av ekosystemen sett till ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner måste det finnas transparens och lyhörddhet och alla som berör eller berörs av ekosystemet bör inkluderas.

1.6.1 Samrådsstrukturer på nationell nivå

I Havs- och vattenmyndighetens arbete på nationell nivå sker samarbete med såväl närmast berörda myndigheter som övriga intressenter. Samverkan sker i en mängd olika forum. Havs- och vattenmyndigheten har under 2018 initierat fem regionala beredningsgrupper (samrådsstrukturer) för fiskförvaltningen i syfte att i ett nationellt-regionalt perspektiv bereda och samverka kring frågor inom fiskförvaltningen.

Det är Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Jordbruksverket och SLU Aqua som ingår i beredningsgrupperna som har delats in vattenområdesvis:

- Väst (Västra Götaland, Halland och Västra Skånes kust med tillrinnande vattendrag)
- Syd (Östra Skåne, Blekinge, Kalmar och Gotlands kust med tillrinnande vattendrag)
- Ost (Östergötland, Södermanland, Stockholm och Uppsalas kust med tillrinnande vattendrag)
- Norr (Gävleborg, Västernorrland, Västerbotten och Norrbottens kust med tillrinnande vattendrag)
- De fem stora sjöarna med tillrinnande vattendrag samt övriga inlandsvatten

Särskilda arbetsgrupper bildas för att lösa avgränsade uppgifter som t.ex. översyn av bestämmelser för fiske efter en viss art eller för ett visst område. I vissa arbetsgrupper kan andra organisationer än myndigheter ingå. Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket ansvarar för samråd med intressenter på nationell nivå och länsstyrelserna för samråd på regional nivå. Beredningsgrupperna ska vara operativa och utgångspunkten är att möten hålls två gånger per år eller utifrån behov för aktuellt område.

1.6.2 Samrådsstrukturer på regional nivå

Dåvarande Fiskeriverket fick 2004 i uppdrag från regeringen att starta så kallade samförvaltningsinitiativ. Uppdraget gick ut på att samordna ett program från nationell nivå i syfte att skapa samrådsstrukturer på regional nivå som skulle innefatta förvaltning av fisket men även av de ekosystem som fisken lever i, dvs. jobba med en ekosystembaserad fiskförvaltning. Centralt var att de på den regionala nivån själva skulle stå för organisationen och verksamheten för att skapa förutsättningar för att få en kontinuitet över tid. Samrådsstrukturerna skulle ha varierade förutsättningar för lokal eller regional förvaltning. Sex initiativ involverades i uppdraget; Gotland, Halland, Kustlandet, Norra Bohuslän, Ume-Vindelälven och Vättern. De var med vid uppstarten 2004 och pågick till 2006 (Wenblad 2007). Ett fåtal av dessa finns kvar idag i samma utsträckning medan några nya har tillkommit och de kan se väldigt olika ut.

Utöver samförvaltningsinitiativen arbetar länsstyrelserna i varierad omfattning med att skapa och vidmakthålla långsiktiga strukturer för samråd och dialog för den regionala fiskförvaltningen. Det

har inte funnits någon sammanställning av samrådsstrukturer på denna nivå varför föreliggande kartläggning här kan bidra med att förbättra kunskapsläget och beskriva just dessa.

1.6.3 Samrådsstrukturer på regional-lokal nivå

Det finns idag bra kunskap om vilka fiskevårdsområden som finns i landet (bild 1) men saknas för övriga lokala förvaltningsformer. Föreliggande arbete innefattar inte någon beskrivning av dessa lokala organisationer som i sig kan betecknas som lokala samrådsstrukturer eftersom de innefattar olika intressenter med lokala intressen.

Däremot är samrådsstrukturer där lokala aktörer samarbetar med andra lokala eller regionala aktörer av intresse för denna kartläggning. Det finns samrådsstrukturer där både enskilt och allmänt vatten ingår men det finns inte mycket kännedom på nationell nivå om dessa regional-lokala samrådsstrukturer i Sverige. De utgör en viktig pusselbit i att utveckla den svenska fiskförvaltningen mot EBFF, varför kartläggningen i denna rapport inhämtat kunskap om dessa strukturer och samarbeten i Sverige.

1.7 Omvärldsspaning – praktiska exempel på samrådsstrukturer

Ekosystemansatsen tillämpas i fiskförvaltningen genom en ekosystembaserad fiskförvaltning men tillämpningen är en långsam process med fåtal beskrivna exempel. I arbetet med EBFF i världen försöker man ta fram indikatorer, dvs. mätbara värden som kan påvisa om en förvaltning utför en effektiv EBFF. I de flesta fall är principerna och tolkningarna svårdefinierade och lämpliga mätbara indikatorer är svåra att ta fram. En del av svårigheten med att tillämpa en ekosystembaserad fiskförvaltning är att den måste anpassas för varje ekosystem som den ska tillämpas inom, det finns alltså ingen entydig bild av hur en EBFF ska tillämpas (Bryhn m.fl. 2018). Ekosystemen skiljer sig åt liksom dess aktörer och det kan sägas att varje ekosystembaserad fiskförvaltning även har olika drivande faktorer i sin fiskförvaltning – exempelvis är turism en drivande faktor inom den ekosystembaserade fiskförvaltningen på Galapagos och fiske är den drivande faktorn inom den ekosystembaserade fiskförvaltningen i Vättern (Grände 2019). Det finns följaktligen ett behov av att utveckla en samsyn om vad en EBFF är och vilka principer som behöver följas för att bedriva en sådan (Bryhn m.fl. 2018).

Nedan beskrivs några konkreta exempel på framgångsrika samrådsstrukturer och ekosystembaserade fiskförvaltningar i världen. Syftet är att beskriva hur de är organiserade, vad som fungerar bra och mindre bra med dem och att lyfta fram dess framgångsfaktorer.

Många mindre områden har beskrivits med lyckade framsteg inom EBFF, medan det varit svårare att tillämpa EBFF i en hel stat eller havsområde (Bryhn m.fl. 2018). Det kan argumenteras för att avgränsade områden såsom sjöar gynnas i tillämpningen av EBFF då de har en naturlig rumslig avgränsning, dock finns det endast ett fåtal exempel på framgångsrika EBFF i just sjöar. EBFF-processen i världen har kommit olika långt på olika platser. De högst rankade exemplen är från olika fiskeri i USA som också har flera lågrankade fiskeri. De lägsta rankingarna är i utvecklingsländer, såsom Ecuador och Indonesien, medan andra länder, som t.ex. Chile har knappt påbörjat EBFF-arbetet (Bryhn m.fl. 2018).

I Norge är den marina fiskerinäringen viktig för den ekonomiska produktiviteten och dess ekonomiskt viktiga bestånd delas med andra länder. Tillämpningen av EBFF har genomförts från nationella myndigheter och neråt mot regional-lokala nivåer. Fiskeridirektoratet är ansvarig myndighet för havsfiskefrågor och ICES agerar rådgivande för de ekonomiskt viktigaste

fiskebestånden. Det finns även en årlig förvaltningscykel och tre utarbetade tabeller: Beståndstabellen, tabellen för fångst av datafattiga arter och fiskeritabellen som uppdateras årligen (Bryhn m.fl. 2018).

Inom ett EU-projekt (GAP2) 2011–2015, finansierat av EU-kommissionen (FP7), ville man tydliggöra värdet av medborgarforskning inom fiskförvaltning och vilka fördelar det för med sig. Man förde samman forskare, fiskare och förvaltare för att gemensamt hitta lösningar för ett hållbart fiske. 11 EU-länder var involverade och 13 "case studies" genomfördes varav ett i Sverige (i Vättern; Selektivt fiske på sik). GAP2-projektet föranleddes av projekt GAP mellan 2007 och 2009 och lärdomar från båda projekten resulterade i en handbok (Good practice guide) för hur man bedriver samverkansprojekt mellan främst forskare och fiskare inom fiskförvaltning (Mackinson m.fl. 2015).

I över 30 år har USA:s marina fiskeförvaltning styrts av åtta regionala förvaltningsråd som utvecklar fiskförvaltningsplaner, ger råd om förordningar och ämnar utveckla EBFF inom förvaltningen. Dessa granskas sedan av National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) som råder under handelsdepartementet (US Department of Commerce). Trochta m.fl. (2018) har tagit fram kriterier för att jämföra hur väl utvalda fisken i världen uppfyllde EBFF varav USA:s musselfiske i Alaska, korallrevsfiske i Hawaii och plattfiske i nordöstra USA fick höga rankningar (Bryhn m.fl. 2018). I en studie av tre samrådsstrukturer som förvaltade marina däggdjur i USA intervjuades personer inom olika kategorier av aktörer och man fann att viktiga element hos dem var tydliga roller, kommunikation, struktur och tillit, ledarskapsträning och överlämnanden samt arbetsgångar och processer och begränsad finansiering som en utmaning. Som en del av studien utvecklades rekommendationer som myndigheter och förvaltare kan ta del av och dessa täckte samarbeten och stärkande av bl.a. kommunikation, tillit och respekt, tydliga definierade ramverk och roller, transparenta arbetssätt och processer (Malek och Cornish 2019).

I Asien bedrevs en femårig studie som ämnade visa på faktorer som påverkar framgången hos utvalda samrådsstrukturer i Asien. 18 kriterier pekades ut som mycket viktiga för framgång och delades in i tre kategorier (Pomeroy, Katon och Harkes 2001). Inom den första kategorin fann man t.ex. att lagar, policys och strukturer måste vara definierade och tydliggöra lokalt ansvar. Externa aktörer, t.ex. konsulter, behövs ofta för att stödja samverkansprocessen. I den andra kategorin behövs exempelvis lämpliga skalor och definierade gränser, tydliga roller, homogena samverkansgrupper, hög delaktighet och lokalt ledarskap. Andra faktorer är att stärka det lokala beslutsfattandet, öka den sociala medvetenheten och balansera ut så att all makt inte ligger hos myndigheter. För framgång i den tredje kategorin krävdes t.ex. incitament för att motivera individer att delta exempelvis genom att alla parter gynnas.

1.8 Rapportens utförande och syfte

Syftet med denna rapport är att kartlägga vilka samrådsstrukturer som finns i Sverige idag för regionalt och lokalt deltagande i fiskförvaltningen. Fokus ligger på de vatten där Havs- och vattenmyndigheten har föreskriftsrätt – kusterna, de stora sjöarna och laxförande vattendrag. För att samla in information till kartläggningen har en enkät först och främst skickats ut till länsfiskekonsulenterna på Sveriges länsstyrelser. Därefter har enkäten skickats ut till berörda organisationer, såsom Sveriges Fiskevattenägareförbund, Sportfiskarna, yrkesfiskeorganisationer

(SFPO, HKPO, SFPO, NKFPO, SKIFO, SIC)¹ och aktörer inom fisketurism/fiskeguider (SeFF, SOF, Sweden Fishing, SFFF)², som fick möjligheten att besvara den.

Enkäten var uppdelad i tre delar och innefattade frågor om strukturer och processer i samrådsstrukturer i olika vattenområden i Sverige.

- Första delen av enkäten avser *samrådsstrukturer där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt* – dvs. kusterna, de stora sjöarna och laxförande vattendrag. Denna del var den mest omfattande i frågor och avser samrådsstrukturer som i huvudsak berör allmänt vatten.
- Andra delen avser *samrådsstrukturer med i huvudsak enskild fiskerätt (inte kusterna, de stora sjöarna och laxförande vattendrag)*. I denna enkät del efterfrågades en mer översiktlig beskrivning av samrådsstrukturerna som i huvudsak berör enskilt vatten.
- Tredje delen gav möjligheten att beskriva hur olika delar inom fiskförvaltningen bedrivs i områden *där samrådsstrukturer saknas* med avseende på specifika arbetsområden.
  - × Många vattenorganisationer omnämndes här som potentiella samrådsstrukturer att hantera fiskfrågor. Därmed kompletterades kartläggningen med en inventering av vilka vattenorganisationer som inkluderar fiskeintressenter.

I de fall det behövdes har kompletterande information hämtats in via e-post och telefon. All insamlad information har bearbetats, sammanställts och analyserats. De samrådsstrukturer som beskrivs har främst inkommit från enkätsvaren och ger nödvändigtvis inte en fullständig beskrivning av existerande samrådsstrukturer i Sverige.

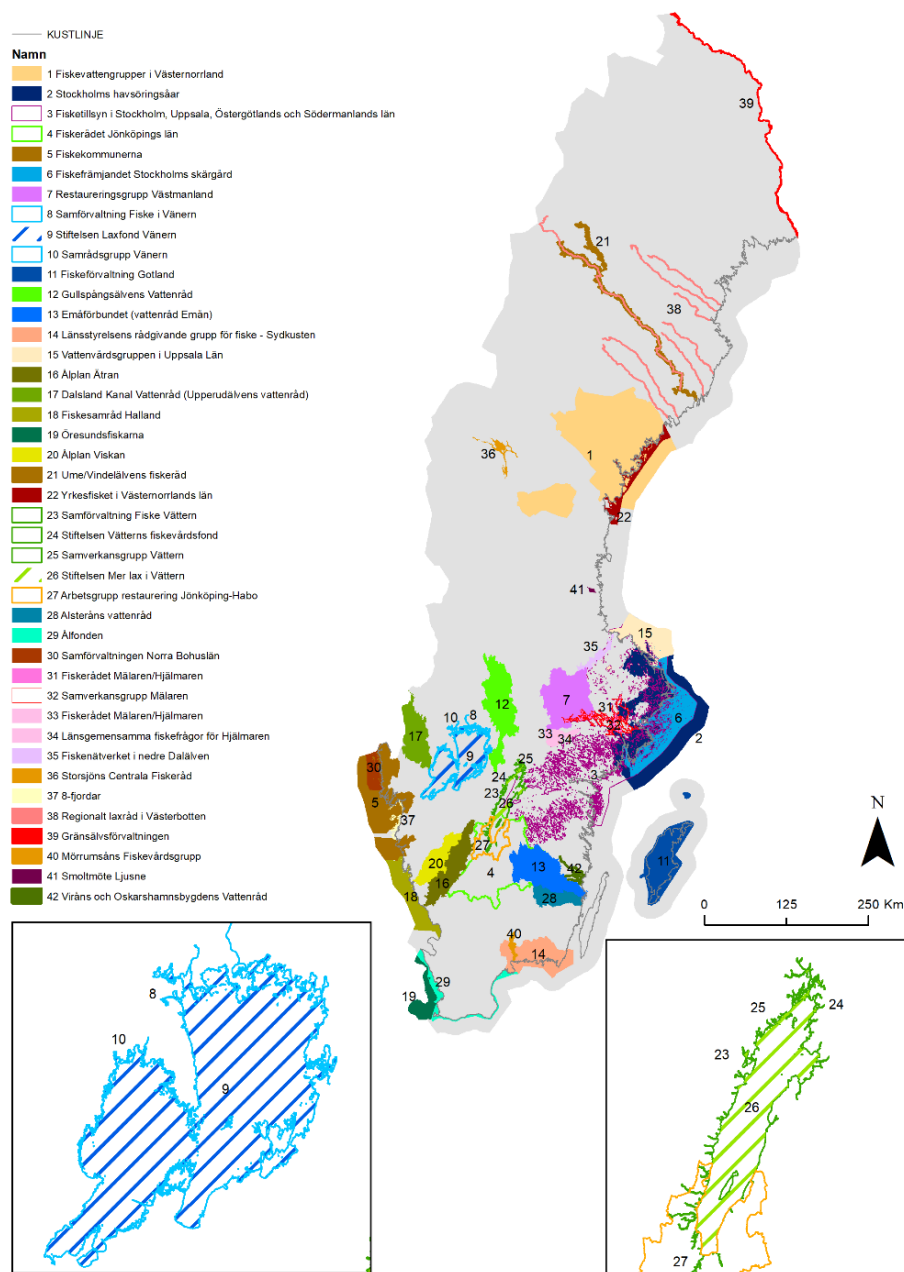
¹ SFPO: Sveriges Fiskares Producentorganisation, HKPO: Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation, NKFPO: Norrbottens Kustfiskares Producentorganisation, SKIFO: Sveriges Kust- och Insjöfiskares Organisation, SIC: Sveriges Insjöfiskares Centralförbund

² SeFF: Sveriges Fisketurismföretagare, SOF: Sveriges Organiserade Fiskeguider, SFFF: Sveriges Funktionshindrades Friluft- och Fiskeförening

2 Inventering av samrådsstrukturer i svensk fiskförvaltning

Resultaten från de tre olika enkätdelarna redovisas i påföljande avsnitt.

2.1 Samrådsstrukturer i vatten där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt – enkät 1

September 2020

©Lantmäteriet Geodatasamverkan, © SMHI Geodatasamverkan

Karta 1. Geografiska utbredningen av samrådsstrukturer som berör vattenområden där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt (kusterna, de stora sjöarna och laxförande vattendrag upp till första vandringshindret).

Av 69 inkomna enkätsvar i första enkätdelen beskrevs olika samrådsstrukturer varav 45 var aktuella för kartläggningen av samrådsstrukturer i vatten där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt: de fem stora sjöarna och laxförande vattendrag upp till första vandringshindret. Deras namn och geografisk avgränsning visas i karta 1 och tabell 1.

Tabell 1. Samrådsstrukturer i vatten där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt med hänvisning till nummer på karta 1.

Nr i karta	Namn
1	Fiskevattengrupper i Västernorrland
2	Stockholms havsöringsåar
3	Fisketillsyn i Stockholm, Uppsala, Östergötlands och Södermanlands län
4	Fiskerådet Jönköpings län
5	Fiskekommunerna
6	Fiskefrämjandet Stockholms skärgård
7	Restaureringsgrupp Västmanland
8	Samförvaltning Fiske i Vänern
9	Stiftelsen Laxfond Vänern
10	Samrådsgrupp Vänern
11	Fiskeförvaltning Gotland
12	Gullspångsälvens Vattenråd
13	Emåförbundet (vattenråd Emån)
14	Länsstyrelsens rådgivande grupp för fiske - Sydkusten
15	Vattenvårdsgruppen i Uppsala Län
16	Ålplan Åtran
17	Dalsland Kanal Vattenråd (Upperudälvens vattenråd)
18	Fiskesamråd Halland
19	Öresundsfiskarna
20	Ålplan Viskan
21	Ume/Vindelälvens fiskeråd
22	Yrkesfisket i Västernorrlands län
23	Samförvaltning Fiske Vättern
24	Stiftelsen Vätterns fiskevårdsfond
25	Samverkansgrupp Vättern
26	Stiftelsen Mer lax i Vättern
27	Arbetsgrupp restaurering Jönköping-Habo
28	Alsteråns vattenråd
29	Ålfonden
30	Samförvaltningen Norra Bohuslän
31	Fiskerådet Mälaren/Hjälmaren
32	Samverkansgrupp Mälaren
33	Fiskerådet Mälaren/Hjälmaren
34	Länsgemensamma fiskefrågor för Hjälmaren
35	Fiskenätverket i nedre Dalälven
36	Storsjöns Centrala Fiskeråd
37	8-fjordar

Nr i karta	Namn
38	Regionalt laxråd i Västerbotten
39	Gränsälvsförvaltningen
40	Mörrumsåns Fiskevårdsgrupp
41	Smoltmöte Ljusne
42	Viråns och Oskarshamnbygdens Vattenråd
Ej i karta	Vattenrådet för Asp och Biotopvård (Uppsala län)
Ej i karta	SALCOM
Ej i karta	Kustfiskarelyftet

Följande samrådsstrukturer beskrivs ej i kartan:

Vattenrådet för asp och biotopvård

Vattenrådet för asp och biotopvård startades 2005 då man länge försökt få finansiering att bygga en fisktrappa. Finansiering blev aktuellt via ett 4-årigt LONA-projekt. Målet var att få tillbaka asp i Fyrisån, man sammankallade alla aktuella aktörer. Därmed var Vattenrådet för asp och biotopvård startat. När det 4-åriga projektet var slut var samverkan igång och man valde att fortsätta. 2 ggr/år träffas samrådsstrukturen, och alla som intresserade är välkomna. En del deltar aktivt och andra mer inaktivt. Gruppen har växt och idag är det mellan 35–45 personer. Vattenrådet verkar i huvudsak runt Mälaren/Hjälmaren, Västra Götaland och Värmland men varierar beroende på vilka som deltar, andra områden kan ingå. I vattenrådet sammanställs kunskapsläget och resultat av undersökningar om asp i landet för att utveckla kunskapen om arten. Allting syftar till att implementeras i åtgärdsprogrammet för asp som ligger i Uppsala Län.

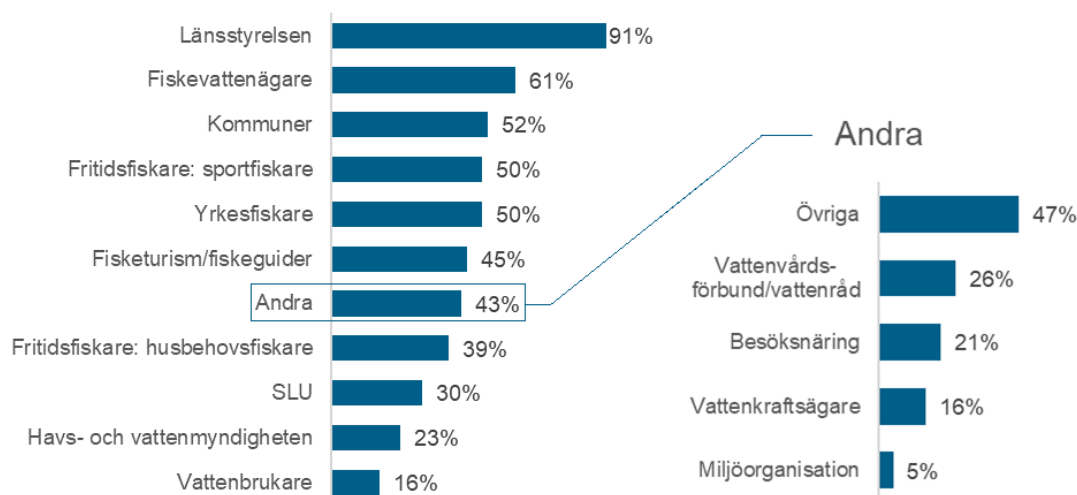
Kustfiskarelyftet

Sommaren 2017 tog kustfiskarna i Hälsingland kontakt med kommunens näringslivskontor. De ville ha hjälp med att säkra framtiden för både fisket i stort och yrkesgruppen. Kontakten mynnade ut i projektet Kustfiskarelyftet. Projektet syftar till att hitta lösningar för generationsväxling så att småskaliga kustrykesfiskare ska bli fler. Att kunna bedriva ett lönsamt och hållbart, lokalt, traditionellt och småskaligt kustfiske utan att överfiska. Att utveckla samarbete med besöksnäringen och ett starkare nätverk mellan de småskaliga yrkesfiskare för att bättre ta tillvara på yrkeskunskaper, lönsamhet- och förädlingsintressen. Projektet pågår mellan januari 2018 till oktober 2020. Kommunen är projektägare och finansieras av Leader Gästrikebygden och Leader Mittland Plus. Kommunen och yrkesfiskarna bidrar med tid i projektet. Tanken är att uppstartat nätverk kommer finnas kvar efter projektets avslut.

SALCOM

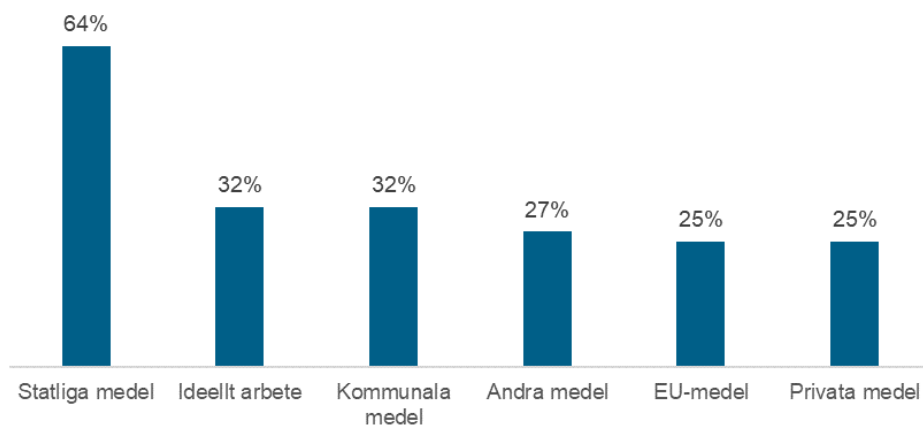
The Salmon Committee of the Bothnian Bay (SALCOM) är ett samarbete med Finland om vildlaxbestånden i Torneälvområdet och Gränsälven men även generella frågor om vildlax i Norra Östersjön. Länsstyrelsen i Norrbottens län har tillsammans med Lapplands förbund i finska Lappland ansvaret med syfte att förvalta de vilda laxbestånden vilket sker genom informationsutbyte och diskussioner som rör den gemensamma förvaltningen i Gränsälven (Torne- Muonio och Könämaälvarna). Ingående aktörer i SALCOM är Lapplands förbund, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Kommunförbundet Norrbotten, Finsk-Svenska Gränsälvskommissionen, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland samt Tornedalsrådet. Inom SALCOM lyfts intressen i laxförvaltningsfrågor samt informationsutbyten med beslutsfattare på nationell och internationell nivå.

Länsstyrelsen ingår i närmare alla beskrivna samrådsstrukturerna. Fiskevattenägare, kommuner, fritids-, sport- och yrkesfiskare är också vanliga aktörer i de beskrivna samrådsstrukturerna. Många andra aktörer är involverade såsom vattenvårdsförbund/vattenråd och besöksnäring (figur 2). Övriga utgörs av Kustbevakningen, danska Öresundsakvariet, Karlstads universitet, fiskevårds konsulter, Norrbottens kommuner, Gränsälvskommissionen, Lapplands förbund (Finland) och Tornedalsrådet.

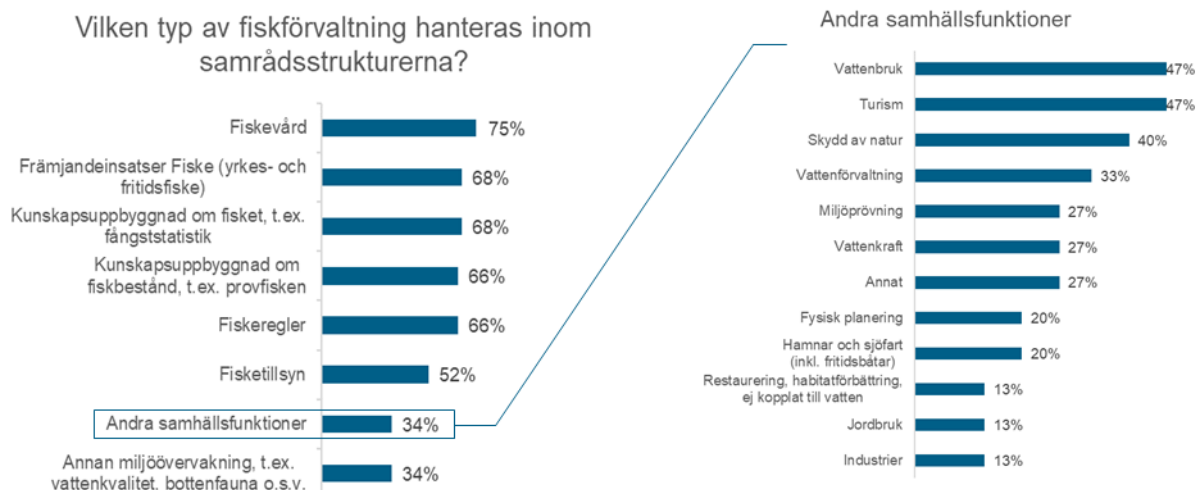
Figur 2. Till vänster beskrivs ingående aktörer i samrådsstrukturerna, 43 procent av ingående aktörer utgörs av andra aktörer och beskrivs till höger. Övriga (47 procent) av dessa utgörs av Kustbevakningen, Öresundsakvariet, universitet, politiker, sportfiskare, fiskevårdskonsulenter m.fl.

Mer än hälften av samrådsstrukturerna finansieras via statliga medel. Ideellt arbete, kommunala medel, EU-medel och privata medel är också relevanta finansieringskällor. Andra medel uppges vara vattenavgiftsmedel, egna medel från organisationerna, stiftelser och leader, intäkter från gemensamma fiskekort, medel från vissa regioner samt inga medel (figur 3).

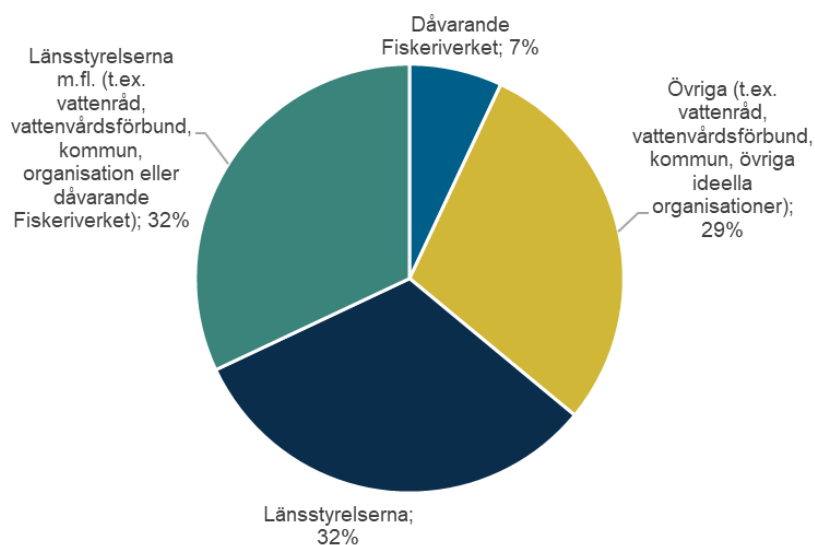
Figur 3. Arbetet inom samrådsstrukturerna finansieras av följande källor. Andra medel avser t.ex. varierande, vattenavgiftsmedel, egna medel från organisationerna, stiftelse, region, leader, intäkter från fiskekort eller ingen finansiering.

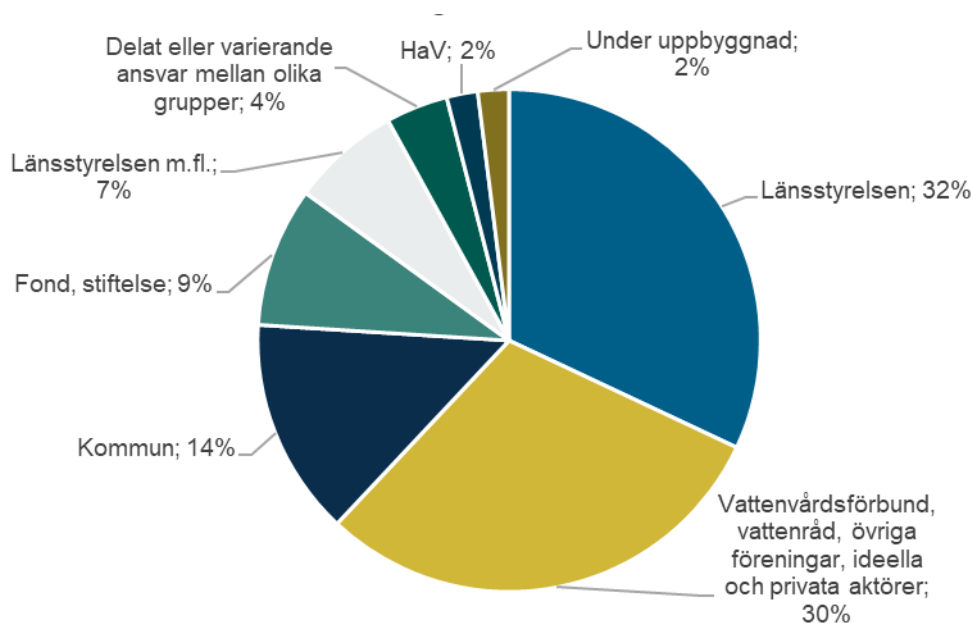
Figur 4. Till vänster beskrivs den fiskförvaltning som hanteras inom samrådsstrukturerna, varav 34 procent utgörs av andra samhällsfunktioner och beskrivs till höger. Annat (27 procent) utgörs av fördelning av medel, miljögifter, inköp, uppsamling och fördelning av ålyngel.

Den fiskförvaltning som hanteras inom dessa samrådsstrukturer är i huvudsak fiskevård, främjandeinsatser för yrkesfisket och fritidsfisket, kunskapsuppbyggnad om fisket och fiskbestånd, fiskeregler eller fisketillsyn. Andra samhällsfunktioner utgörs av bl.a. vattenbruk, turism, skydd av natur och vattenförvaltning (figur 4).

Figur 5. Figuren beskriver vilka organisationer som har initierat samrådsstrukturerna.

28 av 44 samrådsstrukturer var initierade av enbart länsstyrelserna eller länsstyrelserna tillsammans med t.ex. vattenråd, kommun och vattenvårdsförbund. Övriga 16 samrådsstrukturer är initierade av andra än länsstyrelsen, t.ex. av dåvarande Fiskeriverket, vattenråd, vattenvårdsförbund, kommun, övriga ideella organisationer (figur 5). Länsstyrelsen ansvarar för

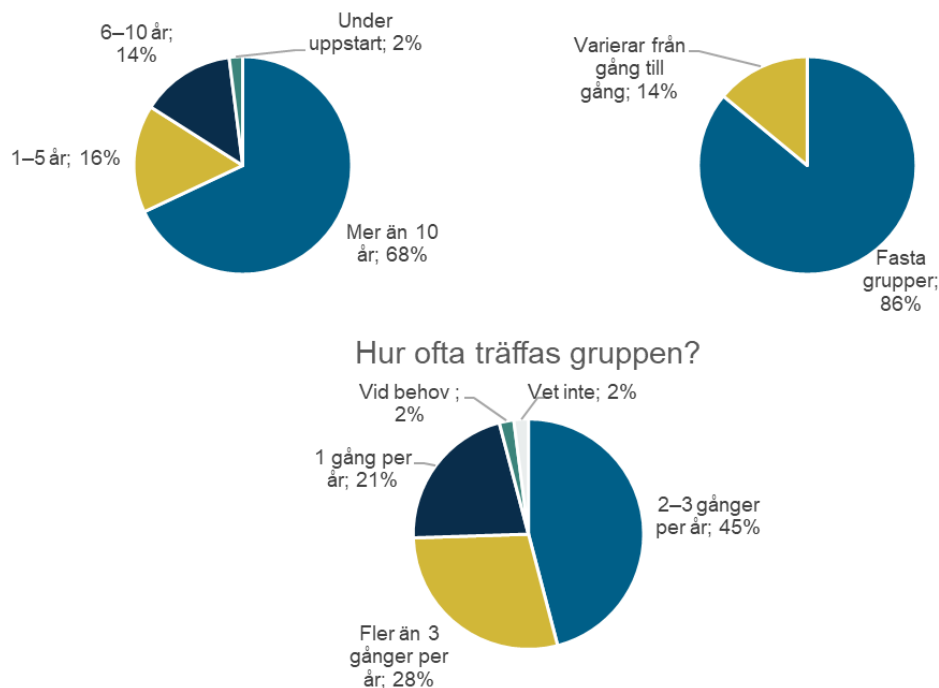
Figur 6. Figuren beskriver vilka som idag ansvarar för samrådsstrukturerna.

nästan en tredjedel av samrådsstrukturerna, detsamma för vattenråd, vattenvårdsförbund eller övriga ideella och privata aktörer (figur 6).

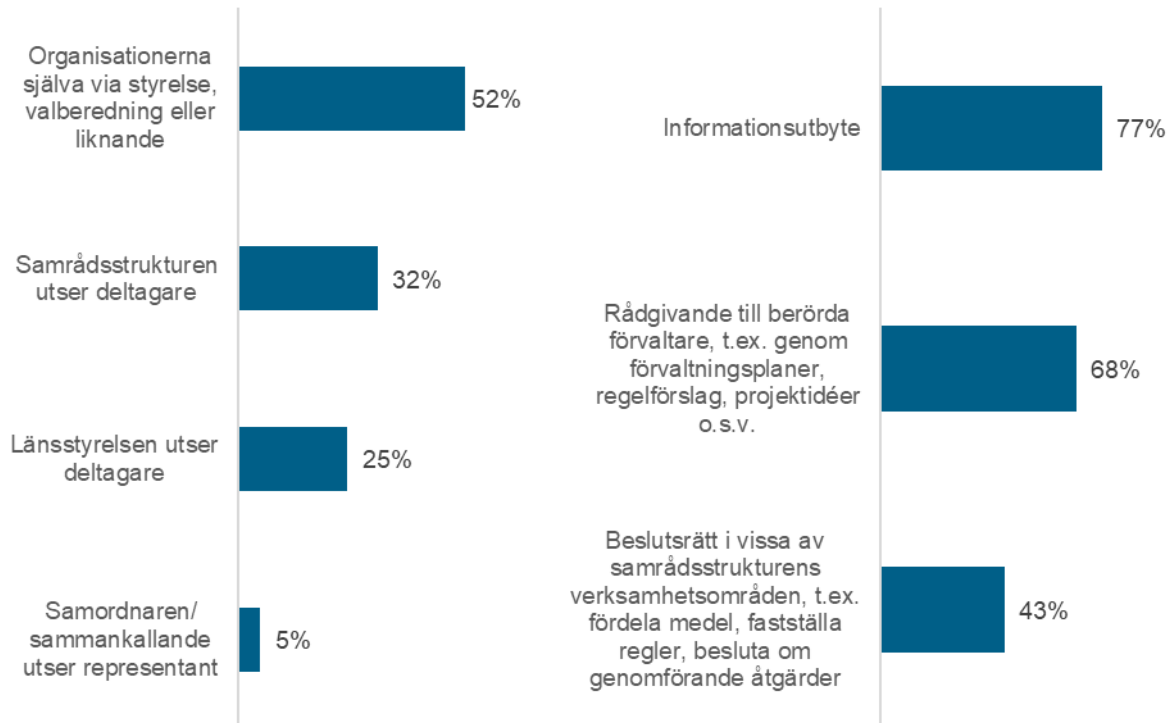
Mer än hälften av samrådsstrukturerna har funnits i mer än tio år, en är under uppstart och resterande har funnits i mellan ett och tio år. Nästan hälften av samrådsstrukturerna träffas två till tre gånger per år, enbart en uppger vid behov. Övriga träffas färre eller fler gånger än två till tre gånger per år. Det blir tydligt att nästan alla har en regelbundenhet i hur ofta de träffas. Majoriteten av samrådsstrukturerna består också av fasta grupper (figur 7).

På frågan om samrådsstrukturen har arbetsgrupper eller undergrupper har 80 procent svarat att de inte har det, 15 procent att de har det och övriga 5 procent vet inte. De arbetsgrupper som finns är styrgrupper, referensgrupper, arbetsgrupper som jobbar med specifika frågeställningar och projekt som har koppling till samrådsgruppen.

Organisationerna som ingår i samrådsstrukturen utser själva deltagare via styrelse, valberedning eller liknande i hälften av fallen. I en tredjedel av fallen utses deltagare inom samrådsstrukturen själv och i en fjärdedel utses de av länsstyrelsen (figur 8). På frågan om vilka mandat som finns i samrådsstrukturen är de flesta rena informationsutbyten, många har en rådgivande funktion till berörda förvaltare, t.ex. genom regelförslag eller förvaltningsplaner. Nästan hälften av samrådsstrukturerna har beslutsrätt i vissa av dess verksamhetsområden (figur 8).

Figur 7. Figuren längst upp till vänster beskriver hur länge samrådsstrukturerna funnits, figuren längst upp till höger beskriver om det är en fast grupp eller om medlemmarna varierar mellan träffarna och figuren längst ner beskriver hur ofta gruppen träffas.

Figur 8. Figuren till vänster beskriver vem som utser deltagare i organisationerna och figuren till höger beskriver vilka mandat som finns i samrådsstrukturerna.

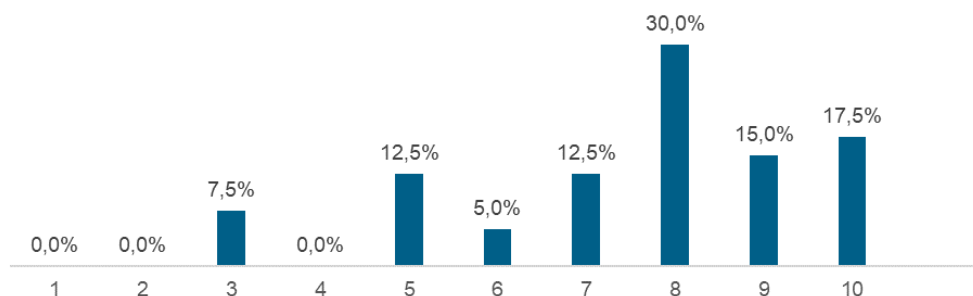
I enkäten ställdes frågor om samrådsstrukturen har uttalade syften och mål. Merparten svarar att det finns uttalade syften och mål och övriga att det inte gör det. Dessa varierar mellan samrådsstrukturerna och innefattar bland andra:

- att uppnå god ekologisk status
- att främja fisk och fiske
- långsiktig och hållbar förvaltning av fisk och fiske
- att involvera berörda aktörer inom förvaltningen av fisket
- att uppfylla villkor i dom
- att skapa gemensamma fiskeregler
- att utbyta information på rådgivande nivå
- att fördela och prioritera medel.

I enkäten efterfrågades om samrådsstrukturen hade handlingsplaner eller andra styrdokument. Omkring 40 procent saknar handlingsplaner, 35 procent har handlingsplaner och 27 procent har andra styrdokument. Exempel på handlingsplaner och styrdokument som finns är:

- stadgar
- förvaltningsplaner
- verksamhetsplaner
- samverkans- och tillsynsplaner.

40 svar inkom på frågan om personen som besvarade enkäten ansåg att samrådsstrukturen uppfyller sitt syfte på en skala från 1 till 10, där 1 är inte alls och 10 är mycket väl. Mer än hälften har angett 8–10 i värde vilket innebär att de i stor utsträckning uppfyller sitt syfte. Endast ett fåtal har angett 3 vilket var det lägsta angivna av de inkomna svaren (figur 9).

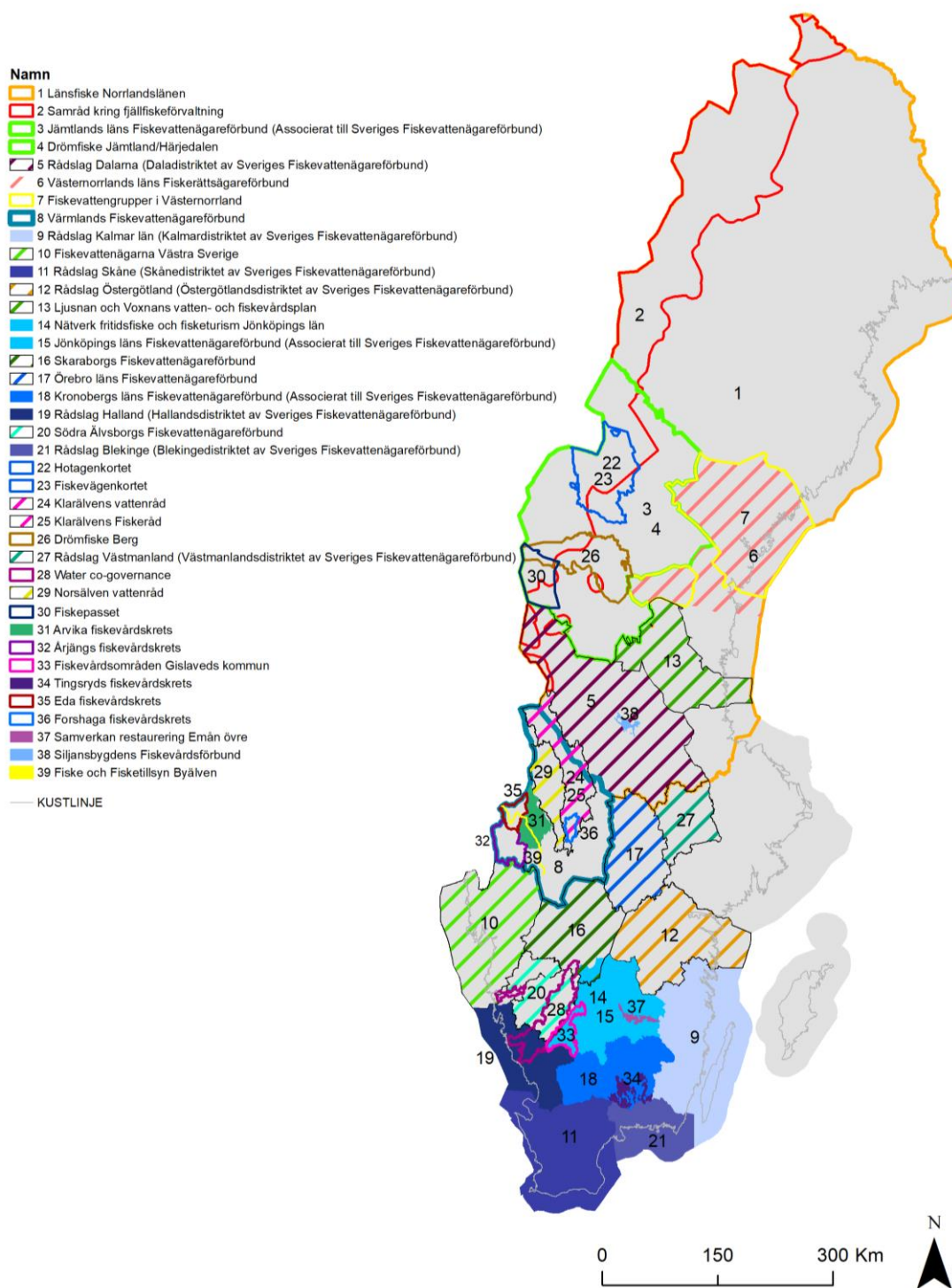

Figur 9. Figuren beskriver hur väl personen som besvarat enkäten anser att samrådsstrukturen uppfyller sitt syfte på en skala från 1–10 där 1 är inte alls och 10 är mycket väl.

2.2 Samrådsstrukturer i vatten med i huvudsak enskild fiskerätt – enkät 2

Enkät del två besvarades 59 gånger varav 39 samrådsstrukturer i vatten där enskild fiskerätt i huvudsak förvaltar området beskrevs. Samrådsstrukturerna som omnämns beskrivs i karta 2 och tabell 2.

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige

September 2020

©Lantmäteriet Geodatasamverkan, © SMHI Geodatasamverkan

Karta 2. Den geografiska utbredningen av samrådsstrukturer i vattenområden med i huvudsak enskild fiskerätt.

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige

Tabell 2. Samrådsstrukturer i vatten med huvudsak enskild fiskerätt med hänvisning till nummer på karta 2.

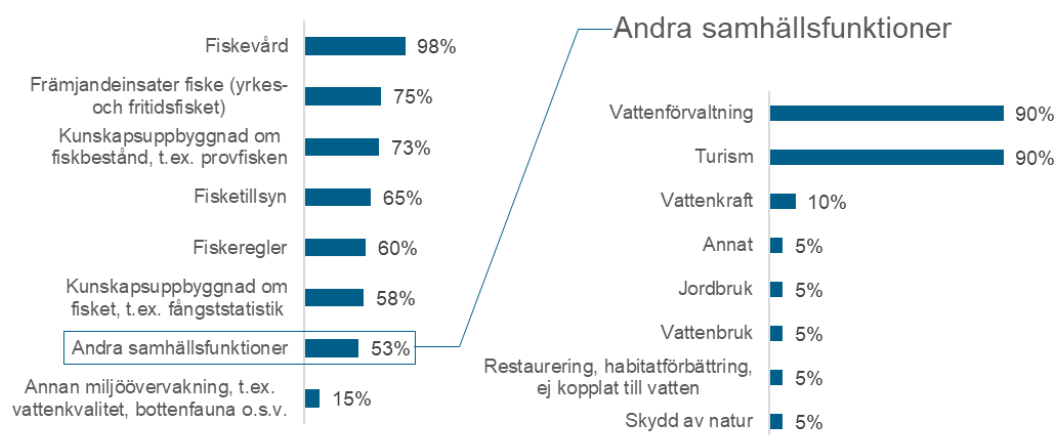
Nr i karta	Namn
1	Länsfiske Norrlandslänen
2	Samråd kring fjällfiskeförvaltning
3	Jämtlands läns Fiskevattenägareförbund (Associerat till Sveriges Fiskevattenägareförbund)
4	Drömfiske Jämtland/Härjedalen
5	Rådslag Dalarna (Daladistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
6	Västernorrlands läns Fiskerättsägareförbund
7	Fiskevattengrupper i Västernorrland
8	Värmlands Fiskevattenägareförbund
9	Rådslag Kalmar län (Kalmardistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
10	Fiskevattenägarna Västra Sverige
11	Rådslag Skåne (Skånedistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
12	Rådslag Östergötland (Östergötlandsdistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
13	Ljusnan och Voxnans vatten- och fiskevårdsplan
14	Nätverk fritidsfiske och fisketurism Jönköpings län
15	Jönköpings läns Fiskevattenägareförbund (Associerat till Sveriges Fiskevattenägareförbund)
16	Skaraborgs Fiskevattenägareförbund
17	Örebro läns Fiskevattenägareförbund
18	Kronobergs läns Fiskevattenägareförbund (Associerat till Sveriges Fiskevattenägareförbund)
19	Rådslag Halland (Hallandsdistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
20	Södra Älvsborgs Fiskevattenägareförbund
21	Rådslag Blekinge (Blekingedistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
22	Hotagenkortet
23	Fiskevägenkortet
24	Klarälvens vattenråd
25	Klarälvens Fiskeråd
26	Drömfiske Berg
27	Rådslag Västmanland (Västmanlandsdistriktet av Sveriges Fiskevattenägareförbund)
28	Water co-governance
29	Norsälven vattenråd
30	Fiskepasset
31	Arvika fiskevårdskrets
32	Ärjängs fiskevårdskrets
33	Fiskevårdsområden Gislaveds kommun
34	Tingsryds fiskevårdskrets
35	Eda fiskevårdskrets
36	Forshaga fiskevårdskrets
37	Samverkan restaurering Emån övre
38	Siljansbygdens Fiskevårdsförbund
39	Fiske och fisketillsyn Byälven

Det finns områden och vattenorganisationer som inte kom med i enkätsvaren men som i viss utsträckning hanterar fiskefrågor. Informationen har erhållits från Sveriges Fiskevattenägareförbund. Dessa kan ses i tabell 3 nedan och är även markerade med * i tillhörande tabell 4 till karta 4. Det kan finnas ytterligare områden som hanterar fiskefrågor men som inte kommit med.

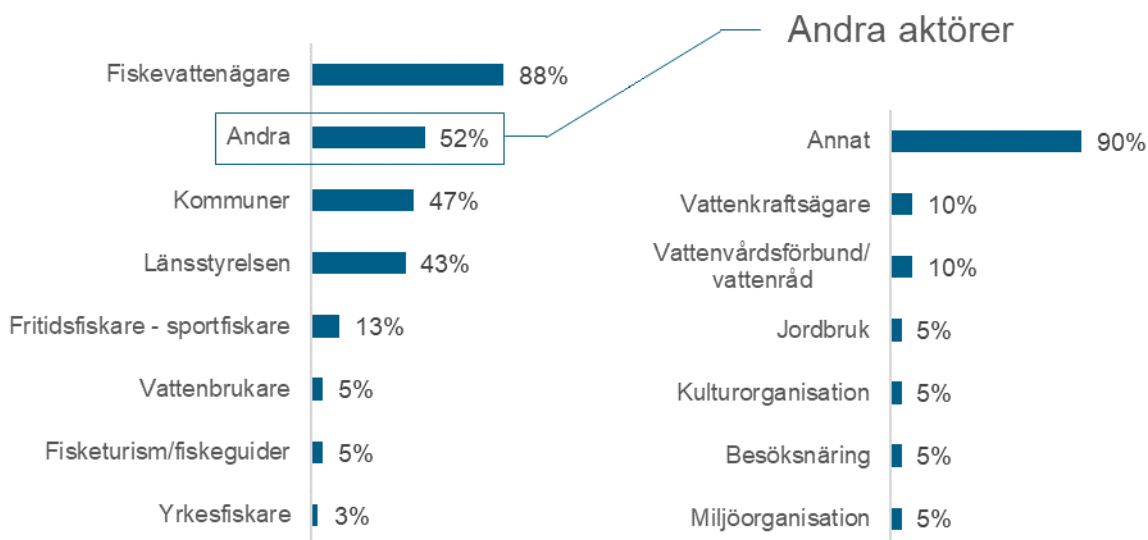
Tabell 3. Samrådsstrukturer som inte kom med i enkätsvaren men som i viss utsträckning hanterar fiskefrågor. Det kan finnas ytterligare områden som hanterar fiskefrågor men som inte kommit med.

Namn	Namn
Indalsälvens vattenråd	Övre Motala ströms vattenråd
Ljungans vattenråd	Kungsbackaåns vattenvårdsförbund och vattenråd
Svartåns vattenråd	Lagans vattenråd
Bräkneåns vattenråd	Lygnerns vattenråd
Hagbyåns och Halltorpsåns vattenråd	Nissans vattenråd
Kävlingeåns vattenråd	Ringsjöns vattenråd
Marsströmmens vattenråd	Rönneåns vattenråd
Mieåns vattenråd	Rååns vattenråd
Nedre Motala ströms och Bråvikens vattenråd	Suseåns vattenråd
Stångåns vattenråd	Ätrans vattenråd
Svartån-Sommen vattenråd	Vattenrådet för Lyckebyån, Sillertorpsån, Nätrabyån m.fl. mindre vattendrag
Stensåns vattenråd	

Den fiskförvaltning som hanteras inom samrådsstrukturerna är i huvudsak fiskevård, främjandeinsatser, kunskapsuppbyggnad om fiskbestånd eller om fisket, fisketillsyn eller fiskeregler. Lite mer än hälften hanterar också andra samhällsfunktioner som exempel vattenförvaltning, turism och vattenkraft (figur 10).

Figur 10. Beskriver den typ av fiskförvaltning som hanteras av samrådsstrukturen. Till vänster visas den procentuella fördelningen av inkomna svar, varav 53 procent uppges vara andra samhällsfunktioner som anges i figuren till höger.

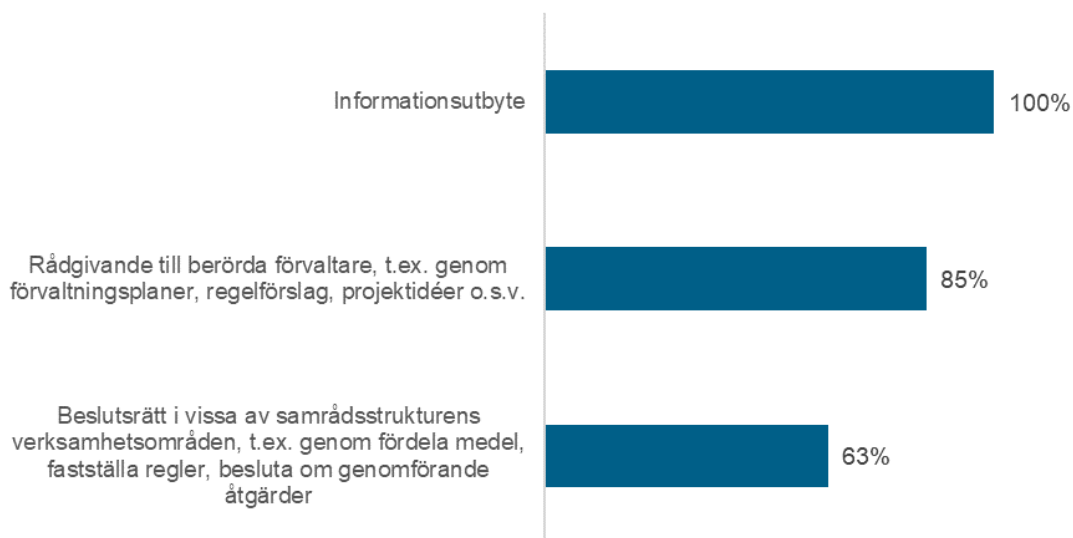
Figur 11. Till vänster beskrivs vilka aktörer som ingår i samrådsstrukturerna. 52 procent av ingående aktörer utgörs av andra aktörer där 90 procent utgörs av kommuner i egenskap av fiskevattenägare och medlemmar. Polis och kustbevakning ingår också i andra aktörer.

Fiskevattenägare ingår i merparten av de beskrivna samrådsstrukturerna. Länsstyrelsen, kommuner och fritidsfiskare/sportfiskare är också vanliga deltagare. Många andra aktörer är involverade, som i betydande del utgörs av kommuner i egenskap av fiskevattenägare och medlemmar (figur 11).

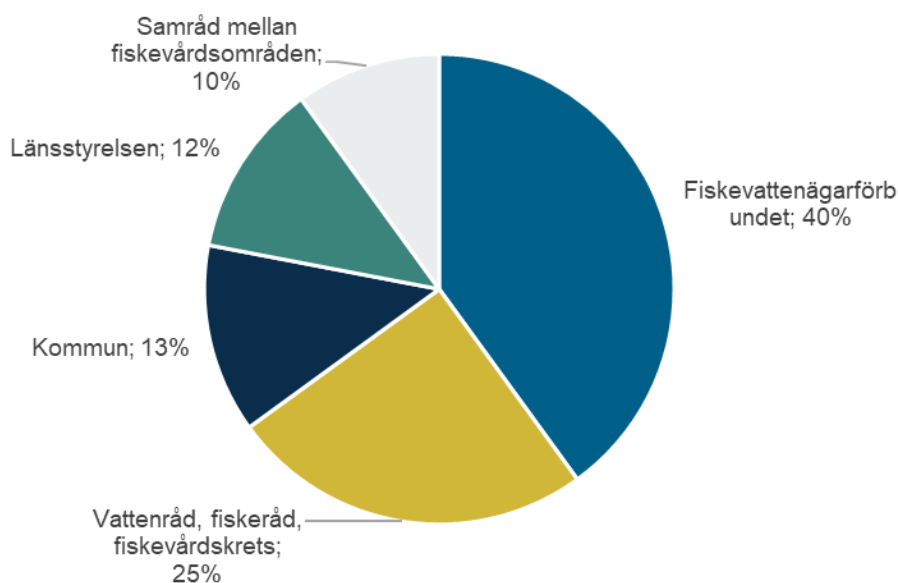
Alla samrådsstrukturerna har en informationsfunktion och merparten är också rådgivande till berörda förvaltare, t.ex. genom förvaltningsplaner eller regelförslag. Lite mer än hälften har beslutsrätt i vissa av samrådsstrukturens verksamhetsområden, t.ex. genom att fastställa regler, besluta om genomförande åtgärder, kunskapsinhämtning (figur 12). Exempel på beslutsrätt i vissa av samrådsstrukturens verksamhetsområden är:

- Gemensamt fiskekort för flera fiskevårdsområden.
- Ansökningar om bidrag för åtgärdssamordnare eller åtgärder i samverkan med markägare, seminarier m.m.
- Beslut enligt fiskelagstiftningen och medelsfördelning.
- Fiskeregelförändringar.
- Planeringar för fisketurism, fisketillsyn m.m.
- Beslut om genomförande av restaureringsåtgärder.

Figur 12. Beskriver vilka mandat som finns inom samrådsstrukturerna i enskilt vatten.

Figur 13. Beskriver vem som idag ansvarar för samrådsstrukturen.

På frågan vem som ansvarar för samrådsstrukturen har lite mindre än hälften svarat fiskevattenägarförbundet och en fjärdedel har svarat vattenråd, fiskeråd eller fiskevårdskrets. Resterande har svarat en eller flera kommuner, en eller flera länsstyrelser och samråd mellan fiskevårdsområden (figur 13).

2.2.1 Leaderområden

I Sverige finns det idag 53 leaderområden som arbetar med lokalt ledd utveckling och fördelar stöd från EU:s fyra struktur- och investeringsfonder (ESI). Det sker via leaderinsatser inom Landsbygdsprogrammet, Havs- och fiskeriprogrammet och Regional- och socialfonden (Jordbruksverket, 2020). Leader är en metod för att utveckla landsbygden utifrån lokala

förutsättningar och involverar privata, ideella och offentliga aktörer. Därmed kan man säga att leaderområdena i sig är samrådsstrukturer som arbetar med lokal utveckling. Varje leaderområde har gemensamt tagit fram en lokal utvecklingsstrategi som talar om vilka insatser som ska prioriteras i respektive leaderområde. Varje leaderområde får en budget att fördela till olika utvecklingsprojekt inom området. Arbetet inom leaderområdet bedrivs genom så kallade Local Action Groups (LAG-grupper).

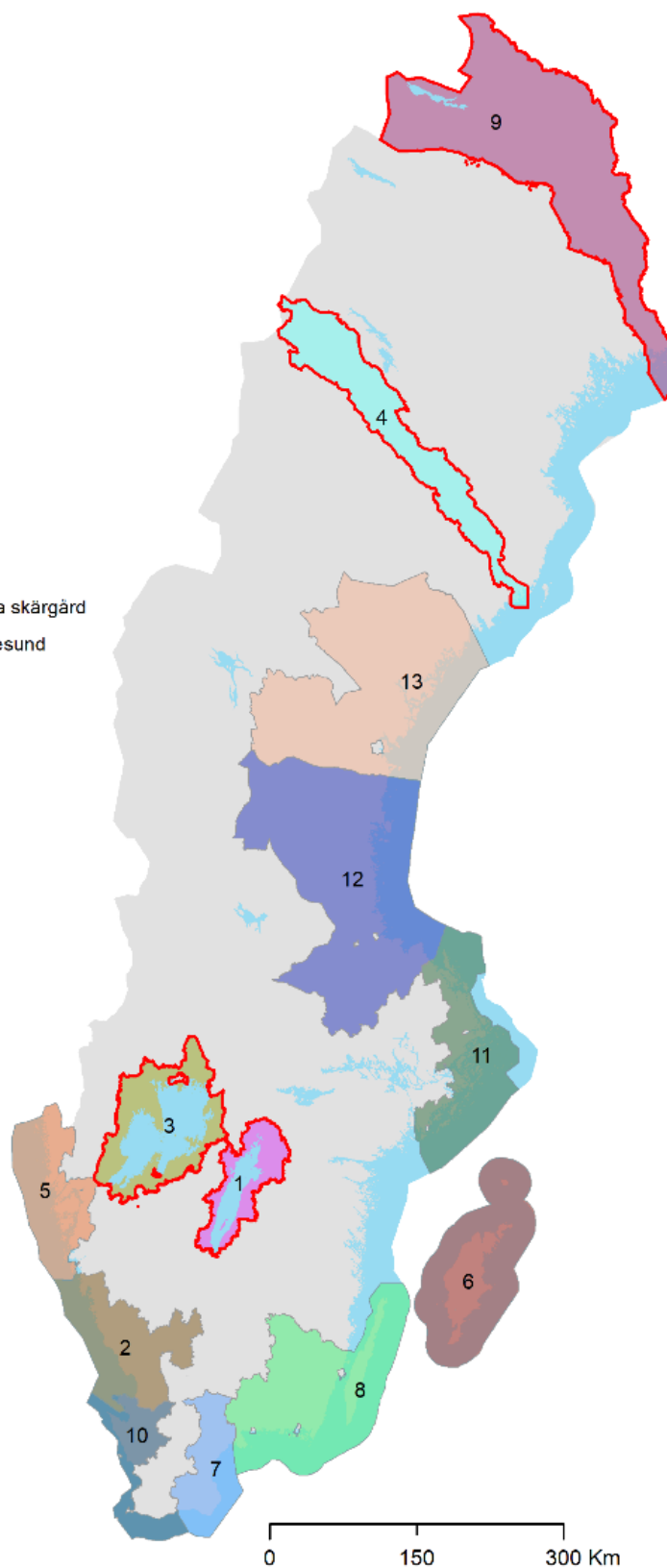
Budgeten inom leaderområdet kan komma från någon eller flera av de fyra olika EU-programmen. 13 av de 53 leaderområden som finns idag har stöd från Havs- och fiskeriprogrammet (EHFF), varav fyra enbart från Havs- och fiskeriprogrammet. De 13 Leaderområden som har finansiering via EHFF räknas delvis som samrådsstrukturer inom fiskförvaltningen och omnämns därmed i denna kartläggning (karta 3).

Teckenförklaring

 Stöd enbart från EHFF

Leader områden

- 1, Leader Vättern
- 2, Lokalt Ledd Utveckling Halland
- 3, Fiskeområde Väner
- 4, Leaderområde Vindelälven
- 5, Leader Bohuskust och gränsbygd
- 6, Leader Gute
- 7, Leader Sydöstra Skåne
- 8, Sydost Leader
- 9, Fiskeområde Tornedalen Haparanda skärgård
- 10, Leader Nordvästra Skåne med Öresund
- 11, Leader Stockholmsbygd
- 12, Leader Gästrikbygden
- 13, Leader Mittland Plus

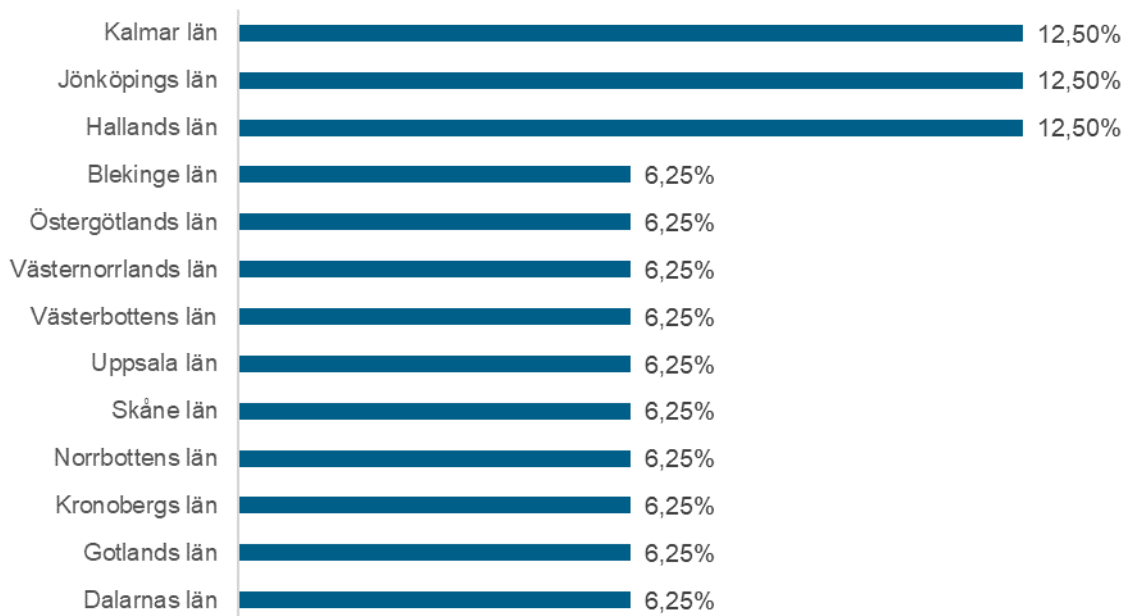
September 2020

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karta 3. De 13 leaderområden i Sverige som har finansiering via Europeiska Havs- och fiskerifonden (EHFF). De fyra leaderområden som har en röd ram runt sig har finansiering enbart via EHFF.

2.3 Fiskförvaltning där samrådsstrukturer saknas – enkät 3

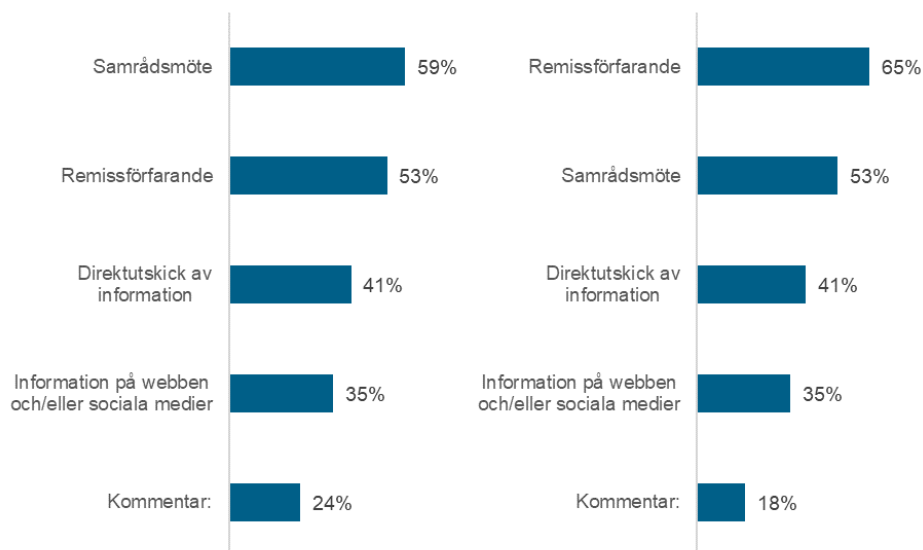
Enkät del tre besvarades 19 gånger, av länsstyrelser samt organisationerna Sportfiskarna och SFFF (Sveriges Funktionshindrades Frilufts- och Fiskeförening) (figur 14).

Figur 14. Figuren visar vilka länsstyrelser som besvarade enkät del tre och andelen svar visas procentuellt. De länsstyrelser som inte besvarat enkät del tre står ej med i figuren.

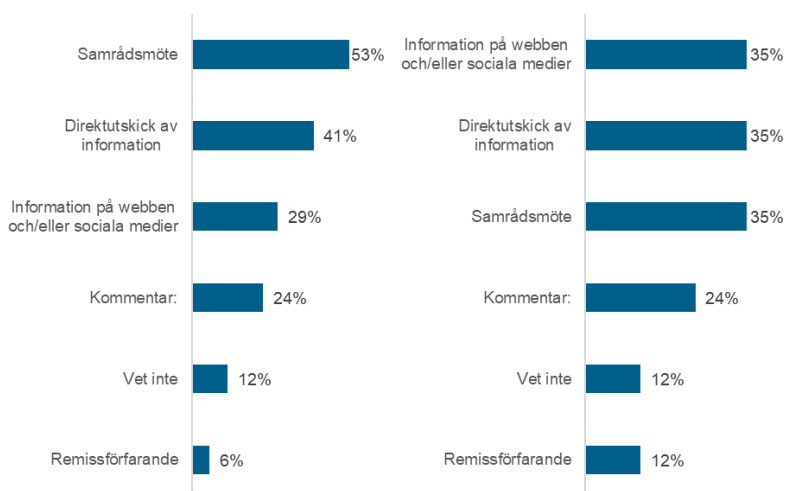
Syftet med enkät del tre var att få reda på hur man arbetar med fiskförvaltning i de områden där samrådsstrukturer saknas. 19 frågor besvarades i enkät del tre, bl.a. om de vanligaste tillvägagångssätten vid:

- De vanligaste tillvägagångssätten vid framtagande av regelförslag besvarades 17 gånger och 36 alternativ valdes. De vanligaste tillvägagångssätten vid framtagandet av regelförslag där samrådsstrukturer saknas sker genom samrådsmöte, remissförfarande, utskick av information och information på webben och/eller sociala medier (figur 15a). 24 procent av svaren innefattade kommentarer som beskrev följande:
  - × Förslag på regler för fiskevårdsområden som samverkas tas emot.
  - × Beslut i styrelse för förvaltningsorganisation för fisket. Vanligast är fiskevårdsområdesförening eller samfällighetsförening.
- Frågan om vilka de vanligaste tillvägagångssätten är vid förankring av regelförslag besvarades 17 gånger och 36 alternativ valdes. De vanligaste tillvägagångssätten vid förankring av regelförslag där samrådsstrukturer saknas sker genom remissförfarande, samrådsmöte, utskick av information och information på webben och/eller sociala medier (figur 15b). 18 procent av svaren var kommentarer som beskrev följande:
  - × Utskick av info inför fiskestämma.
  - × Beslut fattas på stämma.

Figur 15. Beskriver de vanligaste tillvägagångssätten vid framtagande (vänster) och förankring av regelförslag (höger).

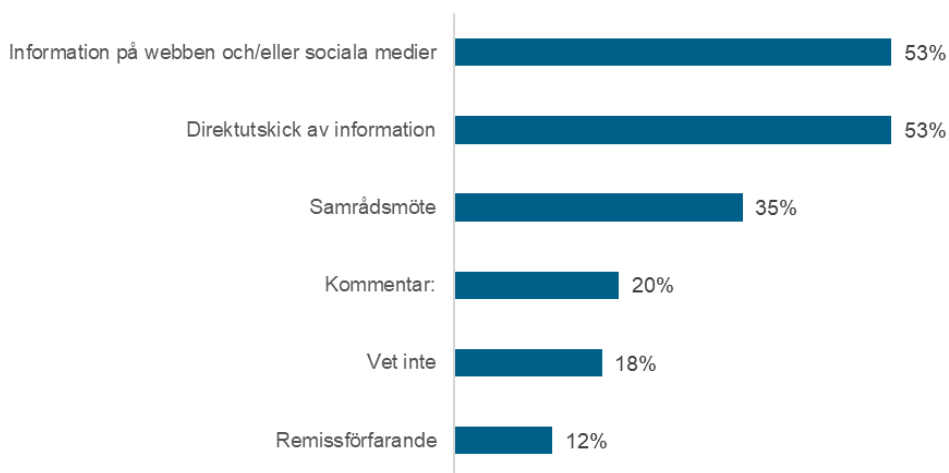
3. De vanligaste tillvägagångssätten vid planering av fiskevård besvarades 17 gånger och 27 alternativ valdes. De vanligaste tillvägagångssätten vid planering av fiskevård är samrådsmöte eller direktutskick av information (figur 16a). 27 procent av svaren var annat tillvägagångssätt, t.ex. samråd med berörda eller arbetsgrupp inom styrelse.
4. De vanligaste tillvägagångssätten vid fisketillsyn besvarades 17 gånger och 25 alternativ valdes. De vanligaste tillvägagångssätten vid fisketillsyn är information på webben, sociala medier och/eller direktutskick av information (figur 16b). 27 procent av svaren var kommentarer som beskrev följande:
  - × Arbetsgrupp inom styrelse
  - × Utbildning av fisketillsyn sker i länsstyrelsens regi i samverkan med studieförbund och fiskeklubbar/föreningar.

Figur 16. Beskriver de vanligaste tillvägagångssätten vid planering av fiskevård (a) och vid fisketillsyn (b).

5. De vanligaste tillvägagångssätten vid kunskapsuppbyggnad om fiskbestånden och fisket besvarades 15 gånger och 30 alternativ valdes. De vanligaste tillvägagångssätten vid planering av fiskevård är direktutskick av information, information på webben och/eller sociala medier och samrådsmöte (figur 17). 20 procent av svaren var kommentarer som beskrev följande:

- Har hanterats mycket lite, med fokus på skarv.
- Eget tyckande och ibland samarbete med kommun eller länsstyrelse.
- Information om genomförda fiskundersökningar sker i olika kanaler.

Figur 17. Beskriver de vanligaste tillvägagångssätten vid kunskapsuppbyggnad om fiskbestånden och fisket.

Ytterligare en fråga i enkäten var hur man skulle kunna förbättra samverkan i sitt län. I svaren framkom bland annat:

- Lättillgänglig plattform online skulle underlätta samverkan.
- Fler möten med olika intressenter som fiskevårdsområden m.m.
- Förbättrad information på hemsidor och övriga digitala och sociala medier
- Fungerar bra idag utifrån den relativt begränsade beröringspunkt som svarande har. Fisket kommer in bra i friluftslivsfrågorna (inkl. turism).
- Jobba mer med tydliga samverkansgrupper kring fiskeförvaltning och fiskevård.
- Framförallt genom ett kommunalt engagemang där fiskekompetens finns på kommunerna. En struktur kan då byggas där kommunen håller i ett samarbete med organisationerna.
- Mer resurser för fiske.
- Skulle kunna vara mer strukturerad samverkan med angränsande länsstyrelser där vi hanterar samma huvudavrinningsområden. Flera vattenråd/förbund skulle kunna engagera sig i fiskefrågor. Nu när arbetet med nationell omprövning av vattenkraften ska starta kommer det att ställa höga krav på samverkan inom och mellan provningsgrupper. Samverkan måste här utvecklas.
- Det behövs en samverkansorganisation för yrkesfisket på den aktuella kuststräckan inklusive Ålands hav.
- Inrättande av lokalt förankrade samrådsstrukturer för fjällfiskeförvaltningen (pågår).
- Inrättande av regional samrådsgrupp för laxförvaltningsfrågor.

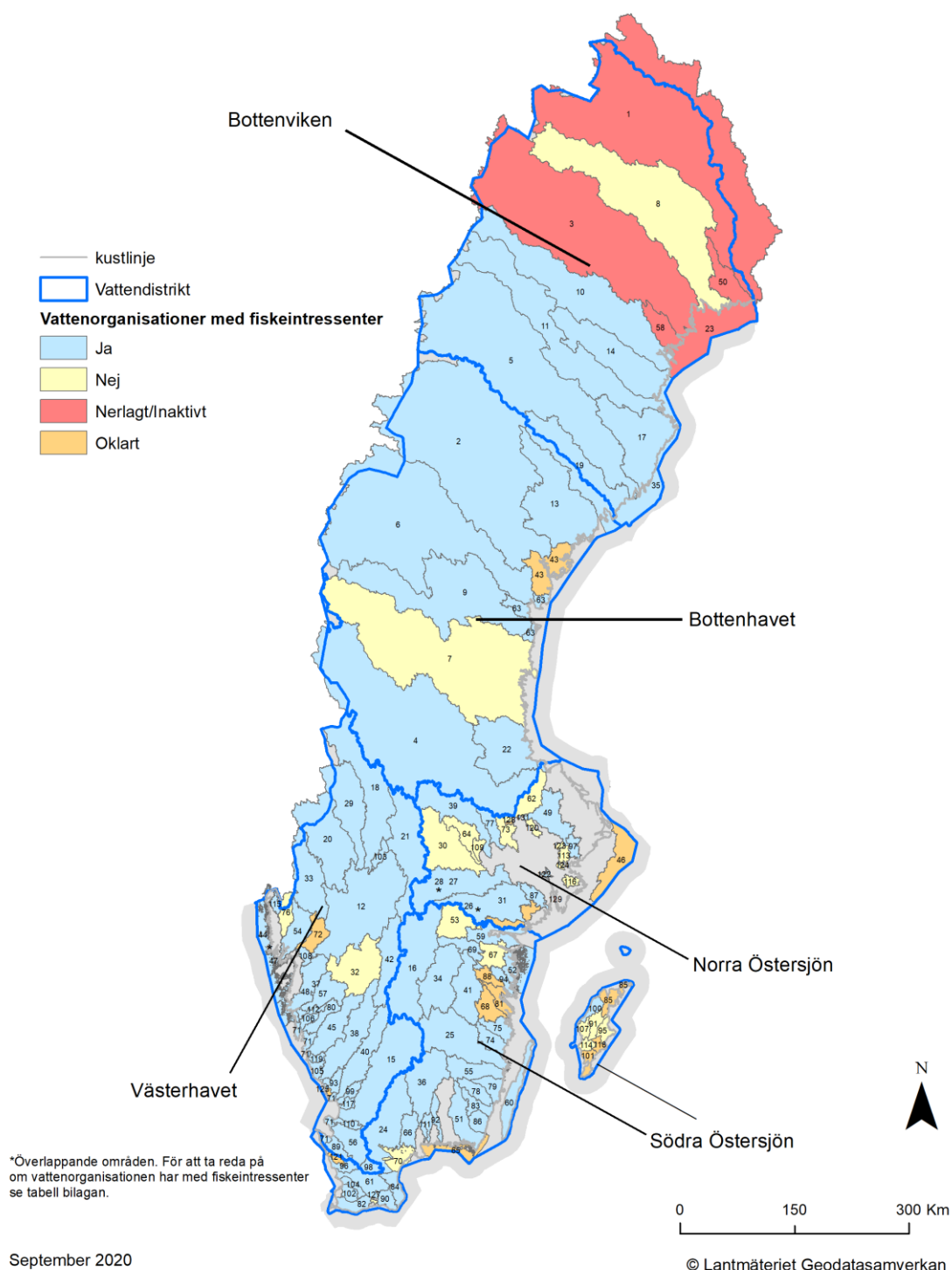
2.3.1 Vattenorganisationer med fiskeintressenter

I enkät del tre frågades det avslutningsvis om det finns befintliga organisationer/samrådsstrukturer som skulle kunna hantera fiskefrågor, men som idag hanterar annat, såsom t.ex. vattenvård, hamnverksamhet, jordbruk, industrier, turism, vattenkraft etc. Förutom vattenorganisationer, såsom vattenråd, vattenförbund eller vattenvårdsförbund, omnämndes sportfiskeföreningar, samverkansråd för biologisk mångfald som idag används inom grön infrastruktur samt Blekinge Arkipelag. Många vattenorganisationer omnämndes som potentiella samrådsstrukturer att utvecklas och börja hantera fiskefrågor. Därför kompletterades kartläggning med en inventering över vilka vattenorganisationer som inkluderade fiskeintressenter (yrkesfiskare, fritidsfiskare/sportfiskare, fiskevattenägare m.fl.). Detta gjordes genom ett utskick via e-post till alla vattenorganisationer i Sverige. Vilka som var aktuella för kontakt erhöles av ansvariga på respektive vattendistrikt.

Vattenorganisationer är lokala samverkansorgan och är ett samlingsnamn för vattenråd, vattenförbund och vattenvårdsförbund där kommuner, markägare, kraftbolag, industrier och andra intressenter kan ingå. De arbetar med vattnens avrinningsområden som utgångspunkt. Organisationerna kan exempelvis ta prover, arbeta med vattenvård och genomföra utbildningsinsatser. I alla områden kring större vattendrag har det bildats vattenråd vars roll är att hjälpa myndigheter med kunskap om det egna vattenområdet och utföra föreslagna åtgärder på lokal nivå, t.ex. i planering och arbete för att uppnå miljömål. I organisationerna möts de för att hitta gemensamma lösningar i vattenfrågor.

Enligt inkomna svar är det många vattenorganisationer (64 procent) som inkluderar fiskeintressenter i organisationen men inte nödvändigtvis hanterar fiskefrågor (karta 4, se blå områden). Några vattenorganisationer hanterar idag fiskefrågor och om de omnämns i enkäten kan de ses i karta 1 och karta 2. Vissa har inte omnämns i enkäten, men kan ses i tabell 4 markerade med *. Det kan finnas ytterligare områden som hanterar fiskefrågor, men som inte kommit med.

Vattenorganisationer i Sverige med fiskeintressenter

September 2020

Karta 4. Karta som visar vattenorganisationer (vattenråd, vattenförbund och vattenvårdsförbund) som inkluderar fiskeintressenter (t.ex. yrkesfiske, sportfiskare och fiskerättsägare) i organisationen. Blå områden inkluderar fiskeintressenter, gula områden inkluderar inte fiskeintressenter, röda områden är nerlagda/inaktiva vattenorganisationer och orange är områden där information saknas. Gråa områden är inte angivna som vattenorganisationer i befintligt underlag. Tillhörande vattenorganisationer till numret på kartan kan ses i tabell 5.

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige

Tabell 4. Lista över vilka vattenorganisationer som inkluderar fiskeintressenter. * Vattenorganisationen hanterar dessutom fiskefrågor men finns inte med på karta 1 eller karta 2. ** Vattenorganisationen hanterar dessutom fiskefrågor och finns med på karta 1 eller karta 2.

Nr i karta	Namn	Vattendistrikt	Inkluderar fiskeintressenter
1	Tornedalens vattenparlament	Bottenviken	Nerlagt/Inaktivt
2	Vattenrådet för Ångermanälven och Vapstälven	Bottenhavet	Ja
3	Råne- och Luleälvens vattenråd	Bottenviken	Nerlagt/Inaktivt
4	Dalälvens vattenråd	Bottenhavet	Ja
5	Ume- och Vindelälvens vattenråd	Bottenviken	Ja
6	Indalsälvens vattenråd	Bottenhavet	Ja *
7	Ljusnan och Hälsinglands skogs- och kustvattenråd	Bottenhavet	Nej
8	Kalix- och Töreälvens vattenråd	Bottenviken	Ja
9	Ljungans vattenråd	Bottenhavet	Ja *
10	Piteälvens vattenråd	Bottenviken	Ja
11	Skellefteälvens vattenråd	Bottenviken	Ja
12	Vänerns vattenvårdsförbund	Västerhavet	Ja
13	Norra Ångermanlands skogs- och kustvattenråd	Bottenhavet	Ja
14	Åby-, Byske- och Kågeälvens vattenråd	Bottenviken	Ja
15	Lagans vattenråd	Västerhavet	Ja*
16	Vätternvårdsförbundet	Södra Östersjön	Ja **
17	Mellanbygdens vattenråd	Bottenviken	Ja
18	Klarälvens vattenråd	Västerhavet	Ja **
19	Södra Västerbottens vattenråd	Bottenviken	Ja
20	By- och Borgviksälvens vattenråd	Västerhavet	Ja
21	Gullspångsälvens vattenråd	Västerhavet	Ja **
22	Gästriklands vattenråd	Bottenhavet	Ja
23	Norra Bottenvikens kustvattenråd	Bottenviken	Nerlagt/Inaktivt
24	Helgeå vattenråd	Södra Östersjön	Ja
25	Emåförbundet	Södra Östersjön	Ja **
26	Nyköpingsåarnas vattenråd	Norra Östersjön	Oklart
27	Hjälmarens vattenvårdsförbund	Norra Östersjön	Ja
28	Hjälmarens vattenråd	Norra Östersjön	Nej
29	Norsälvens vattenråd	Västerhavet	Ja **
30	Arbogaån vattenförbund	Norra Östersjön	Nej
31	Nyköpingsåarnas vattenvårdsförbund	Norra Östersjön	Ja
32	Vänerns sydöstra tillflöden	Västerhavet	Nej
33	Upperudsälvens vattenråd/ Dalslandskanals vattenråd	Västerhavet	Ja **
34	Svartån-Sommens Vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
35	Södra Bottenvikens kustvattenråd	Bottenviken	Ja
36	Mörrumsåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja
37	Göta älvs vattenvårdsförbund	Västerhavet	Ja
38	Ätrans vattenråd	Västerhavet	Ja *
39	Kolbäcksåns vattenförbund	Norra Östersjön	Ja
40	Nissans vattenråd	Västerhavet	Ja *

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige

Nr i karta	Namn	Vattendistrikt	Inkluderar fiskeintressenter
41	Stångåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
42	Tidans vattenförbund	Västerhavet	Ja
43	Södra Ångermanlands kustvattenråd	Bottenhavet	Oklart
44	Bohuskustens vattenvårdsförbund	Västerhavet	Ja
45	Viskans vattenråd	Västerhavet	Ja
46	Svealands kustvattenvårdsförbund	Norra Östersjön	Oklart
47	Vattenrådet för Bohuskusten	Västerhavet	Nej
48	Göta älvs vattenråd	Västerhavet	Ja
49	Fyrisåns vattenförbund	Norra Östersjön	Ja
50	Sangisälvens och Keräsökis vattenråd	Bottenviken	Nerlagt/Inaktivt
51	Vattenrådet för Lyckebyån, Sillertorpsån, Nätrabyån m fl mindre vattendrag	Södra Östersjön	Ja *
52	Skärgårdens vattenråd	Södra Östersjön	Ja
53	Finspångsårnas vattenråd	Södra Östersjön	Nej
54	Gullmarns vattenråd	Västerhavet	Ja
55	Alsteråns vattenråd	Södra Östersjön	Ja **
56	Rönneåns vattenråd	Västerhavet	Ja *
57	Säveåns vattenråd	Västerhavet	Ja
58	Fyrkantens vattenråd	Bottenviken	Nerlagt/Inaktivt
59	Nedre Motala Ströms och Bråvikens vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
60	Ölands vattenråd	Södra Östersjön	Ja
61	Kävlingeåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
62	Tämnarens vattenråd	Norra Östersjön	Nej
63	Medelpads kustvattenråd	Bottenhavet	Ja
64	Hedströmmens vattenförbund	Norra Östersjön	Nej
65	Blekingekustens vattenråd	Södra Östersjön	Oklart
66	Skråbeåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja
67	Söderköpingsån och Slåtbaken	Södra Östersjön	Nej
68	Botorpsströmmens vattenråd	Södra Östersjön	Oklart
69	Övre Motala ströms vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
70	Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten	Södra Östersjön	Nej
71	Kattegatts kustvattenråd	Västerhavet	Ja
72	Dalbergså och Holmsåns vattenråd	Västerhavet	Oklart
73	Sagåns vattenråd	Norra Östersjön	Nej
74	Virån och Oskarhamnbygdens vattenråd	Södra Östersjön	Ja **
75	Marströmmens vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
76	Enningdalsälvens vattenråd	Västerhavet	Nej
77	Svartåns vattenråd	Norra Östersjön	Ja *
78	Ljungbyåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja
79	Norra Möre vattenråd	Södra Östersjön	Ja
80	Lygnerns vattenråd	Västerhavet	Ja *
81	Tjust vattenråd	Södra Östersjön	Oklart
82	Vattenråd för Sydvästra Skåne	Södra Östersjön	Ja

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige

Nr i karta	Namn	Vattendistrikt	Inkluderar fiskeintressenter
83	Hagbyåns och Halltorpsåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
84	Österlens vattenråd	Södra Östersjön	Ja
85	Norra Gotlands vattenråd	Södra Östersjön	Oklart
86	Vattenråd Bruatorpsån-Grisbäcken-Brömsebäcken	Södra Östersjön	Ja
87	Trosaåns vattenvårdsförbund	Norra Östersjön	Ja
88	Storån	Södra Östersjön	Oklart
89	Vegeåns vattenråd	Västerhavet	Ja
90	Vattenrådet Nybroån, Kabusaån och Tygeå	Södra Östersjön	Ja
91	Gothemåns vattenråd	Södra Östersjön	Nej
92	Bräkneåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
93	Suseåns vattenråd	Västerhavet	Ja *
94	Vindåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja
95	Östra Gotlands vattenråd	Södra Östersjön	Nej
96	Saxån- Braåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja
97	Akerströmmens vattenvårdssamverkan	Norra Östersjön	Ja
98	Ringsjöns vattenråd	Västerhavet	Ja *
99	Fylleåns vattenråd	Västerhavet	Ja
100	Nordvästra Gotlands vattenråd	Södra Östersjön	Ja
101	Södra Gotlands vattenråd	Södra Östersjön	Oklart
102	Segeåns vattendragförbund och vattenråd	Södra Östersjön	Ja
103	Alstersälvens vattenråd	Västerhavet	Ja
104	Höjeå vattenråd	Södra Östersjön	Ja
105	TURs vattenråd	Västerhavet	Ja
106	Kungsbackaåns vattenvårdsförbund och vattenråd	Västerhavet	Ja *
107	Västra Gotlands vattenråd	Södra Östersjön	Nej
108	Bäveåns vattenråd	Västerhavet	Ja
109	Intressentgruppen Köpingsån-Köpingsviken	Norra Östersjön	Nej
110	Stensåns vattenråd	Västerhavet	Ja *
111	Mieåns vattenråd	Södra Östersjön	Ja *
112	Möindalsåns vattenråd	Västerhavet	Ja
113	Oxunda vattensamverkan	Norra Östersjön	Nej
114	Snoderåns vattenråd	Södra Östersjön	Nej
115	Strömsåns vattenråd	Västerhavet	Ja
116	Tyresåns vattenvårdsförbund	Norra Östersjön	Nej
117	Genevadsåns vattenråd	Västerhavet	Ja
118	Nårsåns vattenråd	Södra Östersjön	Oklart
119	Himleåns vattenråd	Västerhavet	Ja
120	Sävaåns vattenråd	Norra Östersjön	Nej
121	Rååns vattenråd	Södra Östersjön	Ja*
122	Mälarens vattenvårdsförbund	Norra Östersjön	Ja
123	Märstaåns vattensamverkan	Norra Östersjön	Nej
124	Edsviken vattensamverkan	Norra Östersjön	Nej
125	Skintans vattenråd	Västerhavet	Oklart

Nr i karta	Namn	Vattendistrikt	Inkluderar fiskeintressenter
126	Bällstaångruppen	Norra Östersjön	Nej
127	Svarteåns vattenråd	Södra Östersjön	Nej
128	Isätrabäckens vattenråd	Norra Östersjön	Oklart
129	Himmerfjärdens och Kaggfjärdens vattenråd	Norra Östersjön	Nerlagt/Inaktivt
130	Igelbäcksguppen	Norra Östersjön	Nej
131	Vansjö Nordsjö vattenvårdsförening	Norra Östersjön	Ja

2.3.2 Nationell plan för omprövning av vattenkraft (NAP)

Den energipolitiska överenskommelsen som träffades 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna innebär bland annat att Sverige ska ha moderna miljökrav på vattenkraften. Sverige ska både genomföra EU:s ramdirektiv för vatten och samtidigt uppnå målet att ha 100 procent förnybar elproduktion till år 2040. För att uppnå moderna miljövillkor i en prövning ska det finnas ett nationellt helhetsperspektiv med avvägningar mellan behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och behovet av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. Målet är att uppnå moderna miljövillkor på ett resurs- och kostnadseffektivt sätt samtidigt som även måluppfyllnad av andra miljömål rörande klimat och förnybar energi möjliggörs.

2019 gav regeringen Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten och Svenska Kraftnät i uppgift att ta fram ett förslag till nationell plan för omprövning av vattenkraften. Planen fastställdes av regeringen 26 juni 2020. Syftet med planen är att omprövningarna av vattenkraftens miljövillkor ska leda till både största möjliga nytta för vattenmiljön och samtidigt en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. Planen beskriver samordning och vägledning inför omprövningarna, definierar begreppen vattenmiljönytta och effektiv tillgång till vattenkraftsel samt ger förslag till genomförande och uppföljning. Avsikten är att vattenkraft som påverkar en vattenförekomst, ett vattendrag eller ett avrinningsområde ska prövas inom en prövningsgrupp och även att arbetet med genomförandet av planen ska fördelas över en längre tid.

En tidplan styr när anläggningarna inom en prövningsgrupp ska lämna in sina ansökningar till miljödomstolen. Arbetet börjar med omprövningar 2022 och beräknas sedan pågå under 20 år. Mot bakgrund av detta har åtta större vattenkraftsföretag bildat Vattenkraftens Miljöfond Sverige AB. Miljöfonden ska bidra med ekonomisk ersättning för genomförande av miljöåtgärder utdömda av domstol. Staten har kompenserat vattenkraften för egenfinansieringen genom frikostiga skattesänkningar. I miljöfondens arbete ingår att föra en dialog med verksamhetsutövare kring de underlag som finns och om kompletterande underlag behövs innan en omprövning påbörjas.

En samverkansprocess ska ske på regional nivå, inom och mellan prövningsgrupper för att bland annat få fram ett samlat underlag som kan användas vid prövning. För att eftersträva ändamålsenliga och kostnadseffektiva åtgärder för miljön och elproduktionen ska genomförandet bygga på dialog med verksamhetsutövare och andra intressenter för att bland annat säkerställa att fakta och underlag tas fram innan beslut om slutliga åtgärder fattas.

Det kommer framöver således att bildas många samverkansgrupper inom detta NAP-arbete som kommer tangera frågeställningar kopplat till fisk, fiske och vandringsfiskproblematik. Föreliggande

kartläggning har av förklarliga skäl inte haft möjlighet att fånga upp dessa samrådsstrukturer men förhoppningen är att resultatet kan bidra till att visa vilka potentiella samrådsstrukturer som kan utvecklas så att detta arbete blir mer effektivt.

3 Fördjupning i samrådsstrukturer

En samrådsstruktur är en plattform för kunskapsutbyte som ökar transparensen mellan olika aktörer, minskar konflikt samt ger en högre grad av efterlevnad av regler och direktiv (Berkes 2008). Ett effektivt arbetssätt för att förvalta fisk och fiske enligt ekosystemansatsen är att involvera alla berörda aktörer, myndigheter och forskare inom samrådsstrukturer. Detta stycke i rapporten avser kartlägga vilka framgångsfaktorer och utmaningar som finns inom samrådsstrukturer kopplat till deras arbetssätt och organisation. Avsnittet bygger på en litteraturstudie, omvärldsspaning samt intervjuer av utvalda samrådsstrukturer. Syftet är att ge förslag på egenskaper och faktorer som är viktiga för att en samrådsstruktur ska fungera framgångsrikt, samt vilka egenskaper och faktorer som står för de största utmaningarna. En framgångsfaktor definieras i denna rapport som en rekommendation eller ett förhållnings- eller arbetssätt som gör samrådsstrukturen mer effektiv och välfungerande. Ett antal samrådsstrukturer som omnämns i inkomna enkätsvar har valts ut för fördjupade intervjuer för att vidare analysera vilka potentiella framgångsfaktorer och utmaningar som finns inom dessa samrådsstrukturer idag. Intervjufrågorna baseras på information från litteraturstudien samt på potentiella framgångsfaktorer och utmaningar utlästa från enkätsvaren.

3.1 Litteraturstudie – utmaningar och framgångsfaktorer i samrådsstrukturer

I kommande del av rapporten beskrivs den sammanställda informationen från litteraturstudien av samrådsstrukturernas framgångsfaktorer och utmaningar. Förslag på utmaningar och framgångsfaktorer presenteras med beskrivningar.

3.1.1 Ingående aktörer

Aktörerna som ingår i samrådsstrukturer kan kategoriseras i grupperna myndigheter, forskare, och lokala aktörer. Olika aktörer har olika roller och därmed också olika förutsättningar att delta i en samrådsstruktur. Intressenter har ofta olika bakgrund, uppdrag, intressen, erfarenheter och livssituationer och arbetar ofta ideellt. De har ofta olika syn på naturen som de vill ska förvaltas och deras kunskap och erfarenheter kan skilja sig mycket åt (Linke och Arias-Shreiber 2018; Eksvärd m.fl. 2006). Leadermetoden är ett exempel på en metod där aktörer involveras inom privat, ideell och offentlig sektor för att arbeta tillsammans för lokal utveckling. Aktörer från de tre sektorerna bildar tillsammans en samrådsstruktur som ska verka för förvaltningen av ett utvalt geografiskt område. Syftet med leadermetoden är att engagera dem som bor och verkar i det utvalda geografiska området (Jordbrukverket 2019). För att en samrådsstruktur ska förvalta ett ekosystem effektivt behöver alla relevanta aktörer ingå. Om alla relevanta aktörer ingår (myndigheter, forskare och relevanta intressenter för området) är samrådsstrukturen väl utbyggd och har förutsättningar för en effektivare förvaltning.

- **Utmaning**

- × Val av aktörer som ska ingå i samrådsstrukturen
- × Hitta deltagare som företräder en organisation/brukargrupp och inte sig själva.

- **Framgångsfaktor**

- × Använda sig av en systematisk metod för att säkerställa att alla som ska representeras ingår i samrådsstrukturen och samla in synpunkter från de som deltar.
- × Tydliggöra i vilken roll respektive representant deltar och vad som förväntas av deltagarna. T.ex. är det viktigt att deltagarna har i uppgift att informera inom sina grupper om vad som pågår inom samrådsstrukturen.

3.1.2 Tillvaratagande av kunskap

För att bedriva en ekosystembaserad fiskförvaltning krävs det att all typ av kunskap tas hänsyn till inom förvaltningen (Linke och Alias-Schreiber 2018). Kunskapen kan vara både praktisk och teoretisk. Den kan handla om naturliga förändringar, konsekvenser av åtgärder, användningen av resursen eller hur resursen påverkar eller påverkas av andra naturvärden. Olika aktörer har olika kunskaper om detta. Forskare och myndigheter har ofta en vetenskapligt grundad kunskap för sin bedömning medan lokala aktörer ofta har praktisk, erfarenhetsbaserad kunskap som gäller för mer specifika situationer och sammanhang som råder på platsen eller för resursen. Genom att interagera lokal kunskap med den akademiska möjliggörs en mer effektiv förvaltning av ekosystemen och dess resurser (Eksvärd m.fl. 2006). Med hjälp av samrådsstrukturer kan kunskapsluckor minskas med ett strukturerat och systematiskt arbetssätt (Grände 2019). För en ekosystembaserad förvaltning är det viktigt att man tar hänsyn till helheten vare sig kunskapen om gällande ekosystem är teoretisk eller praktisk.

- **Utmaning**

- × Ta vara på all tillgänglig kunskap från alla aktörer.
- × Sprida kunskapen så att alla brukare, även de utanför samrådsstrukturerna, kan ta till sig kunskapen.

- **Framgångsfaktor**

- × Ta vara på och dela med sig av kunskap genom ett systematiskt arbetssätt inom samrådsstrukturen. Aktörer lär av och utbildar varandra.
- × Lärandet kan t.ex. innefatta sakfrågor, samverkan och andra aktörers verksamhet.
- × Ha en uttalad informationsstrategi för att nå aktörer som personligen inte sitter med i samrådsstrukturen. Vem sprider budskapet, i vilken form, till vilka, vid vilka tillfällen, etc.

3.1.3 Tillit till varandra och till samverkan

Aktörer kan ha svårt att känna förtroende för varandra då de har olika bakgrund, drivkrafter och erfarenheter av ekosystemen som ska förvaltas. I vissa fall kan aktörerna anse att deras mål går emot varandra och att de gjort så en längre tid. En känsla av oenighet och osäkerhet kan ha funnits mellan aktörerna som uppkommit långt innan samrådsstrukturen startade (Linke och Bruckmeier 2015). I samrådsstrukturer som funnits en längre tid har det framgått att aktörerna medvetet eller omedvetet lärt sig att förhålla sig till varandras olikheter (Lundholm och Stöhr 2014). Man har helt enkelt lärt känna varandra vilket får tilliten att växa. Tilliten kan beskrivas som att aktörerna känner sig trygga med varandra och känner att alla försöker lyssna och förstå varandra; att aktörerna känner sig trygga med att man inom samrådsstrukturen arbetar för

samma (eller åtminstone inte oförenliga) mål och att andra aktörer är öppna med sina motiv och delar kunskap och information på ett transparent sätt (Eksvärd m.fl. 2006).

Tillit kan skapas genom tydlighet och att man lär känna varandra. Exempel på punkter som kan vara bra att öppet samtala om är att aktörer informerar varandra om intressen, mål och förväntningar; att aktörer delar kunskap öppet, t.ex. om vad man anser att man har att vinna och förlora på samråden, vilket inflytande man önskar ha och varför, samt drivkrafter, mål och intressen. Genom att öppet samtala om dessa frågor kan man börja diskutera vilka mål och intressen som överensstämmer mellan aktörerna och vilka som inte gör det och arbeta mot att bestämma gemensamma mål (Lundhom och Stöhr 2014).

- **Utmaning**

- × Tillit till andra aktörer och tillit till samverkan.

- **Framgångsfaktor**

- × Långsiktighet och tid.
- × Ett öppet utbyte av kunskap och information mellan aktörer.
- × Tydliggöra gemensamma spelregler.
- × Tydlig styrning och ledning.

3.1.4 Överenskommelser avseende spelregler, mål, arbetssätt och styrning

Olika aktörer har olika intressen, drivkrafter och mål med att samverka i en samrådsstruktur. Dessa skiljer sig åt och samrådsstrukturen ska utgöra en plattform där man kan skapa en delad förståelse kring vad som behöver göras för att på ett så effektivt sätt som möjligt förvalta resursen. En delad förståelse uppnås genom att aktörerna lär känna varandra och förstår varandras bakgrunder, perspektiv och mål. Det är viktigt att dialogen är öppen och att all information är transparent. Samrådsstrukturen utgör en essentiell plattform för dessa öppna samtal. I och med att olika aktörer har olika roller, t.ex. är vissa beslutsfattande myndigheter och andra intressenter, skapas hierarkier och maktutövande kan uppkomma, vilket kan leda till att vissa aktörer känner sig maktlösa och upplever att deras synpunkter inte tas hänsyn till på ett rättvist sätt. Anledningarna till detta kan vara många, inte minst att vissa aktörer har verbala styrkor och kan lägga fram argument på ett retoriskt sätt där andra har svårare att diskutera. En tydlig styrning säkerställer att varje argument granskas kritiskt och behandlas rättvist och ger en klarhet i sakfrågan vilket gör förhandlingarna effektiva. Överenskomna spelregler där man gemensamt bestämmer hur argument ska läggas fram och hur man ska prata med varandra för att minimera konflikt och frustration är en bra metod för att alla ska känna sig trygga med varandra och kunna bygga upp en tillit sinsemellan.

- **Utmaning**

- × Att sätta mål som alla kan stå bakom trots olika ingång i samverkan.
- × Att få alla deltagare att förstå innebörden i målen och hur de påverkar den egna verksamheten.
- × Att lyckas precisera vilka förväntningar som är möjliga att ha på arbetet i samrådsstrukturen trots att olika aktörer har olika drivkrafter med sig in i arbetet.

- **Framgångsfaktor**

- × Ett tydligt ramverk för samrådsstrukturen som alla accepterar.
- × Att sätta mål som alla kan stå bakom och verka för.
- × Att tydliggöra samverkansstrukturens mandat så att inte förväntningarna blir orimliga.

3.1.5 Konflikt hantering och minskning av oenigheter

Det finns många fördelar med en förvaltning där många olika aktörer möts samtidigt. En sådan förvaltning är dock betydligt mer komplex än om man möter aktörer var och en för sig och olikheterna kan ställa till svårigheter. Genom samrådsstrukturen möts inte sällan aktörer som inte tidigare mötts, och dessa aktörer har ofta olika bakgrunder, erfarenheter, infallsvinklar och mål med förvaltningen (Tillmar m.fl. 2018; Eksvärd m.fl. 2016). Av naturliga skäl uppkommer svårigheter att komma överens om olika frågor. Konflikter är en naturlig och viktig del av samrådsstrukturens arbete och konflikt hantering utgör en viktig funktion för att arbetet i samrådsstrukturen ska uppfylla sitt syfte och gå framåt (Jordan 2015). Exempel på olika konflikter som kan uppkomma är att aktörer inte ser andra aktörer som likvärdiga, legitima samverkanspartners. Vem som har rätt till inflytande över förvaltningen kan tolkas olika. Aktörer kan anse att de är mer kunniga eller lämpade än någon annan, eller att de har mest att vinna på att undvika att samarbeta. Denna problematik kan medföra en maktlöshet hos de aktörer som försöker samverka (Eksvärd m.fl. 2006).

Myndigheter och lokala grupper kan ha olika idéer om vad som ska uppnås med förvaltningen och kan således ha olika uppfattningar om vilken sorts kunskap och kompetens som är nödvändig för att klara förvaltningen (Tillmar m.fl. 2018). En viktig del är att hantera konflikter som finns eller uppstår mellan aktörer. Aktörer har ofta olika perspektiv och olika hjärtefrågor och regleringar och restriktioner från myndigheter kan mötas av motstånd av dem som berörs (Prutzer och Soneryd 2016). En konflikt kan vara uppenbar eller diffus och försvårar att arbetet långsiktigt eller kortsiktigt går framåt. Så länge aktörerna är oeniga blir en effektiv förvaltning svår att genomföra (Jordan 2015).

Konflikter kan hanteras med följande fyra ansatser: dialog, diskussion, regelstyrda procedurer och överkörning (Jordan 2015). Dialog syftar till att man ärligt försöker förstå den andra partens synsätt vilket möjliggör att man ökar förståelse för andra aktörers perspektiv och synsätt och då närmar sig en överenskommelse. Diskussion syftar på att parterna försöker övertyga varandra om att de egna argumenten är mer giltiga, relevanta och starka än övriga parter. Nackdelar med detta kan vara att de som är verbalt skickliga och bra på att lägga fram sina argument retoriskt kan få ett övertag vilket kan skapa en maktlöshet hos andra aktörer som inte har samma verbala och retoriska styrkor. De kan då tappa intresse och använda motmakt, t.ex. genom att medvetet hämma diskussionens framfart. En tydlig styrelse och skicklig samtalsledare kan motverka detta genom att säkerställa att alla parter kommer till tals och att diskussionen rättvist bearbetar alla argument (Jordan 2015). Regelstyrda procedurer syftar till att beslut om sakfrågor hanteras genom att hänvisa till regelverk och formella procedurer. I dessa fall är inte längre aktörernas diskussion relevant utan lagar och regelverk fastslår vilka insatser som har befogenhet att fatta beslut i vissa frågor och vad som ska gälla. Det är viktigt att regelverken och procedurerna är tydliga samt att berörda aktörer följer de överenskomna spelreglerna, dvs. accepterar de beslut som fattas (Jordan 2015). Överkörning genom maktutövande syftar på när uppfattningar och krav är omöjliga att förena genom diskussioner och vissa parter tvingas ge vika fastän de inte är villiga. Myndigheter kan utöva detta maktutövande eftersom de har beslutsrätt. Konfliktparter som

är i underläge kan i vissa fall utöva maktmässigt underläge genom att "ta saken i egna händer" och vägra följa de beslut som fattats (Eksvärd m.fl. 2006). Maktutövning från olika personer är ofrånkomligt men kan leda till att samråd fastnar i cirkelprocesser och att man inte kommer vidare i sakfrågorna. Verktyg för att utöva makt kan vara kunskap, språk, uttrycksförmåga, nära kontakt med andra aktörer, pengar och formella och informella befogenheter. Maktutövning kan leda till motmakt så att aktörer tillslut förväntar sig att andra aktörer kommer att utöva makt eller motmakt mot dem vilket gör att konflikten växer (Arias-Schreiber och Linke 2018; Jordan 2015).

Konflikter kan förebyggas genom utarbetande av överenskomna spelregler som t.ex. kan fastställa hur man bemöter och ska bemötas vid konflikt, hur man ska hantera oenigheter på ett systematiskt sätt och hur man ska uttrycka sig för att inte förolämpa någon annan (Arias-Schreiber och Linke 2018; Jordan 2015).

- **Utmaning**

- × Att ha ett öppet samtal där alla kan lägga fram sina synpunkter men samtidigt minska oenigheterna.
- × Att hantera konflikter som uppstår på ett bra sätt så att de inte blir hämmande för arbetet.

- **Framgångsfaktor**

- × Tydliggöra förväntningar på arbetet i samrådsstrukturen.
- × Bygga upp tillit till varandra inom samrådsstrukturen.
- × Ta fram och arbeta efter gemensamma spelregler.
- × Ta fram och arbeta mot gemensamma mål där aktörerna har förståelse för vad målen innebär och varför de satts upp.
- × Erfarna mötesledare som låter alla komma till tals och försöker leda mötena så att spelregler följs och arbetet går framåt.

3.1.6 Effektivitet och att få samverkan att gå framåt

Att bedriva en samrådsstruktur tar tid och kostar pengar för aktörerna och den förvaltning som bedrivs inom samrådsstrukturen behöver vara effektiv. Involverade aktörer ska känna att resultaten av arbetet håller ett högt värde, att sakfrågor och konflikter hanteras och att beslutsunderlagen är väl motiverade (Eksvärd m.fl. 2006). Detta kräver att ingående aktörer tar ansvar för samarbetet, arbetsklimatet och att samrådsstrukturen leds med en tydlig struktur och styrning. Synpunkter och åsikter hanteras och får återkoppling och outredda frågeställningar hanteras inom rimlig tid. I andra fall kan aktörerna känna att deltagandet inte fyller någon funktion och de tappar intresse och motivation eftersom de upplever att ingenting händer (Arias-Schreiber och Linke 2018). Det är viktigt att alla har ett högt ansvarstagande och att tillit återvinns när konflikt ägt rum. Samrådsstrukturen behöver vara en flexibel struktur som är öppen för misstag så att man hela tiden lär sig om vad som fungerar, utvärderar processer och tillsammans förbättrar dess arbete (Eksvärd m.fl. 2006).

- **Utmaning**

- × Att få till stånd ett effektivt arbete som får deltagarna att känna att arbetet går framåt och att deras arbete är meningsfullt.

- **Framgångsfaktor**

- × Att alla deltagare tar ansvar för att försöka få arbetet att gå framåt.
- × Att ha en struktur för att kontinuerligt följa upp initiativ som kommer fram så att de successivt kan förverkligas.

3.2 Intervjuer av utvalda samrådsstrukturer – analys och sammanställning av svar

Som en del av kartläggningen av samrådsstrukturer utfördes intervjuer av ett antal utvalda samrådsstrukturer gällande deras organisering och arbetssätt. Ett antal intervjufrågor förbereddes och nio samrådsstrukturer valdes ut baserat på varierande geografisk placering och ingående aktörer. Detta stycke i rapporten avser sammanställa och analysera svaren i syfte att påvisa potentiella framgångsfaktorer och utmaningar hos de samrådsstrukturer som intervjuats. De nio samrådsstrukturerna som intervjuats är följande:

- Storsjöns Centrala Fiskeråd
- Fiskerådet Mälaren/Hjälmaren
- Gränsälvsförvaltningen
- 8-fjordar
- Water Co-Governance
- Öresundsfiskarna
- Samförvaltning Fiske Vättern
- Upperudsälvens vattenråd/Dalslands Kanals vattenråd
- Viråns och Oskarhamnbygdens vattenråd

3.2.1 Ingående aktörer

För att kunna bedriva en effektiv samverkan ska alla aktörer som påverkar eller påverkas av det som ska förvaltas ingå i samrådsstrukturen. De utvalda samrådsstrukturerna fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar och resonerar kring val av ingående aktörer.

Fråga 1a) Hur har man bestämt vilka aktörer som ska ingå i samrådsstrukturen?

Samrådsstrukturerna har bildats på olika sätt och olika metoder har använts för att välja vilka aktörer som ska ingå. Gemensamt för flera av dem är att ansvarig har valt aktörer vid uppstart och att man sedan tillfrågat aktörer om deras synpunkter, samt att man under arbetets gång inkluderar fler aktörer vid behov. Beroende på syftet med uppstarten av samrådsstrukturen har valet av aktörer skiljt sig åt. I vissa fall har det varit självklart vilka aktörer som ska ingå, t.ex. när man ville samverka tillsammans med alla fiskevattenägare i ett område. Då valdes ju de naturligt att ingå. I andra fall har ett urval fått ske där aktörerna sedan tillfrågats om sina synpunkter. I några samrådsstrukturer är det öppet för vem som helst som vill delta och i andra behöver man göra en ansökan som blir godkänd. Hur ingående aktörer väljs beror på syftet med samrådsstrukturen och hur den är ämnad att fungera. Exempelvis ville man i en av samrådsstrukturerna börja samverka med att inkludera kärnintressenterna för att därefter utöka med fler aktörer under arbetets gång.

Fråga 1b) Är det säkerställt att alla aktörer som bör ingå i samrådsstrukturen gör det och i så fall hur har man säkerställt det?

I vissa av samrådsstrukturerna är det naturligt vilka som bör ingå, t.ex. i Storsjöns Centrala Fiskeråd där enbart fiskevårdsområden ingår. I andra samrådsstrukturer arbetar man med att

kontinuerligt tillfråga de aktörer som ingår om några övriga aktörer borde ingå. Exempel på arbetssätt som framkommit under intervjuerna är att man genom att genomföra en extern utvärdering av samrådsstrukturen, där en oberoende källa utvärderar samrådsstrukturen, kan analysera om sammansättningen är ändamålsenlig. Ett annat sätt kan vara genom utskick av enkäter till berörda för att få information om aktörer som saknas. Med hjälp av lokal kunskap och förhållanden försöker man säkerställa att alla aktörer som bör ingå gör det. Inom 8-fjordar, där vem som helst får delta, diskuterar man frågan tillsammans och det framkommer om någon borde kontaktas. Inom Öresundsfiskarna finns en bred kontaktlista dit information skickas ut och alla som ingår i kontaktlistan bjuds in till möten. De som utgör kärnan deltar alltid under mötena men det är öppet för alla som vill komma och delta. Inom Samförvaltning Fiske i Vättern kommer man gemensamt överens om ifall ytterligare aktörer ska ingå. Lämplig person inom samrådsstrukturen får då ta kontakt med den nya aktören eller organisationen. I Dalslands Kanals vattenråd bygger vilka som vill delta på eget engagemang. Vattenrådet bestämmer inte vilka som ska göra det.

Fråga 1c) Råder det enighet om att alla aktörer som ska ingå i samrådsstrukturen gör det? Skala 1–3 där 3 är hög enighet råder.

Åtta av de nio intervjuade samrådsstrukturerna svarade 3, hög enighet råder. En person kommenterade också att det beror på vem man frågar. Inom Water Co-Governance, som utgörs av tre vattenråd, skiljer enigheten sig åt mellan vattenråden. I ett vattenråd är man t.ex. eniga om att det saknas folk, i andra att det är för många och vissa av aktörerna har inte uttalat sig under diskussioner i frågan. En av målsättningarna med deras arbete är att nå ut till fler.

Fråga 1d) Hur viktig tror du att ”ingående aktörer” är för en väl fungerande samrådsstruktur? Skala 1–5

Sju av nio intervjuade samrådsstrukturer svarade 5 och resterande två svarade 4. Följaktligen tycker man att det är mycket viktigt med rätt sammansättning av aktörer i samrådsstrukturerna. En person kommenterade att samrådsstrukturens målsättning kan ha betydelse för hur viktigt det är vilka aktörer som ingår och hur väl samrådsstrukturen fungerar. I deras eget fall vill de ha en långsiktig och bred konstellation som ska jobba med fiskefrågor samt eventuellt bistå samhället med inspel och då spelar det roll vilka aktörer som ingår. Det finns exempel på andra samverkansinitiativ där för få aktörer har ingått vilket har lett till ett ineffektivt arbete, men att ha för många är inte heller bra. En balans är viktig. Det är också viktigt att de aktörer som ingår är väl insatta och tar ansvar för sitt arbete. De har en skyldighet att förankra det som sker inom samrådsstrukturen med sina egna medlemmar och det bör finnas ett utvecklat nätverk för detta. I annat fall når inte informationen hela vägen ner till de lokala förgreningarna. De aktörer som ingår behöver se till att kommunikationen fungerar, t.ex. via årsmöten eller att prata med sina medlemmar. En annan person kommenterade att det är viktigt att ha en bredd utifrån demokratiperspektivet och att ha olika perspektiv med en mångfald av personligheter. En person kommenterade att om aktörer inte inkluderas som bör göra det, riskerar man att missa en viktig målgrupp. I deras fall var det t.ex. svårt att hitta en lämplig representant för allmänhetens kräftfiske som man ser behov av att inkludera men som idag är en målgrupp som inte är organiserad. En person sa att man inte kommer någonstans om man inte har alla med i diskussionen som kan ge och ta, men det även beror vilka frågor som diskuteras.

Sammanfattande reflektioner – ingående aktörer

- Vilka aktörer som ingår i samrådsstrukturen beror på dess syfte och hur den är ämnad att vara organiserad. Det vanligaste uttalade syftet hos de intervjuade samrådsstrukturerna är att förbättra förvaltningen genom att samla alla som påverkar eller påverkas av resursen.
- En balans av aktörer är att eftersträva, för få eller för många aktörer kan göra arbetet ineffektivt.
- Det beror på respektive område och samrådsstrukturens organisation hur man väljer att involvera aktörer. Olika modeller förefaller fungera.
- Det krävs att samrådsstrukturen är adaptiv och öppen för att kunna se var det saknas kunskap och delaktighet.
- De aktörer som väljer att ingå behöver ta sitt ansvar i att aktivt delta i samrådsstrukturens arbete och att vidareförmedla information till de organisationer som de representerar.

3.2.2 Ta vara på kunskap

I en effektiv samverkan ska all tillgänglig kunskap involveras i arbetet. De utvalda samrådsstrukturerna fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar och resonerar kring tillvaratagande av kunskap.

Fråga 2a) Säkerställer samrådsstrukturens arbetssätt att alla synpunkter och argument behandlas på ett rättvist sätt? I så fall hur?

Inom Storsjöns Centrala Fiskeråd hanteras synpunkter på ett bra sätt, vilket troligtvis underlättas av att det endast finns ett småskaligt fiske i sjön och inget yrkesfiske. Inom en annan samrådsstruktur finns upprättade spelregler för t.ex. hur man ska tala till varandra under möten och som alla skrivit under på. När man sätter upp dagordningar ringer man runt till aktörerna innan och samlar in synpunkter om det som ska tas upp. Det är viktigt att ha en tydlig mötesledare som säkerställer att alla kommer till tals. En person menar att det inte finns någon mekanism som säkerställer att alla synpunkter och argument kan hanteras på ett rättvist sätt men att man försöker ha ett arbetssätt som möjliggör detta. I slutändan är det deltagarna som bär ansvaret och väljer man att ingå så tar man ansvar för att representera sin organisation. Väljer man att inte ingå finns det heller ingen som ställer krav eller önskemål om förbättringar. Man har ett arbetssätt där man aktivt söker inspel från de olika grupperna, man diskuterar och myndigheten vägleder. Inom 8-fjordar får man in information brett från många aktörer och representanter i grupperna. Man har ibland större möten där även allmänhetens bjuds in. Inom Water Co-Governance har man tagit fram ett antal verktyg för lokal samverkan där tyngdpunkten är ett dialogbaserat arbetssätt. I och med att alla arbetar och tänker olika finns det inte ett arbetssätt som passar alla. En gemensam grund är att skapa ett utrymme där alla får komma till tals och där man har möjlighet att reflektera över arbetet som gjorts, vilket ökar delaktigheten. Det handlar om att lyckas nå ett tillstånd där man får människor att känna att deras deltagande är betydelsefullt och tillsammans utifrån de tankarna skapas innovativa idéer och förslag. Det är också en grund och förutsättning att aktörerna faktiskt vill vara med. Gruppen utformar tillsammans en dagordning om vad som ska tas upp under kommande möte. Öppenhet och tillit är viktigt men också att man låter samverkan ta tid. Arbetsgången i en av samrådsstrukturerna är att alla aktörerna får berätta om vad som hänt inom deras fiske sedan förra mötet och synpunkter

och argument framkommer, aktörernas behov skapar det som tas upp under mötena. Synpunkter kan skickas in i god tid innan möten, föregående protokoll går igenom så att allting fångas upp och ingenting lämnas därhän. Ett transparent och öppet arbetssätt där man har en god atmosfär är viktigt. Inom Viråns och Oskarhamnsbygdens vattenråd bestämdes det vid uppstarten att alla behöver delta kontinuerligt på möten – även suppleanter – då det är viktigt att *alla* som är involverade deltar kontinuerligt.

Fråga 2b) Säkerställs det att man tar vara på den kunskap som finns inom samrådsstrukturen på ett strukturerat och tydligt sätt? I så fall hur?

Detta sker genom spelregler och minnesanteckningar under möten. Viktigt med välplanerade möten där det finns gott om tid att diskutera varje punkt. Arbetsgrupper med de som har mest kunskap i sakfrågor deltar. Grupperna behöver ha tillit till varandra och all kommunikation ska vara öppen – man ska t.ex. kunna ta upp synpunkter via telefon/e-post om man önskar det. Inom Gränsälvsförvaltningen finns en aktiv diskussion och en årlig genomgång av biologiska data från SLU. Vid diskussioner kring regleringar söker man information aktivt från intressegrupper. Det är viktigt att man kommunicerar väl, men det är upp till varje person vad man vill ta del av. Alla har ett stort eget ansvar, under möten behöver man balansera informationen. Inom en samrådsstruktur ingår så många aktörer och mycket information sprids att man försöker fokusera på det som är aktuellt för stunden och ibland lyckas man inte fånga in all information, men man försöker att alltid värdera kunskap jämlikt. Inom ett vattenråd har man gjort en inventering av all kunskap som finns, man har sammanställt genomförda möten och visat vilken information som tas upp under mötena. Man dokumenterar genom protokoll, minnesanteckningar och därefter utförligare dokumentationer i vissa ämnen. Det är viktigt att se till att alla aktörer verkligen deltar. Öresundsfiskarna har en bred kontaktlista och all kunskap som samlas in skickas ut till alla på den listan, som därmed har möjlighet att ta del av detaljerade beskrivningar om Öresundsfisket. Tillsammans kan praktisk och teoretisk kunskap bidra till nya insikter och projektidéer. Inom en samrådsstruktur är upplevelsen att aktörerna värdesätter all kunskap, såväl praktisk som teoretisk. Det är viktigt att tänka på att alla som samverkar är medspelare. Ett vattenråd jobbar särskilt med ledord såsom "respekt" och följer man dem så kommer alla till tals, genom att man hela tiden visar varandra respekt.

Fråga 2c) Hur viktig tror du att "ta tillvara på kunskap" är för en väl fungerande samrådsstruktur? Skala 1–5

Sju av nio samrådsstrukturer svarade 5, resterande två svarade 4. Det råder således en konsensus kring att det är väldigt viktigt att ta vara på all kunskap. En av samrådsstrukturerna menar att ta vara på kunskap är ett framgångsrecept och man jobbar aktivt med forskare samt pratar med de som är ute och fiskar, vilket gör att man får del av all kunskap, även subjektiva upplevelser. Det är viktigt att ta vara på kunskap för att behålla trovärdighet och att aktörer känner att deras röst blir hörd. Alla har ju inte all kunskap och då behöver man ju fråga rätt personer och det är viktigt att aktörer är införstådda med vad kunskap kan bidra till.

Sammanfattande reflektioner – ta vara på kunskap

- Aktörerna har ett eget ansvar att aktivt samverka.
- Aktörernas behov ska sätta dagordningen.
- Kontinuerlig kommunikation av hög grad är viktigt.

- Dagordningen, minnesanteckningar och ett dialogbaserat arbetssätt är verktyg för att strukturerat hantera och förmedla kunskap.
- Det är viktigt att försöka ta vara på all kunskap, oberoende av varifrån den kommer och vem som förmedlar den.

3.2.3 Tillit till varandra och till samverkan

Aktörer kan ha svårt att känna förtroende för varandra då de har olika bakgrund, drivkrafter och erfarenheter av ekosystemen som ska förvaltas. För att bedriva en effektiv samverkan är det viktigt att aktörerna har en tillit till varandra så att man kan skapa en delad förståelse kring varandras perspektiv. Tilliten innebär att aktörerna känner sig trygga att tala fritt om vad de tycker och att andra aktörer tar till sig deras perspektiv. De utvalda samrådsstrukturerna fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar och resonerar kring tillit till varandra och till samverkan.

Fråga 3a) Arbetar man medvetet för att öka tilliten mellan aktörer och i så fall hur?

Inom en av samrådsstrukturerna har det alltid funnits en stor tillit som gynnas av att det bara finns en typ av aktör, att alla jobbar mot samma mål och följer samma stadgar. Kontinuitet är viktigt och att inte ha olika personer som deltar på mötena varje gång – aktörerna behöver lära känna varandra. Det kan också vara bra att göra saker ihop såsom studieresor, event, workshops, äta middag eller göra praktiska saker som att åka ut på sjön i några timmar. Alla behöver inte vara med varje gång men det kan vara bra att ha lite olika aktiviteter utanför mötena. Inom en av samrådsstrukturerna är tilliten en kärnfråga då gruppen startade när det fanns hårda konflikter som man försöker minska med regelbundna möten och att man kan ta del av förhandlingsprocessen även historiskt. Aktörerna behöver träffas och öppet diskutera.

Man måste naturligt jobba med att öka tillit då aktörerna är naturligt olika och har egna specifika agendor. Praktiska provfiske och att jobba i fält kan vara aktiviteter som kan bygga tillit. Man ska blanda både praktik och teori. Bygger man tillit är det lättare att sedan ha en bättre förståelse för andra aktörers perspektiv. Relationsbyggande aktiviteter såsom vattendragsvandringar, studiebesök, fika och småprat är viktiga. Ett problem man kan se är att de som har minst tillit inte dyker upp på relationsbyggande aktiviteter. Det tar tid att få förtroende att öka, öppenhet och transparens är viktigt – att allt som sägs skrivs ner och sammanställs och all information delas. Finns det ingen öppenhet hjälper det inte att man möts, det kan finnas dolda agendor som skapar misstro. Sedan är det viktigt att förankra saker så att ingen eldsjäl drar iväg och gör saker utan att alla är med på det. Man arbetar för att öka tilliten både medvetet och omedvetet. Det finns stående punkter där intressenter berättar vad som hänt inom deras organisationer, vad som är på gång och om det finns viktiga saker de vill ta upp. Ibland gör man gruppdiskussioner där man gör övningar som utvecklar samverkan, bjuder in externa föreläsare, lär sig och/eller tittar på något nytt. Långsiktigheten är viktig – om aktörerna vet att gruppen ska finnas länge ökar möjligheter att arbeta för tillit. Det är viktigt att inkludera hellre än att exkludera och att ledningen agerar neutralt. Har man en neutral ledningsroll är det viktigt att undvika att uppenbart välja sida, vilket bör markeras tydligt.

Fråga 3b) Arbetar man medvetet för att återfå tillit mellan aktörer vid behov och i så fall hur?

Ett flertal av de intervjuade samrådsstrukturerna har idag inga problem med tillit. I en av samrådsstrukturerna är det viktigt att delaktigheten är hög. Man avsätter tid för att diskutera saker. Om man t.ex. efter en diskussion upplever att det finns oenigheter, avsätts tid för att diskutera djupare och sätta ord på perspektiv och upplevelser. Syftet är att folk ska känna en ökad förståelse för varandras perspektiv och att inget lämnas därhän outrett. Det kommer dock alltid finnas de som inte är nöjda med de utfall som blir och då kommer de fortfarande känna sig åsidosatta. På mötena finns inte möjlighet att avsätta tid åt alla punkter utan prioriteringar måste göras, vilket kan lösas genom att utse arbetsgrupper som djupdyker i utpekade frågor. Ibland behövs tid på flera möten för att komma någonvar – tid och tålamod är viktigt. Man lyssnar på den som förlorat tillit och undersöker om det verkligen ligger någonting i det aktören säger. Det kan ju göra det, någon kan ha gjort fel och det är viktigt att lyssna på allas synpunkter. Till slut måste man dock fatta beslut och finns det då fortfarande oenigheter, får man sätta ner foten för att arbetet ska kunna gå framåt. En av samrådsstrukturerna startades för att fanns mycket låg tillit. De första fem åren blev den märkbart bättre och efter det är nivån ungefär densamma. Är man oense i vissa frågor så är man, man måste ändå vidmakthålla samrådstrukturen och fortsätta träffas. Om förtroendet minskar mellan grupper måste man tackla det. En liten nivå av konflikt och oenigheter måste man acceptera. Om många organisationer ska kunna ta gemensamma beslut och driva arbetet framåt så kommer det inte att finnas en lösning som gör alla glada. Men vill man inte att organisationer ska hoppa av så kan inte samma organisation bli besviken varje gång. Det är viktigt med en balans här och även att umgås med varandra. Då upptäcker aktörerna vad de har gemensamt med varandra och de flesta människor är ju bra människor. En punktvis nedsatt tillit är okej, men inte om den blir alltför långvarig.

Fråga 3c) Hur viktigt tror du att "tillit till varandra och till samverkan" är för en väl fungerande samrådsstruktur? Skala 1–5

Sex av nio samrådsstrukturer svarade 5, resterande tre svarade 3, 3–4 och 4. Slutsatsen är således att tillit är en viktig komponent i arbetet hos de intervjuade samrådsstrukturerna. Samverkan kan fungera även om tilliten inte finns där, man får ändå positiva effekter och en bättre tillit än innan man samverkade. En annan person kommenterade att tilliten är grunden. Man kan inte jobba med samverkan om man inte har skapat en bra tillit, man kan inte arbeta med svårhanterliga och komplexa frågor om man inte har en tillit och öppenhet till varandra. Utan tillit tror man inte på det som sägs eller görs. Viljan måste finnas att samverka och skapa tillit. Går man in i en sådan grupp med inställningen att motverka, kommer man inte långt i arbetet. Det är också viktigt med rimliga förväntningar. Man kommer ingenstans med konfrontation utan måste ha en diskussion.

Sammanfattande reflektioner – tillit till varandra och till samverkan

- Kontinuitet och långsiktighet ökar förutsättningarna för att bygga tillit.
- Även om tilliten är låg från början är det möjligt att bygga upp den över tid
- Hög delaktighet och vilja att delta från aktörer ökar tilliten.
- Att avsätta tid till mer ingående diskussioner om specifika frågor är viktigt.
- En liten nivå av konflikt och oenigheter måste accepteras.
- Tilliten ökar med relationsbyggande aktiviteter.

- Öppenhet och transparens (i kommunikation, arbetsgång, tillgänglig information) ökar tilliten.
- Styrningen/ledningen ska helst vara neutral.
- Det behövs strukturerade former för att fatta beslut även när alla inte är eniga.

3.2.4 Mål, spelregler, arbetssätt och styrning/ledning

Olika aktörer har olika intressen, drivkrafter och mål med att samverka i en samrådsstruktur och samrådsstrukturen ska utgöra en plattform för kommunikation. Överenskommelser som man gemensamt tar fram kan utgöra ett viktigt ramverk för hur samverkan ska gå till. De utvalda samrådsstrukturena fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar och resonerar kring överenskommelser avseende mål, spelregler, arbetssätt och styrning.

Fråga 4a) Har aktörer inom samrådsstrukturen olika drivkrafter och mål som går emot varandra? Och i så fall hur arbetar man för att aktörerna ska enas om gemensamma mål?

Aktörerna har olika drivkrafter, mål och perspektiv och samverkar av olika anledningar. Man behöver inte alltid vara överens och många jobbar på olika sätt. Det hanteras t.ex. genom att tydliggöra i gemensamma skrivelser och svar vad man är överens och eniga om men samtidigt var det finns kvarstående oenighet. Man har olika mål och perspektiv och dessa ska uttalas och inte sopas under mattan. Många deltar ju för att de har ett specifikt intresse som de drivs av, får man då inte uttrycka sitt perspektiv så kanske man lämnar gruppen. Öppenhet och tolerans är viktigt, det är okej med oenigheter och att man kan prata om dem. När man hör de andras syn på saker kan man se nya möjligheter och det är viktigt att den här dialogen är strukturerad med tydliga förhållningssätt. Det kan även vara viktigt att få en historisk bild så att man förstår varför det har blivit som det har blivit och att man kommer överens om framtiden. Målsättningen är att det ska bli bättre än det varit tidigare. Kriterier och agendor spelar roll. Det är viktigt att man kan diskutera och kompromissa. Vissa intressegrupper har svårt att acceptera de ramar som förvaltningen jobbar under, t.ex. grundläggande förvaltningstekniska begrepp. Det blir svårt att samverka om inte alla förstår dessa och vill ta till sig det som gäller. I vissa lägen får man då acceptera att gemensamma mål inte är möjliga men att samverkan ändå kan vara viktig. Det är inte konstigt att man har olika mål och drivkrafter och en samrådsstruktur jobbar med att nå gemensamma visioner och målbilder. Även om man har kommit överens om gemensamma mål kan aktörerna ha olika åsikter om hur man ska nå dem. Genom väl förberedda frågor och att man skickar ut information i god tid och pratar med aktörer innan möten, kan man lättare nå en delad förståelse kring frågor. Spelregler arbetades fram och aktörer fick sedan godkänna dem gemensamt. Om en organisation har någonting de vill driva med hjälp av samrådsstrukturen men inte får gehör för det, kan de fortfarande driva det inom sin egen organisation. Det är viktigt med tydliggörande av roller och arbetsområden, allt kan inte inkluderas. Även om aktörerna tycker olika i flera frågor kan man oftast hitta gemensamma saker som man vill uppnå. Man måste försöka hitta kompromisser som alla kan stå bakom. Om man pratar öppet utan att ställa krav underlättar det att man kan diskutera fram en lösning. Det är viktigt med rätt dialog. I en av samrådsstrukturena ser man behov att hitta nya gemensamma mål då de behöver en fråga att driva, t.ex. ekosystembaserad förvaltning eller något sådant. De saknar något att driva och gemensamma mål.

Fråga 4b) Hur hanteras hierarkiska strukturer inom er samrådsstruktur, dvs. ser ni behov av att förändra dem? I så fall hur?

I vissa av samrådsstrukturerna finns inga hierarkiska strukturer eller någon stor hierarki, men någon måste ju förbereda och hålla ordning under möten. I en annan kan det finnas viss misstro mot myndigheter som fattar beslut som man inte alltid är nöjd med. Aktörerna måste acceptera grundläggande förvaltningsförutsättningar – syftet med att bedriva samverkan är ju att nå en gemensam plattform. Vissa konflikter har funnits länge och ligger i kulturen vilket gör att man redan från början har en inställning till beslutsfattande myndigheter. Man försöker ge inflytande till alla men i slutändan är det myndigheter som bestämmer. Det är viktigt att aktörerna är införstådda med vilka ramar som finns. Man följer en god mötessed, har en bra ledare som hanterar information på ett bra sätt och kommunicerar. Man sammanställer och har en transparent kommunikation där alla delges det som har sagts. En av samrådsstrukturerna är rådgivande och det är viktigt att alla vet sin roll då det inte finns några mandat. Även om myndigheternas ord i slutändan väger tyngre än intressenternas är samrådsstrukturen ett bra sätt för intressenterna att vara med och påverka och ge sin syn på saker och ting, som kanske riskerar att inte komma fram eller diskuteras överhuvudtaget. I grund och botten finns det en hierarkisk ordning vilket inte går att komma ifrån. Vad man kommer fram till kan väga tyngre beroende på vem som säger vad, men i diskussionen har det inte någon betydelse vem som säger vad. Om de nationella förvaltarna får in en skrivelse från en samrådsstruktur där ett förslag är förankrat hos alla organisationerna, väger det tyngre än om bara en enskild intressentorganisation kommer in. Man har verkligen möjlighet att påverka mer då förankringen redan är gjord. Tankesättet utvecklas och det blir ett lärande när man arbetar.

Fråga 4c) Har man kommit överens om gemensamma regler inom samrådsstrukturen avseende spelregler, arbetssätt och styrning?

Man har kommit överens om regler för hur möten ska gå till och hur beslut ska tas. Det har lagts mycket tid på detta under uppstart och man ville ha detta på plats innan man började diskutera sakfrågor. Man har suttit i grupper där man tagit fram förslag på spelregler, hur man ska jobba, hur mötena ska se ut och hur arbetet ska vara, vilka kvalitéer man vill att en ordförande ska ha o.s.v. Man har lagt mycket tid på detta då det är viktigt för att kunna samverka. En samrådsstruktur svarade att de inte har några spelregler men att det har utvecklats en praxis och en inarbetad årscykel. När samrådsstrukturer var under uppstart hade spelregler gynnat arbetet men då samma personer ofta deltar under mötena så lär de med tiden känna varandra. Man är väl medveten om att man inte är överens och att man inte kommer bli det, men det finns ändå en tillit till samverkan. Det är viktigt med en tydlig styrning och att man har ett dialogbaserat arbetssätt. En samrådsstruktur har målet att medvetandegöra, ar många fysiska möten under året och informera om vad som sker. Det finns inga behov av spelregler.

Fråga 4d) Hur viktig tror du ”överenskommelser avseende mål och arbetssätt” är för en väl fungerande samrådsstruktur?

Sex av nio samrådsstrukturer svarade 5, två samrådsstrukturer svarade 4 och en svarade 3. Även överenskommelser avseende mål och arbetssätt bedömdes således viktigt för arbetet inom de intervjuade samrådsstrukturerna. Det blir inte meningsfullt om man inte tycker att målen är viktiga och då får man inte med sig alla aktörerna i samverkan. Dessa överenskommelser blir ramverket för allt man gör i samrådsstrukturen.

Sammanfattande reflektioner – mål, spelregler, arbetssätt och ledning

- Gemensamma mål är bra men det är ofta en riktig utmaning att sätta upp mål som alla kan stå bakom och verka för.
- Det ska finnas en öppenhet och tolerans och en vilja att kompromissa för att man ska kunna sätta upp gemensamma mål, spelregler och arbetssätt.
- En viss nivå av oenigheter måste accepteras även om man har gemensamma mål, spelregler och arbetssätt.
- Aktörerna måste acceptera grundläggande förvaltningsförutsättningar. Det är viktigt att aktörerna är införstådda med vilka ramar som finns.
- Det är också viktigt att tydliggöra roller och vad som kan inkluderas inom ramen för samrådsstrukturen för att underlätta förståelsen för hur just samrådsstrukturen bidrar till att nå uppsatta mål.
- Gemensamt framtagna regler sätter ramverket för hur alla kan samverka.
- Tydlig styrning och ett dialogbaserat arbetssätt ökar möjligheten att nå gemensamma mål och följa uppsatta spelregler och arbetssätt.

3.2.5 Hantering av konflikter och oenigheter

Konflikter är en naturlig del av samrådsstrukturens arbete och konflikthantering utgör en viktig funktion för att arbetet i samrådsstrukturen ska uppfylla sitt syfte och gå framåt. De utvalda samrådsstrukturerna fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar och resonerar kring hantering av konflikter och oenigheter.

Fråga 5a) Hur vanligt är det med konflikter inom samrådsstrukturen på en skala 1–3?

En samrådsstruktur svarade 3, mycket vanliga. Det finns höga miljömål och mycket motsättningar. Sedan grupperna lärt känna varandra kommer inte dessa konflikter till uttryck på samma sätt. De representanter som deltar från grupperna är oftast inte så polariserade – annars hade de ju inte varit med från början. En samrådsstruktur svarade 2–3 och en annan 2, överlag trevlig stämning. Resterande sex samrådsstrukturer svarade 0, 0–1 eller 1, några eller inga konflikter. Det är således stor skillnad mellan hur vanligt det är med konflikter inom de intervjuade samrådsstrukturerna.

Fråga 5b) Hur hanteras konflikter och oenigheter inom samrådsstrukturen, finns det ett systematiskt arbetssätt för att hantera konflikter?

En samrådsstruktur har identifierat den här biten som ett dilemma – vissa aktörer deltar bara för sina egna intressen och för att sprida dem. Att vara fast i sin egen fråga är inte konstruktivt. Sedan behöver ju inte en konflikt per automatik nödvändigtvis vara fel. Ordförande har en viktig roll att styra mötet, konflikter får inte ta för stor plats. Viktigt är också att avsätta tid för diskussioner. Balansen är viktig, inga samtal får gå överstyr. Ibland finns det inte tid att diskutera frågeställningen på plats. Då får ordförande bryta och avsätta tid under ett annat möte när man hunnit samla in all information för att diskutera frågan. Mycket handlar om att man inte kan ha förväntningar på att saker och ting ska ske fort utan de måste bearbetas under en längre tid, t.ex. ibland under flera möten innan man kommer fram till någonting. Flera av samrådsstrukturerna svarade att de inte har de behoven eller problemen. Man tar det som det kommer vilket fungerar bra.

Fråga 5c) Hur förebyggs konflikter och oenigheter inom samrådsstrukturen, finns det ett systematiskt arbetssätt för att förebygga konflikter?

Detta gör man genom gemensamma spelregler, respektfull atmosfär på möten och genom att inskräpa i de som deltar att se saker inte bara från sitt eget perspektiv. Man måste vara öppen och tydlig med de processer som sker under beslutsgången. Det är en komplicerad process från det att man först väcker frågan till att nå fram till ett resultat. I och med att det här ofta är rådgivande grupper så ska skrivelser tas fram som statliga myndigheter ska läsa och agera utifrån. Processen är lång och konflikter kan uppstå om man inte förstår eller om man blir besviken på uteblivna resultat. Det är därför viktigt att alla förstår processen och har inblick i arbetet. Inom en samrådsstruktur har man redan konflikter, men myndigheter och ingående aktörer försöker anpassa sitt sätt att kommunicera med varandra så att konflikterna inte ökar. Man lyssnar på alla och alla får komma med synpunkter och bjuds in att vara delaktiga i arbetet så långt det går. Gruppen finns ju för att det finns oenigheter. Det är viktigt att få en vettig nivå på oenigheterna.

Långsiktighet är viktig så att man får en möjlighet att få en förståelse för varandra och lära sig av varandra. Man ska träffas regelbundet och lära sig prata och lyssna på varandra. Det krävs en vilja från båda parter att lära sig. Det handlar om att man skapar en tillit till det demokratiska systemet och den demokratiska processen. Många av konflikterna har byggts upp p.g.a. att man känt sig överkörd av myndigheter och att man inte kan vara med och påverka. Kortsiktiga bidrag kan också skapa misstro och göra att man tappar aktörers medverkan längs vägen. För att få en väl fungerande samrådsstruktur behöver man jobba med det i många år. Det är viktigt att tydliggöra processer och förväntningar och utbilda varandra så att man får en ökad förståelse för hur saker och ting fungerar. Det gäller alla som deltar då alla har något att bidra med till övriga i gruppen.

Fråga 5d) Hur viktigt tror du ”konflikthantering och minskning av oenigheter” är för en väl fungerande samrådsstruktur? Skala 1–5

Sju samrådsstrukturer har svarat 5, en samrådsstruktur har svarat 2–3 och en 3. De intervjuade samrådsstrukturerna anser således att det är viktigt att kunna hantera de konflikter som uppstår och jobba för att minska oenigheter. Vid för stora konflikter kommer man inte framåt. Respekt är grundstenen och man måste kunna samverka även om man är oenig i vissa saker. Ju fler aktörer som deltar desto bredare intressen och större oenigheter kan man förvänta sig. Man behöver redskap för att hantera detta. En viss mån av konflikt behöver man tillåta samtidigt som man ska arbeta för att minimera risken för allvarliga konflikter.

Sammanfattande reflektioner – hantering av konflikter och oenigheter

- En viss nivå av konflikt och oenighet ska accepteras.
- En tydlig ledning som säkerställer att alla kommer till tals och att det finns balans i diskussionerna minskar oenigheter.
- Det är viktigt att arbeta långsiktigt och låta saker och ting ta tid.
- Transparens och tydlighet i arbetsgång och processer underlättar.

3.2.6 Effektivitet – att få arbetet att gå framåt

Att bedriva samrådsstrukturer tar tid och kostar pengar och därför behöver dess arbete vara effektivt. De utvalda samrådsstrukturerna fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar för att få arbetet att gå framåt.

Fråga 6a) Hur arbetar man för att utveckla och öka effektiviteten i samrådsstrukturen?

Det gör man genom att försöka ha välplanerade, effektiva och bra möten med en moderator. Det är viktigt med en person som har moderatorrollen, sedan kan någon annan ta anteckningar och planera möten. En bra moderator låter folk komma till tals men kan säga ifrån när samtalet behöver styras i rätt riktning. Aktörerna som deltar behöver vara förberedda och ha läst in sig på informationen innan mötena.

Det är viktigt att hitta en bra nivå på vad som tas upp under mötena. För vissa argument räcker det att de tas upp i mindre grupper och det man tar upp gemensamt under mötena ska vara förberett med kärnargument som berör så många som möjligt. Om aktörerna förbereder sig och hinner tänka igenom informationen, t.ex. ta fram färdiga förslag innan möten, gör det att diskussionerna blir mycket effektivare när alla väl samlas. Man ska sträva efter att minimera ältande och att lägga tid på att diskutera grundläggande information som aktörerna kan ta del av innan mötena i lugn och ro. Det är viktigt att hålla tider och fördela tiden rättvist. En av de intervjuade samrådsstrukturerna har en årscykel och samlar in synpunkter, lyfter frågeställningar och delar information. För att öka effektiviteten måste saker och ting få ta tid. Man lyfter oenigheter i början och alla respekteras och får komma till tals. Även kontinuerligt när nya personer kommer in bör man lägga tid på detta, då man behöver jobba på tillit och öppenhet hela tiden. Det kan uppstå möjligheter att hitta effektivare lösningar genom att bygga större nätverk och bredda deltagandet. Detta medför en större mångfald inom intressen och personligheter. Variation är viktigt då man har olika roller och personligheter. Arbetet blir effektivare genom att inkludera olika aktörer som möjliggör att man hittar gemensamma lösningar. Sammanställning av protokoll som delges till alla är viktigt, även bilder för att alla ska förstå vad som sägs.

Viktigt är också att bygga vidare på engagemanget – det som respektive samrådsstruktur drivs av – och att myndighetspersoner kan vägleda i vad som är rimligt. När detta arbetssätt fungerar blir det roligare, folk blir inspirerade och arbetet blir därmed effektivare. Man ska också stanna upp ibland och summera det arbete som slutförts och fira det som går bra. Det skapar god energi som får processen att gå framåt. En av samrådsstrukturerna bjuder in relevanta gäster på möten som berättar om intressanta saker och detta bidrar också till ett kunskapsutbyte. En samrådsstrukturens utmaning är att den idag saknar en tydlig uppgift och risken finns att gruppen upphör om de inte skapar ett syfte och en tydlig uppgift som ger dem driv.

För att utveckla effektiviteten kan man gå igenom processer och tydliggöra vilka förväntningar som är rimliga. Det behöver tydliggöras vart i processen förslag och frågeställningar ligger så att inget blir hängande i luften. Det är också viktigt man återkommer till saker man redan har behandlat, en uppföljning. Att ha status (exempelvis på inskickade förslag) och lägesuppdatering under arbetets gång underlättar effektiviteten. En samrådsstruktur påtalar att de har ett högt deltagande på mötena, vilket är mycket viktigt för möjligheten att bedriva ett effektivt arbete. Förvaltarna (Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna) samt experterna (främst SLU) måste vara med på vissa möten eftersom de sätter ramarna för arbetet i samrådsstrukturen. Det är de som i slutändan bestämmer. Samma samrådsstruktur har även gjort en intern utvärdering som

varit väldigt värdefull för hur man kan vidareutveckla arbetet inom gruppen. En annan samrådsstruktur insåg att dess arbete inte kunde effektiviseras på ideell basis så de sökte medel. Det krävs ett projekt för att hålla intresset uppe.

Fråga 6b) Hur viktig tror du ”effektivitet, att få arbetet att gå framåt” är för en väl fungerande samrådsstruktur? Skala 1–5

Sex av 9 samrådsstrukturer svarade 5, två svarade 4 och en svarade 3. De intervjuade samrådsstrukturerna tyckte således att det är viktigt att arbetet är effektivt och går framåt. Många aktörer kan säkerligen bli frustrerade i grupper där arbetet inte sker effektivt och över att det tar en oändlig tid att prata om enkla saker. Det handlar om att folk behöver känna att det är meningsfullt att man lägger ner tid. Det behöver inte gå fort men alla behöver känna att det händer något, att arbetet går framåt. En intervjuad kommenterade att det behövs ett tydligt mål. Det får inte bli för bekvämt utan man behöver ett skarpt syfte. Det är omotiverade att stå och stampa, därför är det viktigt att utveckla, förbättra och få gehör för att undvika känslan av att jobba i onödan.

Sammanfattande reflektioner – effektivitet, att få arbetet att gå framåt

- Välplanerade, strukturerade möten.
- Hitta en bra nivå på vad som ska tas upp på möten.
- En ordförande som leder diskussioner.
- Aktörerna ska ha tillgodogjort sig information innan mötena (t.ex. fakta, argument, färdiga förslag).
- Sammanställning av protokoll som delges till alla.
- Kontinuerligt lägga tid på tillit till samverkan.
- Tydliggöra processen och rimliga förväntningar på arbetet inom samrådsstrukturen.
- Ha lägesuppdateringar och tillbakablickar för att öka delaktighet och engagemang.
- Bra att följa upp hur saker som beslutats/arbetats fram hanteras och går framåt. Känslan av att det står still måste undvikas.
- Stanna upp och fira saker som går bra, små som stora. Skapa god energi.

3.2.7 Mandat och finansiering

Mandat och finansiering varierar mellan samrådsstrukturerna och kan ha olika betydelse för deras arbete. De utvalda samrådsstrukturerna fick därför besvara ett antal frågor som skulle ge svar på hur man arbetar och resonerar kring mandat och finansiering.

Fråga 7a) Hur stor betydelse har mandatet för en väl fungerande samrådsstruktur (informerande, rådgivande eller beslutande inom vissa verksamhetsområden)?

En intervjuad påtalar att ju kraftfullare mandat man har desto roligare är det att ingå i samrådsstrukturen. En annan menar att gruppen behöver förstå vilket mandat man har och vilka vägar man ska gå för att maximera den potential som finns i t.ex. en rådgivande grupp. Man behöver också förstå att vissa frågeställningar är komplexa och tar tid. En annan samrådsstruktur menar att om man inte har något mandat kan folk tröttna efter ett tag och inte vilja vara med. Ytterligare en intervjuad menar att det är viktigt med ett tydligt mandat, men att det är upp till de som deltar att acceptera de mandat som finns i samrådsstrukturen. Det är inte mandatet som är avgörande för en väl fungerande samverkan. Har man ett definierat och kommunicerat mandat

får man acceptera det och det spelar ingen roll vad man tycker personligen. En annan samrådsstruktur anser att det hade varit enklare om de hade haft ett tydligare och större mandat men att det går bra ändå. De bedömer dock att arbetet hade gått fortare med ett större mandat. En samrådsstruktur med enbart en informerande funktion anser att mandatet skulle haft en större betydelse om det inte fanns så många stuprör och att det skulle behövas mer samkörning mellan miljöförvaltning och miljöövervakning.

Fråga 7b) Är alla aktörerna införstådda och eniga om vilka mandat samrådsstrukturen har?

De flesta upplever att aktörerna är eniga (fem av nio). Tre svarade "nja" eller "det återstår att se" (då de är nybildade eller i uppstartsfas). I en samrådsstruktur hade man önskat mer mandat. Enigheten stärks av samverkan. Inom grupperna är man eniga men utanför gruppen vet inte aktörerna vilket mandat samrådsstrukturen har.

Fråga 7c) Hur viktig är finansieringen för samrådsstrukturens arbete? Har man haft problem med finansiering och att få långsiktighet?

Finansieringen för de tillfrågade samrådsstrukturerna varierar stort. En del har ingen finansiering utan drivs helt av ideella krafter. De har inte upplevt några problem utan påpekar att styrkan är att de är en ideell förening och att alla drivs av intresse och engagemang. Andra samrådsstrukturer har grundfinansiering genom att kommunerna deltar eller bidrar. Så länge kommunen ser att det bidrar med mycket hjälp till kommunens uppdrag och stöttar samrådsstrukturen finns inga problem. En av samrådsstrukturerna finansieras med hjälp av medlemsavgifter. Övriga samrådsstrukturer drivs i projektform och har finansiering från olika parter, såsom länsstyrelsen, EU-medel inom EHFF via leader, kommuner o.s.v.

Även om ingen av de tillfrågade samrådsstrukturerna anser att de haft stora problem med finansiering så påtalar dock flertalet att finansieringen är en grundförutsättning för att ha en fullt utvecklad och väl fungerande samrådsstruktur. Sådant här arbete tar tid och långsiktigheten är A och O. Vill man få till en fullt utbyggd samrådsstruktur där alla relevanta aktörer deltar underlättar det om de från början vet att arbetet kommer fortgå i några år framöver. För det krävs också en långsiktig finansiering. Upplevelsen är att många samrådsstrukturer dör ut utan finansiering och att den är en basförutsättning för arbetet.

Finns det en grundfinansiering så har man möjlighet att söka mer pengar och utveckla arbetet, därmed är finansiering också viktig för vidareutveckling. En samrådsstruktur fick extra medel ett år vilket märktes tydligt i att deras arbete blev mer effektivt. Risken för att fastna i vissa lägen p.g.a. brist på medel minskade.

Sammanfattande reflektioner – mandat och finansiering

- Tydlighet gällande mandat och roller.
- Transparens i arbetsgångar och processer.
- Arbetet kan bygga på ideellt engagemang men flertalet anser att en långsiktig finansiering är en grundförutsättning för att få med alla aktörer och få en långsiktighet i arbetet.
- Finansiering viktigt för att samrådsstrukturen ska kunna utvecklas.

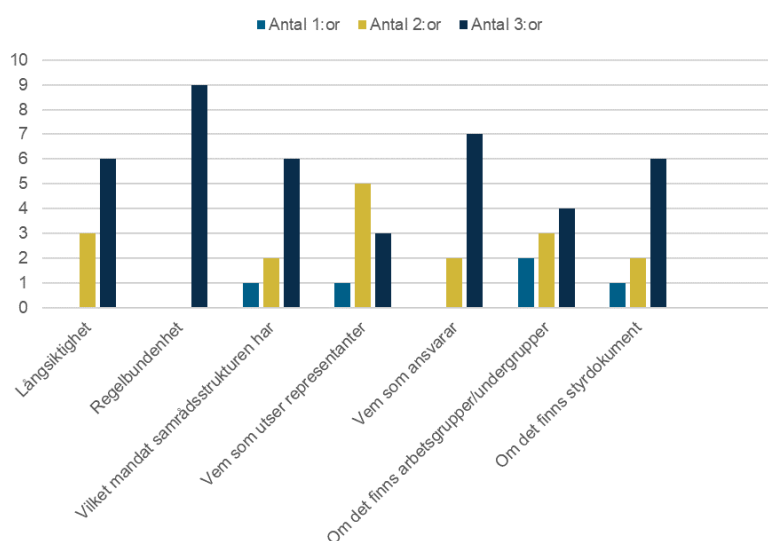
3.2.8 Värdering av olika faktorer

De intervjuade kontaktpersonerna för de nio utvalda samrådsstrukturerna fick värdera hur viktiga olika faktorer är för en väl fungerande samrådsstruktur på en skala från 1 till 3. Dessa faktorer är följande:

- Att det finns en långsiktighet (rörande t.ex. finansiering, delaktighet, utvecklingsmöjligheter).
- Att det finns en regelbundenhet (t.ex. återkommande träffar, hur ofta man träffas, fasta grupper).
- Vilket mandat man har (t.ex. rådgivande till berörda förvaltare, informationsutbyte eller beslutsrätt inom t.ex. genomförande av åtgärder/kunskapsinhämtning).
- Vem som utser representanter för ingående aktörer i samrådsstrukturen (t.ex. länsstyrelsen, organisationerna själva, samordnaren/sammanställande utser deltagare, samrådsstrukturen utser deltagare)
- Vem som ansvarar för samrådsstrukturen (t.ex. länsstyrelsen enbart eller tillsammans med vattenråd/vattenvårdsförbund/kommun/organisation, delat eller varierande ansvar mellan olika grupper, övriga föreningar, vattenråd/vattenvårdsförbund).
- Att det finns arbetsgrupper eller undergrupper.
- Att det finns framtagna styrdokument (t.ex. handlingsplaner eller förvaltningsplaner)

Sammanfattande reflektioner – värdering av olika faktorer

Av de nio intervjuade samrådsstrukturerna ansåg alla att "regelbundenheten" var den viktigaste faktorn för att få till en väl fungerande samrådsstruktur. Alla intervjuade gav denna faktorvärde 3 på en skala från 1 till 3 (figur 18). Därefter är "vem som ansvarar för samrådsstrukturen" och "långsiktigheten" de viktigaste faktorerna enligt de intervjuade. Även faktorerna "vilket mandat samrådsstrukturen har" och "om det finns styrdokument" ansågs vara viktiga där sex av nio intervjuade angav värde 3. Men de fick också värde 1 angivet, så de ovan nämnda anses vara viktigare faktorer för en väl fungerande samrådsstruktur. Övriga två faktorer, "om det finns arbetsgrupper/undergrupper" och "vem som utser representanter", anses inte vara de viktigaste faktorerna även om några samrådsstrukturer angett värde 3.

Figur 18. Sammanställning över de viktigaste faktorerna för en väl fungerande samrådsstruktur enligt de intervjuade kontaktpersonerna för nio utvalda samrådsstrukturer. De fick värdera sju olika faktorer på skala 1–3 där 1 är lägst och 3 är högst.

3.3 Analys av enkäten och förslag på uppföljning

Ambitionen med denna kartläggning är ge en nulägesbeskrivning över de samrådsstrukturer som finns i Sverige idag. Kartläggningen har ambitionen att vara komplett men det kan ändå inte uteslutas att det finns fler samrådsstrukturer som av olika anledningar inte fångats upp. Kanske har inte rätt kontakt tagits eller kanske har de personer som blivit tillfrågade inte känt till alla förekommande samrådsstrukturer. Den information som finns om de olika samrådsstrukturerna och potentiella samrådsstrukturer är inte fullt komplett vilket främst beror på att de som kontaktats inte haft kunskapen eller tiden att svara på frågorna fullt ut. Det insamlade materialet är ändå till stora delar komplett och bör kunna användas som underlag vid ytterligare utvärderingar och analyser i framtiden.

3.3.1 Översiktlig analys

Totalt omfattar kartläggningsdelen av arbetet 87 samrådsstrukturer, varav 47 är lokaliserade i vattenområden där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt och övriga 40 i vattenområden med i huvudsak enskild fiskerätt. Nedanstående punkter sammanfattar delar av resultatet från enkäterna och redovisar några slutsatser som kan dras.

- Merparten av samrådsstrukturerna bedriver i huvudsak fiskevård, främjandeinsatser och kunskapsuppbyggnad om fisket och/eller fiskbestånden. Samrådsstrukturer på enskilt vatten hanterar i snitt lite färre frågor och har en större tonvikt på fiskevård. Mängden frågor som hanteras är olika och det är få som har hela den bredd som krävs för att uppfylla kriterierna för en fullt utbyggd ekosystembaserad fiskförvaltning. Det bör dock finnas goda förutsättningar för att utveckla de förekommande strukturerna.
- De flesta samrådsstrukturerna har en rådgivande funktion till berörda förvaltare eller enbart ett utbyte av information. Få har uttalade beslutsmandat. De flesta verkar vara av meningen att det befintliga mandatet fungerar så länge man tydliggör vad det innefattar.
- Cirka 70 procent av samrådsstrukturerna har funnits i mer än tio år. De är alltså långsiktiga, vilket lyfts fram som en framgångsfaktor.
- 80 procent består av fasta medlemmar som träffas flera gånger per år, varav några träffas så ofta som en gång per månad. Flertalet har fasta medlemmar och i princip alla har en kontinuitet i mötesfrekvensen vilket ökar möjligheten för att bygga tillit och få arbetet att fungera.
- Mer än 80 procent har uttalade syften och mål. Dessa är ofta kopplade till mål om långsiktig hållbarhet. Av svaren att döma är en hel del av målen på en rätt övergripande nivå och arbetet med mål kan med all säkerhet utvecklas vidare.
- 75 procent anser att samrådsstrukturerna i vattenområden där Havs- och vattenmyndigheten primärt har föreskriftsrätt väl uppfyller syftet, vilket rimligen speglar hur väl verksamheten i samrådsstrukturen fungerar. Det är endast ett fåtal som tydligt uppger att syftet inte uppfylls.
- För samrådsstrukturer i vattenområden där Havs- och vattenmyndigheten har föreskriftsrätt (i eller med värden som kopplar till allmänt vatten) är länsstyrelserna en mycket viktig aktör för att initiera och driva samrådsstrukturer. I övriga vattenområden på enskilt vatten är fiskevattenägarna och dess organisationer de viktigaste aktörerna. Detta följer väl den formella fördelningen av förvaltningsansvaret. Det är en betydande mängd olika aktörer involverade i landets olika samrådsstrukturer vilket tydligt visar fiskförvaltningens komplexitet och koppling till en stor mängd andra olika verksamhetsområden.

- Statlig finansiering av verksamheten inom samrådsstrukturerna dominerar och bedöms vara en nödvändig bas, men kartläggningen visar att även andra finansieringskällor är viktiga för arbetet. Här kan nämnas kommuner, EU-finansiering och ideellt arbete.
- Kartläggningen visar att det är stor variation mellan olika delar av landet i hur många samrådsstrukturer som förekommer. För allmänt vatten saknas samrådsstrukturer helt utefter vissa kustavsnitt medan de stora sjöarna har en mer utbyggd samverkan. Sannolikt är det även ett mått på hur välutbyggd den ekosystembaserade fiskförvaltningen är i olika områden.
- Även för områden och frågor där det saknas fasta samrådsstrukturer sker olika typer av dialog och samråd genom flera olika kanaler. De mest frekventa kanalerna är information på webben, direktutskick och enstaka specifika samrådsmöten. Valet av kommunikationskanal skiljer sig lite åt beroende på vilka frågor som ska kommuniceras. Samrådsmöten är vanligast vid frågor kopplade till fiskevård och framtagande av regelförslag och remissförfarande vanligast vid förankring av framtagna regelförslag, medan direktutskick och information på webben används oberoende av frågeställning. Även om den här typen av kommunikation fungerar finns det alla anledning att tro att förvaltningen skulle kunna bli effektivare och få ökad legitimitet om fler områden innefattades av mer fasta samrådsstrukturer.
- Det finns många olika samverkansorganisationer inom "vatten-Sverige", de så kallade vattenorganisationerna, som idag hanterar verksamhet med som berör fiske men som inte direkt arbetar med fiskefrågor. I många är även representanter från fisket med för att bevaka sina frågor. Det bör i många organisationer finnas möjlighet att utveckla arbetet till att även innefatta fiskefrågor.

Sammanfattningsvis kan man se att en klar majoritet av de samrådsstrukturer som är aktiva i Sverige idag är välfungerande, har funnits en lång tid, är väletablerade och är regelbundna med samma deltagare på mötena.

I de djupintervjuer som genomfördes ställdes fördjupade frågor om ett antal olika områden som utifrån befintlig kunskap bedömdes kunna vara av betydelse för arbetet i samrådsstrukturerna. Svaren visar att urvalet av frågeställningar uppenbart fångade in många av de faktorer som bedöms vara viktiga för att nå framgång i arbetet med samrådsstrukturerna. I princip samtliga av de tillfrågade samrådsstrukturerna arbetar med alla frågor även om det sker på lite olika sätt i olika organisationer. Områdena som berördes var:

- Val av ingående aktörer.
- Att ta vara på all tillgänglig kunskap.
- Tillit till varandra och till samverkan.
- Mål, spelregler, arbetssätt och styrning/ledning.
- Hantering av oenighet och konflikter.
- Effektivitet, att få arbetet att gå framåt.
- Mandat och finansiering.

Om resultatet från djupintervjuerna ska sammanfattas kortfattat kan man säga att aktörer ska väljas för att få god representation och stort engagemang; man ska försöka fånga upp all tillgänglig kunskap oavsett vem som levererar den; tillit till ingående deltagare och till samrådsstrukturen är mycket viktigt för att få ett effektivt arbete; mål, spelregler, arbetssätt och ledning är verktyg som bidrar till att öka tilliten och effektiviteten i arbetet; man kan räkna med att någon form av konflikter uppstår som måste hanteras på ett bra sätt; det är viktigt för engagemanget att deltagarna känner att arbetet är effektivt och går framåt; samrådsstrukturen

behöver inte ha beslutsmandat men det är viktigt att tydliggöra vilket mandat som finns och en långsiktig finansiering är i princip en förutsättning för att kunna uppnå goda resultat.

Resultatet som sammanställts i föreliggande rapport visar att det finns stor samstämmighet i vilka frågor som är viktiga för att få till stånd fungerande samrådsstrukturer. Genom den litteraturstudie som innefattats i föreliggande arbete kan man även se att erfarenheterna från samrådsstrukturerna i Sverige i stor utsträckning är likartade jämfört med internationella erfarenheter.

3.3.2 Förslag på fortsatt uppföljning

En obesvarad fråga är hur många samrådsstrukturer som initierats i Sverige men som inte är igång idag och därmed inte fångats upp i denna kartläggning. Man kan tänka sig att många samrådsstrukturer inte når hela vägen fram och upplöses redan inom några år efter uppstart medan andra lyckas etablera sig. Det kan vara av intresse att närmare studera de som inte finns kvar och utvärdera faktorerna till varför de inte är i funktion idag. Det kan i sin tur ge värdefull information om hur man på bästa sätt startar upp en ny samrådsstruktur och analysera om det finns några kritiska moment under de första åren för att bättre säkerställa att den inte löses upp innan man nått målet.

Ca 20 procent av samrådsstrukturerna uppger att det inte finns uttalade syften och mål. Trots det får nästan alla (8 av 9) betyget mycket väl (8–10 på skala 1–10) på frågan hur väl man anser att samrådsstrukturen uppfyller syftet. Det kan vara intressant att fortsatt fördjupa sig i hur stor effekten är av att ha uttalade syften och mål i samrådsstrukturen och hur samrådsstrukturer fungerar där det finns uttalade syften och mål jämfört med de som inte har det. Man skulle även kunna titta på hur man bäst utformar mål för att de ska bidra till arbetets effektivitet.

Att titta närmare på ingående aktörer i samrådsstrukturerna i respektive område samt på miljöutmaningar i respektive område skulle också kunna vara värdefullt. Det skulle då bli möjligt att ytterligare analysera om mål och syften tillmötesgår de miljöutmaningar som respektive område står inför. Det skulle också bli lättare att analysera om alla berörda aktörer som påverkar fiskförvaltningen involveras inom samrådsstrukturen, vilket varierar mellan olika områden beroende på miljöutmaningar och hur ekosystemen nyttjas.

Samrådsstrukturerna skulle också kunna kategoriseras i olika nivåer av ekosystembaserad fiskförvaltning, t.ex. låg, mellan och hög beroende på hur många relevanta aktörer som ingår. Om man dessutom fördjupade analysen av vilka problemställningar som är aktuella i respektive område enligt förslag ovan skulle man kunna analysera hur väl deltagande aktörer representerar de berörda frågeställningarna. Samrådsstrukturer med endast en eller fåtal relevanta aktörer skulle hamna på en låg nivå. Ju fler relevanta aktörer som ingår desto högre nivå av en ekosystembaserad fiskförvaltning. Det skulle kunna vara ett mått över hur breda frågeställningar som behandlas inom olika samrådsstrukturer och hur mycket den bidrar med till en ekosystembaserad fiskförvaltning. Det skulle bidra med ytterligare en dimension till kartläggningen och eventuellt med värdefull information till framtida analyser eller undersökningar.

Kartläggningen beskriver som ovan nämnt en nulägesbeskrivning över vilka samrådsstrukturer som finns inom fiskförvaltning i Sverige idag. Informationen är inte statisk och om ett år kan antalet samrådsstrukturer ha förändrats, vissa har tillkommit och andra försvunnit. Mest troligt är

att fler tillkommer, dels efter att Havs- och vattenmyndigheten nyligen möjliggjort för länsstyrelserna att använda Havs- och miljöanslaget till ekosystembaserad fiskförvaltning, bland annat till att bilda eller utveckla samrådsstrukturer. Även det faktum att regeringen nyligen antagit den Nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften kommer att generera ett flertal plattformar för dialoger där fisk och fiskeaktörer ingår.

Digitala kartor över kartläggningen har tagits fram och tanken är att de ska användas som informationskälla om kartlagda samrådsstrukturer för de som är intresserade. Materialet skulle, om det tillgängliggörs externt, kunna användas för att bilda nätverk mellan intresserade som kan använda sig av informationen för att hålla kontakt med andra samrådsstrukturer. Idag finns inget sådant nätverk och mycket av den kunskap och erfarenhet som olika samrådsstrukturer besitter inte är känd för andra. En uppdaterad förteckning med tillhörande karta skulle kunna utgöra ett verktyg för att utveckla arbetet.

Det blir tydligt att ett uppdateringsbehov över kartläggningen finns om man vill utveckla och använda dess potential till fullo. Om informationen uppdateras regelbundet, förslagsvis vartannat eller var tredje år, så säkerställs det att informationen inte är inaktuell och att den då kan användas av fler aktörer för utvecklingsinsatser.

3.4 Rekommendationer

Att få till en väl fungerande samrådsstruktur är ingen självklarhet, det tar tid och engagemang och det finns många utmaningar längs vägen. Informationen i nedanstående rutor är ett försök att visualisera en sammanvägd rekommendation för hur man går till väga för att åstadkomma en fungerande samrådsstruktur som bidrar till en ekosystembaserad fiskförvaltning. I styckena efter rutorna redogörs för de slutsatser och rekommendationer som ligger till grund för figuren.

1. Någon lämplig organisation behöver inledningsvis göra en övergripande analys av förutsättningarna för bildande.

- a. Vilka huvudfrågeställningar ska hanteras?
- b. Vilket geografiskt område ska omfattas?
- c. Med utgångspunkt i punkt a och b, analysera vilka aktörer är mest berörda.
- d. Bedöm möjligheten att få ihop en finansiering till ett långsiktigt arbete.
- e. Se över om det finns någon befintlig struktur/organisation som skulle kunna implementera arbetet.

2. Samråd genomförs med de utpekade aktörerna/organisationerna för att efterhöra intresset för att medverka i arbetet. Om en majoritet tror att en formaliserad samverkan skulle ge tydliga mervärden startas arbetet.

3. Beslut måste i ett tidigt skede fattas om:

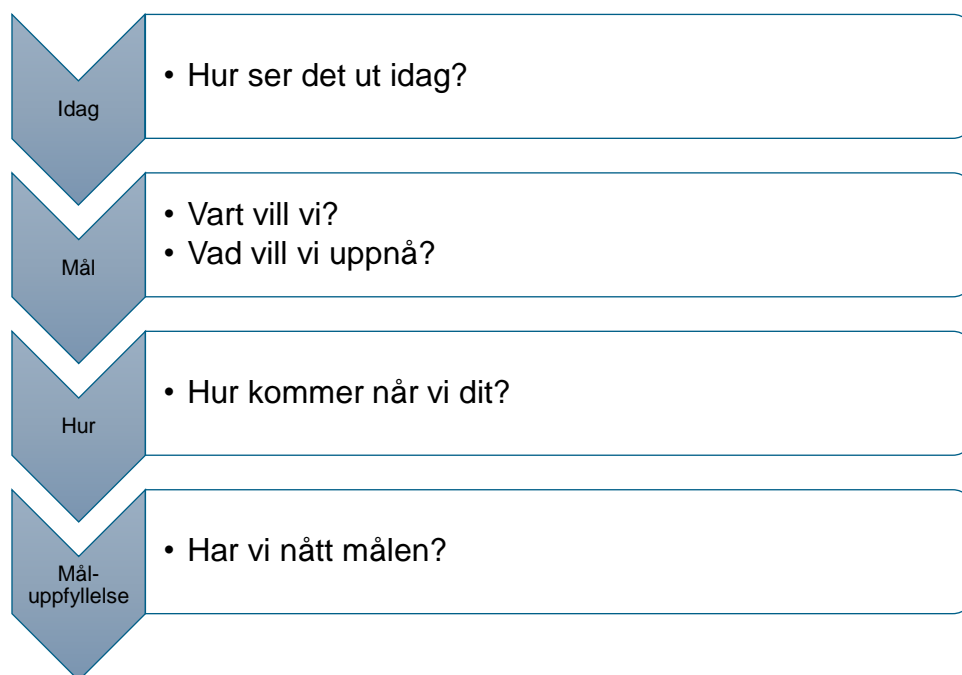
- a. Organisation och beslutsform (konsensus/majoritet etc.)
- b. Övergripande verksamhetsmål/syfte
- c. Avgränsning i sakfrågor och geografi
- d. Precisering av aktörer/deltagare och hur de utses
- e. Säkerställande av finansiering och att det finns avsatt tid till att arbeta i samrådsstrukturen
- f. Ersättningsformer för deltagande
- g. Tydliggörande roller och mandat för samrådsstrukturen och dess aktörer.

4. I arbetet bör följande ingå för att effektivisera arbetet:

- a. Preciserade mål och utvecklat syfte.
- b. Skapa en gemensam syn på dagens situation och samrådsstrukturens roll.
- c. Ta fram styrdokument som förvaltningsplan etc.
- d. Se över kunskapsinhämtningen samt kompetensen och säkerställ att all tillgänglig kunskap används.
- e. Sätt upp spelregler och arbeta aktivt för att skapa tillit och gemenskap.
- f. Rutiner för dokumentation av arbetet.
- g. Plan för informationsspridning för att åstadkomma öppenhet och transparens.

Om man väljer att implementera arbetet med fiskförvaltning i en befintlig organisation som inte tidigare arbetat konkret med dessa frågor, är det en fördel om man då bildar ett särskilt utskott eller dylikt som specifikt hanterar fiskefrågor istället för att bara lägga till fiskefrågorna i den befintliga dagordningen i organisationen. Genom att hantera fiskefrågorna i en separat del av organisationen, som ändå har direktkontakt med den ursprungliga kärnverksamheten, kommer deltagarna att känna att de kommer mycket närmare sina specifika hjärtefrågor vilket tydligt stärker engagemanget, inte minst i det långsiktiga perspektivet.

Det krävs ett tålamod från alla aktörer, att alla är införstådda med vilken roll man har och vilket ansvar som kommer med uppdraget. Transparens, öppenhet och kommunikation är viktiga verktyg. Man bör i arbetet eftersträva att få konsensus kring beslut som fattas, men då det inte alltid är möjligt bör det finnas en tydlighet i hur besluten hanteras och hur man dokumenterar ställningstaganden från de ingående aktörerna. Konflikter är i viss mån oundvikliga. Tydlighet i styrning/ledning, processer och roller kan tydliggöra vilka förväntningar aktörerna kan ha på arbetet inom samrådsstrukturen. Det i sin tur bidrar till att minska risken för konflikter och frustation som hämmar arbetet inom samrådsstrukturen. Arbetet underlättas också om alla deltagare förstår grunderna inom fiskförvaltning och enas om en gemensam bild av dagens situation för fisken och fisket. Vid ett långsiktigt arbete är det nödvändigt att kontinuerligt arbeta för att upprätthålla den gemensamma bilden. För att det ska vara möjligt måste en kontinuerlig återkoppling av insamlad information ske. Att se tillbaka på vad som åstadkoms (fira segrar) bidrar till engagemang och driver arbetet framåt.

Det krävs att man kontinuerligt kan jobba med dessa aspekter, att det finns en regelbundenhet. Deltagarna behöver känna att arbetet kommer att fortgå en längre tid för att det ska kännas lönt och givande att engagera sig och nå de mål som satts upp. Att skapa en gemensam målbild att arbeta mot underlättar därmed arbetet väsentligt inom samrådsstrukturen.

En av grundförutsättningarna för att få allt detta att fungera är att det finns en långsiktighet, framförallt gällande finansieringen. Som sagt, det tar tid och tid är ofta pengar. Det tar tid att få aktörer att inse värdet med att delta, det tar tid att se till att det finns tillit och känna en gemenskap inom samrådsstrukturen. Det tar tid att få till en tydlighet och hantera konflikter. Det tar tid att få till en regelbundenhet med möten och att hantera allt som händer mellan mötena. Därför är det bra om det finns utrymme för en samordnare som avsätter tid för att se till att förutsättningarna finns för att kunna driva arbetet framåt på ett effektivt sätt och att samrådsstrukturen kan utvecklas åt rätt håll.

Vem som ansvarar för samrådsstrukturen är också viktigt. Det måste finnas en legitimitet och trovärdighet hos den ansvariga för samrådsstrukturen. Med fördel kan det vara en så neutral part som möjligt med stor mötesvana som ansvarar för mötesledningen i samrådsstrukturen. Vid rekrytering av mötesledare kan det vara en fördel att upprätta en kravprofil på vilka egenskaper som eftersträvas.

För att kunna bedriva ett effektivt arbete inom samrådsstrukturen som i största möjliga mån bidrar till en ekosystembaserad fiskförvaltning, är det grundläggande att alla relevanta aktörer ingår och att forskare, förvaltande och beslutande myndigheter ingår eller deltar i samrådsstrukturen. Det kan räcka att de följer arbetet i samrådsstrukturen om de inte har möjlighet att delta fullt ut eller på kontinuerlig basis. Även om det tar extra tid för alla aktörer/parter under processens gång så blir förtjänsten stor eftersom förankringsprocessen väsentligt kortas ner och efterlevnaden av aktuella förändringar blir förhoppningsvis större med en ökad förståelse som erhållits på vägen.

Allt arbete som görs inom samrådsstrukturerna bör leda till någonting konkret. Behov av nya undersökningar kommer att tydliggöras och samrådsstrukturerna kan fungera som en katalysator

för innovativa, nya idéer och förslag samt underlätta en adaptiv förvaltning. Det är därför viktigt att man inom samrådsstrukturen har rutiner för att dokumentera och följa upp arbetet. En bristande hantering av inkomna förslag hämmar arbetet och leder på sikt till problem med tillit och ökad risk för konflikter. Har samrådsstrukturen en rådgivande funktion till beslutande myndighet kommer arbetet att resultera i konkreta förslag till undersökningar, nya regelförslag eller ändringar av redan gällande regler. Det är därför viktigt att inkomna förslag från samrådsstrukturerna tas om hand på ett lämpligt sätt av mottagande förvaltande myndighet och att det finns ett systematiskt sätt att hantera dessa, som med fördel är lätta att följa upp för alla inblandade parter.

Rekommendationerna kan sammanfattas med följande ledord

4 Referenser

Arias-Schreiber, M. och Linke, S. (2018) The social dimensions of ecosystem-based fisheries management. Rapport nr 2018:4, Havsmiljöinstitutet

Bryhn, A., Bergek, S., Wennhage, H. och Beier, U. (2018). SLU Aquas kunskapsförsörjning och rådgivning som stöd till en ekosystembaserad fiskförvaltning. Aqua reports 2018:1. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser, Öregrund Drottningholm Lysekil. 68 s.

CBD (2019) Convention on biological diversity, <https://www.cbd.int> (Hämtad 2020-02-20)

Degerman, E., Bergström, L., Wennhage, H., de Leeuw, J., Soler, T., Olsson, J. (2016). Fisk som miljöindikator. Aqua reports Supplement 2016:9. Institutionen för akvatiska resurser, Sveriges lantbruksuniversitet, Drottningholm Lysekil Öregrund. 61 s.

Eksvärd, K., Hallgren, L., Lönnngren, G., Norrby, T., Tivell, A., Westberg, L. och Byström, M. (2006) Gå en mil i mina skor... på väg mot samförvaltning. Working paper 8. Institutionen för stad och land, SLU och Centrum för biologisk mångfald

Grände A. (2019) Hur följer förvaltningen av Vättern principer för en ekosystembaserad fiskförvaltning, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser

Naturvårdsverket (2015) Riktlinjer för regionala handlingsplaner och genomförandeplan för arbetet att utveckla grön infrastruktur i Sverige, Naturvårdsverket, Rapport 0000

Havs- och vattenmyndigheten (2018) Marin strategi för Nordsjön och Östersjön 2018–2023 - Bedömning av miljö tillstånd och socioekonomisk analys. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2018:27, 165 s.

Havs- och vattenmyndigheten (2019) Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2018. Resursöversikt. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2019:4. Göteborg, 305 s.

Havs- och vattenmyndigheten (2020) Så förvaltas fiskresursen, Havs- och vattenmyndigheten, Rapport 2020:10

Havs- och vattenmyndigheten (2019) Avdelningen för fiskförvaltning <https://www.havochvatten.se/hav/uppdrag--kontakt/organisation/avdelningen-for-fiskforvaltning.html> (Hämtad 2019-11-16)

Havs- och vattenmyndigheten (2019) WaterCOG – internationellt samarbete för att stärka lokal vattenförvaltning <https://www.havochvatten.se/hav/samordning--fakta/internationellt-arbete/internationellt-samarbete/watercog---samarbete-for-lokal-vattenforvaltning.html> (Hämtad 20120-04-07)

Havsmiljöinstitutet (2019) Fisk, www.sverigesvattenmiljo.se/undersoka-vattenmiljo/fisk (Hämtad 2020-02-05)

Jordan, T. (2015) Konfliktkunskap för rovdjursförvaltningen, Naturvårdsverket, Rapport 6674

Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten (2013) Svenskt fiske och fisketurism 2020

Jordbruksverket (2019) Lokalt ledd utveckling genom Leader, Jordbruksverket
www.nya.jordbruksverket.se/4.3be9f42016bd87d7cece0f7f.html (Hämtad 2020-04-01)

Lundholm C. och Stöhr, C. (2014) Stakeholder dialogues and shared understanding: The case of co-managing fisheries in Sweden, Centre of teaching and learning social sciences, Stockholm University

Länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten (2014)
www.svenskafiskeregler.se/Sv/allmanna-fiskeregler/Pages/default.aspx (Hämtad 2019-11-16)

Malek, J.C., och V.R. Cornish. 2019. Co-management of marine mammals in Alaska: A case study-based review. Final report, Marine Mammal Commission. Bethesda, MD. 58 pages.

Pomeroy, R., Katon, B. och Harkes, I. (2001) Conditions affecting the success of fisheries co-management – lessons from Asia, USA: World Resources Institute USA, Marine Policy 25 (2001) 197-208

Prutzer, M. och Soneryd, L. (2016) Samverkan och deltagande i vattenråd och vattenförvaltning, Göteborgs Universitet, Havs- och Vattenmyndigheten rapport 2016:35

SFS 1981:533, Lagen om fiskevårdsområden. Näringsdepartementet RSL

Sundblad, G., Sundelöf, A., Ovegård, M., Karlsson, M., Blomqvist, G., Carlstrand, H. och Thörnqvist, S. (2018). Fritidsfiske inom fisk-, havs- och vattenförvaltningen. Nationell plan för datainsamling. Aqua reports 2018:22. Institutionen för akvatiska resurser, Sveriges lantbruksuniversitet, Drottningholm Lysekil Öregrund. 65 s.

Tillväxtverket (2020) Samråd med berörda aktörer
<https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/forenkling/handledning-for-konsekvensutredning/identifiera-konsekvenser/samrad-med-berorda-aktorer.html> (Hämtad 2020-02-05)

Tillmar, M., Gustavsson, M., Högberg, L., Rosell, E. och Svensson, L. (2018) Sektorsöverskridande samverkan – en studie för välfärd mellan olika samhällssektorer. HELIX Rapport 18:002, Helix Competence Center, Linköpings Universitet

Vattenmyndigheten (2020) Vattenorganisatorernas roll
www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/vattenforvaltning-i-sverige/vattenorganisationernas-roll.html (Hämtad 2020-06-23)

Vätternvårdsförbundet (2017) Förvaltningsplan för fiske och fiske 2017-2022, Rapport 127 från Vätternvårdsförbundet

Wenblad, A. (2007) Regional och lokal samförvaltning av fiske, Fiskeriverket

Bilaga A Enkäten

Länsstyrelserna

Enkät samrådsstrukturer - del 1

1. För att kunna återkomma och återkoppla till rätt person ser vi helst att ni fyller era kontaktuppgifter *

Förnamn

Efternamn

1.1. I vilken egenskap fyller du i enkäten?

Som anställd på Länsstyrelsen
 Som anställd på Havs- och Vattenmyndigheten
 Som anställd på Universitet/Högskola
 Som anställd på Jordbruksverket
 Som anställd på kommun
 Som deltagare i en samrådsstruktur
 Som annat

2. Vilka samrådsstrukturer finns i ditt län som jobbar med fiskförvaltning?

Gäller samrådsstrukturer som berör vatten där HAV har föreskriftsrätt för reglering av fiske, dvs. kusterna, stora

Gävleborgs län
 Hallands län
 Jämtlands län
 Jönköpings län
 Kalmar län
 Kronobergs län
 Norrbottens län
 Skåne län
 Stockholms län
 Södermanlands län
 Uppsala län
 Värmlands län
 Västerbottens län
 Västernorrland län
 Västmanlands län
 Västra Götalands län
 Örebro län
 Östergötlands län
 Vet inte

2.3.1 Specificera den geografiska avgränsningen *

Ange tex huvudavrinningsområde, berörd laxälv, län, kommun, gtr. Beskrivningen ska kunna användas för att på ett enkelt sätt kunna skapa en karta över samrådsstrukturer.

2.1 Namn på samrådsstrukturen? *

sjöarna och laxförande vattendrag.

Varje specifik samrådsgrupp/samverkansgrupp som du deltar i fylls i separat

2.2 Vilka geografiska områden berörs?

Välj område från lista, fler val möjliga

Södra ostkusten (inkl. Öland)
 Sydkusten
 Västkusten
 Norrlandskusten
 Gotland
 Vänern
 Vättern
 Mälaren
 Hjälmararen
 Storsjön
 Laxförande vattendrag

2.3 Vilka län berörs av samrådsstrukturen?

Välj vilket/vilka län från lista, fler val möjliga

Blekinge län
 Dalarnas län
 Gotlands län

Gävleborgs län
 Hallands län
 Jämtlands län
 Jönköpings län
 Kalmar län
 Kronobergs län
 Norrbottens län
 Skåne län
 Stockholms län
 Södermanlands län
 Uppsala län
 Värmlands län
 Västerbottens län
 Västernorrland län
 Västmanlands län
 Västra Götalands län
 Örebro län
 Östergötlands län
 Vet inte

2.3.1 Specificera den geografiska avgränsningen *

Ange tex huvudavrinningsområde, berörd laxälv, län, kommun, gtr. Beskrivningen ska kunna användas för att på ett enkelt sätt kunna skapa en karta över samrådsstrukturer.

Fiskeregler
 Fiskevärd
 Fisketillsyn
 Kunskapsuppbyggnad om fiskbestånd tex provfisken
 Kunskapsuppbyggnad om fisket tex fångststatistik
 Främjandeinsatser Fiske (yrkes- och fritidsfisket)
 Annan miljöövervakning tex vattenkvalitet, bottenfauna osv
 Andra samhällsfunktioner
 Vet inte

2.5 Vem har inlett samrådsstrukturen?

Om okänt, skriv: Vet ej

2.4 Vilken typ av fiskförvaltning hanterar gruppen? *

Med vilka frågor som hanteras menas vilka som diskuteras av gruppen

2.6 Vem ansvarar idag för samrådsstrukturen? *

Om okänt, skriv: Vet ej

2.7 Hur finansieras arbetet? *

EU-medel
 Statliga medel
 Privata medel
 Ideellt arbete
 Kommunala medel

Andra medel, ange:

Vet inte

2.8 Vilka ingår i samrådsgruppen/samverkansgruppen? *

Havs- och vattenmyndigheten
 Jordbruksverket
 Länsstyrelsen
 SLU
 Kommuner
 Fiskevattenägare
 Fisketurism/fiskeguider
 Yrkesfiskare
 Fritidsfiskare - Sportfiskare
 Fritidsfiskare - Husbehovsfiskare
 Vattenbrukare
 Andra
 Vet inte

2.9 Hur länge har samrådsgruppen/samverkansgruppen funnits?

1-5 år
 6-10 år
 Mer än 10 år
 Under uppstart
 Vet inte

2.10 Hur ofta träffas gruppen?

Vid behov
 1 gång per år

2-3 gånger per år
 Fler än 3 gånger per år
 Vet inte

2.11 Är det en fast grupp med permanenta medlemmar eller varierar dessa från gång till gång?

Fasta grupper
 Varierar från gång till gång
 Vet inte

2.12 Vilka mandat finns? *

Informationsutbyte
 Rådgivande till berörda förvaltare, tex genom förvaltningsplaner, regelförslag, projektideer, osv
 Beslutsrätt i vissa av samrådsstrukturens verksamhetsområden, tex fördela medel, fastställa regler, besluta om genomförande åtgärder, besluta om kunskapsinhämtning osv, vilken i så fall?

Vet inte

2.12 Finns det uttalade syfte och mål?

Ja
 Nej
 Vet inte

2.13 Finns det handlings- eller förvaltningsplaner?

Ja
 Nej
 Andra typer av styrdokument

Vet inte

2.14 Finns det några arbetsgrupper/undergrupper/temagrupper etc?

Ja
 Nej
 Vet ej

2.15 Baserat på din kunskap, hur väl anser du att samrådsstrukturen uppfyller syftet? *

Inte alls   Mycket väl Jag vet inte

2.17 Kontaktperson som kan svara på ytterligare frågor
 Om ni inte vet, lämna kommentar

Namn

Telefon

E-post

Kommentar

Enkät samrådsstrukturer - del 2

1. För att kunna återkomma och återkoppla till rätt person ser vi helst att ni fyller era kontaktuppgifter *

Förnamn

Efternamn

1.1. I vilken egenskap fyller du i enkäten?

- Som anställd på Länsstyrelsen
- Som anställd på Havs- och Vattenmyndigheten
- Som anställd på Universitet/Högskola
- Som anställd på Jordbruksverket
- Som anställd på kommun
- Som deltagare i en samrådsstruktur
- Som annat

För att fånga upp övriga samrådsstrukturer som berör fiskförvaltning i Sverige kommer här frågor om samrådsstrukturer som ligger utanför och inte berör områdena där **Hav** har föreskrifträtt.

3. Finns det några övriga samrådsstrukturer som berör övrigt enskilt vatten (inte

- Västmanlands län
- Västra Götalands län
- Örebro län
- Östergötlands län
- Vet inte

3.3 Specificera den geografiska avgränsningen

Ange tex huvudavrinningsområde, län, kommun, etc. Beskrivningen ska kunna användas för att på ett enkelt sätt kunna skapa en karta över samrådsstrukturer.

3.4 Vilken typ av fiskförvaltning hanterar gruppen?

- Fiskeregler
- Fiskevård
- Fisketillsyn
- Kunskapsuppbyggnad om fiskbestånd tex provfisken
- Kunskapsuppbyggnad om fisket tex fångststatistik
- Främjandeinsatser Fiske (yrkes- och fritidsfisket)
- Annan miljöövervakning tex vattenkvalitet, bottenfauna osv
- Andra samhällsfunktioner
- Vet inte

För att fånga upp övriga samrådsstrukturer som berör fiskförvaltning i Sverige kommer här frågor om samrådsstrukturer som ligger utanför och inte berör områdena där **Hav** har föreskrifträtt.

3.5 Vilka ingår i samrådsgruppen/samverkansgruppen?

kusterna, de stora sjöarna och laxförande vattendrag)?

- Ja
- Nej
- Vet inte

3.1 Namn på samrådsstrukturen?

Geografisk avgränsning för samrådsstrukturen

3.2 Vilka län berörs av samrådsstrukturen?

Välj vilket/vilka län från lista, fler val möjliga

- Blekinge län
- Dalarnas län
- Gotlands län
- Gävleborgs län
- Hallands län
- Jämtlands län
- Jönköpings län
- Kalmar län
- Kronobergs län
- Norrbottens län
- Skåne län
- Stockholms län
- Södermanlands län
- Uppsala län
- Värmlands län
- Västerbottens län
- Västerbotten län

- Havs- och vattenmyndigheten
- Jordbruksverket
- Länsstyrelsen
- SLU
- Kommuner
- Fiskevattenägare
- Fisketurism/fiskeguider
- Yrkesfiskare
- Fritidsfiskare - Sportfiskare
- Fritidsfiskare - Husbehovsfiskare
- Vattenbrukare
- Andra
- Vet inte

3.6 Vilka mandat finns?

- Informationsutbyte
- Rådgivande till berörda förvaltare, tex genom förvaltningsplaner, regelförslag, **projektideer** osv
- Beslutsrätt i vissa av samrådsstrukturens verksamhetsområden, tex fördela medel, fastställa regler, besluta om genomförande åtgärder, besluta om kunskapsinhämtning osv. Ange vilka i så fall:
- Vet inte

3.7 Vem ansvarar idag för samrådsstrukturen?

Om okänt, ange: Vet ej

3.8 Kontaktperson som kan svara på ytterligare frågor

Om okänt, ange: Vet ej

Namn

Mobil

E-post

Länsstyrelserna

Enkät samrådsstrukturer - del 3

1. För att kunna återkomma och återkoppla till rätt person ser vi helst att ni fyller era kontaktuppgifter *

Förmann

Efternamn

1.1. I vilken egenskap fyller du i enkäten?

Som anställd på Länsstyrelsen
 Som anställd på Havs- och Vattenmyndigheten
 Som anställd på Universitet/Högskola
 Som anställd på Jordbruksverket
 Som anställd på kommun
 Som deltagare i en samrådsstruktur
 Som annat

4. Hur samverkar/arbetar man i de områden som saknar samrådsstruktur? Med avseende följande:

4.1 Framtagande av regelförslag
Vilka är vanligast att man använder?

Remissförfarande
 Samrådsmöte
 Direktutskick av information
 Information på webben och/eller sociala medier
 Vet inte
 Kommentar:

4.2 Förankring av regelförslag
Vilka är vanligast att man använder?
Klicka i "Kommentar" för att lämna en kommentar.

Remissförfarande
 Samrådsmöte
 Direktutskick av information
 Information på webben och/eller sociala medier
 Vet inte
 Kommentar:

4.3 Planering av fiskevård
Vilka är vanligast att man använder?
Klicka i "Kommentar" för att lämna en kommentar.

Remissförfarande
 Samrådsmöte
 Direktutskick av information
 Information på webben och/eller sociala medier
 Vet inte
 Kommentar:

4.4 Fisketillsyn
Vilka är vanligast att man använder?

Klicka i "Kommentar" för att lämna en kommentar.

Remissförfarande
 Samrådsmöte
 Direktutskick av information
 Information på webben och/eller sociala medier
 Vet inte
 Kommentar:

4.5 Kunskapsuppbyggnad om fiskbestånden och fisket
Vilka är vanligast att man använder?
Klicka i "Kommentar" för att lämna en kommentar.

Remissförfarande
 Samrådsmöte
 Direktutskick av information
 Information på webben och/eller sociala medier
 Vet inte
 Kommentar:

5. Vad finns det för befintliga organisationer/samrådsstrukturer som skulle kunna hantera fiskefrågor men som idag hanterar annat såsom tex vattenvård, hamnverksamhet, jordbruk, industrier, turism, vattenkraft etc; Ett sådant exempel kan tex vara vattenråd eller vattenvårdsförbund.

Fyll i det antal som är relevant.

5.1

Namn
organisation/samrådsstruktur
_____

Geografiskt område
organisation/samrådsstruktur
_____

Kort beskrivning eller hänvisningar organisation/samrådsstruktur
_____

5.2

Namn
organisation/samrådsstruktur
_____

Geografiskt område
organisation/samrådsstruktur
_____

Kort beskrivning eller hänvisningar organisation/samrådsstruktur
_____

5.3

Namn
organisation/samrådsstruktur
_____

Geografiskt område
organisation/samrådsstruktur
_____

Kort beskrivning eller hänvisningar organisation/samrådsstruktur
_____

5.4

Namn
_____

<p>organisation/samrådsstruktur</p> <hr/>				
<p>Geografiskt område organisation/samrådsstruktur</p> <hr/>				
<p>Kort beskrivning eller hänvisningar organisation/samrådsstruktur</p> <hr/>				
<p>5.5</p>				
<p>Namn organisation/samrådsstruktur</p> <hr/>				
<p>Geografiskt område organisation/samrådsstruktur</p> <hr/>				
<p>Kort beskrivning eller hänvisningar organisation/samrådsstruktur</p> <hr/>				
<p>6. Hur skulle man kunna förbättra samverkan i ditt län?</p> <table border="1"><tr><td> </td></tr><tr><td> </td></tr><tr><td> </td></tr><tr><td> </td></tr></table>				
<p>7. Övriga synpunkter</p> <table border="1"><tr><td> </td></tr><tr><td> </td></tr></table>				

Bilaga B Länsstyrelsernas ansvarsområden inom fiskeverksamheten

Denna bilaga avser beskriva de olika verksamhetsområdena som länsstyrelserna har inom fiskeverksamheten i Sverige. Fiskeverksamheten, eller fiskförvaltningen, kan delas in i två kategorier: "Nyttjande" och "Fiskevård" som båda omfattas av "Övervakning" och "Tillsyn". Nyttjandet innefattar fritidsfiske, yrkesfiske och vattenbruk där länsstyrelsen bl.a. ansvarar för bestämmelser av regler och utfärdande av tillstånd och dispenser. Fiskevården innefattar både livsmiljövård, dvs. habitatvård, samt beståndsvård. Relevant miljöövervakning och tillsyn för säkerställande av regelefterlevnad görs inom alla kategorier. Till underlag finns regler, lagar och kunskapsunderlag som kommer beskrivas kortfattat i nästkommande avsnitt av denna bilaga. Beskrivningar av länsstyrelsernas verksamhetsområden inom respektive kategori kommer att göras och därefter avslutas bilagan med en tabell över dessa verksamhetsområden.

Utöver ovan beskrivna verksamhetsområden har länsstyrelsen ansvarsuppgifter inom annat miljöarbete som har en direkt påverkan på fiskförvaltningen. Exempel på sådana är:

- Tillsyn inom vattenverksamheten.
- Statusklassning inom vattenförvaltningen.
- Fastställande av bevarandeplaner för N2000.
- Bildande av naturreservat (kan innefatta fiskeregler och reglering av tillträde till fiskevatten).
- Samordning av den regionala miljöövervakningen, inklusive övervakning av fisk.
- Samordning av det regionala miljömålsarbetet.
- Tillstånd till miljöfarlig verksamhet.

Regelverk och lagstiftning

Olika lagar och förordningar reglerar var, när och hur det är tillåtet att fiska. Syftet med förvaltningen av fisk och fiske är att fisken i Sveriges vatten ska bevaras för kommande generationer och därför behöver den fiskas på ett ansvarsfullt sätt. Det svenska yrkesfisket styrs i huvudsak av regler från EU:s gemensamma fiskeripolitik som trädde i kraft 2014, men även ett flertal nationella lagar reglerar. Den lagstiftning som styr fritidsfisket är Fiskelagen (1993:787), Förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen och föreskrifter i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS). Enligt länsstyrelseinstruktionen så har länsstyrelsen även uppgifter i fråga 11, fiske.

Vid sidan om den egentliga fiskerilagstiftningen finns bestämmelser som styr verksamheten och som har lagstöd i Miljöbalken. Regelverken kan tolkas olika av aktörerna och länsstyrelsen har därmed en viktig lagstadgad uppgift att granska lagförslag och ge yttranden om hur det påverkar respektive läns fiskerinäring etc.

Figur 19. Beskriver länsstyrelsens fiskeverksamhet. Övervakning och tillsyn utförs över alla typer av fiske och fiskevården. Fiskevården avser både livsmiljövård och beståndsvård. Nyttjande avser fritidsfiske, yrkesfiske och vattenbruk. Fritidsfiske avser husbehovsfiske och sportfiske. Sportfiske avser fisketurism och lokalt fiske

Styrdokument och kunskapsunderlag

Länsstyrelserna ska främja länets utveckling, verka för att nationella mål genomförs i förhållande till respektive läns förutsättningar samt samordna olika samhällsintressen. Regeringen utfärdar årligen ett regleringsbrev som innehåller de uppdrag som regeringen ger länsstyrelserna. Länsstyrelsens arbete styrs även av nationella och regionala program, olika förordningar, lagar, styrdokument samt handlings- och verksamhetsplaner. Strategierna kan innehålla mål, prioriteringar och åtgärdsförslag för arter och livsmiljöer. Relevant kunskaps- och planeringsunderlag inkorporeras i planerna och ska kunna användas av externa aktörer. Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 både nationellt och när det gäller att bidra till det globala genomförandet och det är framtaget en nationell handlingsplan för att bedriva detta arbete.

Nyttjande

Nyttjande av fisk och fiske syftar till hur de biologiska resurserna används. Det innefattar alla bestämmelser kring hur, var och när man får fiska fisken.

Fritidsfiske

Med fritidsfiske avses allt fiske som inte sker för försäljning eller med stöd av yrkesfiskelicens. Fisketurism är en växande del av svensk besöksnäring och en SCB-undersökning från 2018 visade att 1,3 miljoner svenskar i åldern 16–80 år ägnar sig åt fritidsfiske varje år och tillsammans spenderar drygt 10 miljarder kronor på utrustning. Fritidsfiske kan delas upp i sportfiske och

husbehovsfiske. Husbehovsfiske innebär fiske som enbart går till det egna hushållets behov och sportfiske inkluderar lokalt fiske och turistfiske. Turistfiske innefattar det fritidsfiske som innebär resor till platser utanför den vanliga omgivningen eller nyttjande av tjänster som tillhandhålls av fisketurismföretag (Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten 2013).

Yrkesfiske

Yrkesfisket bedrivs på olika sätt och i olika omfattning. 2015 fanns 968 stycken företag registrerade, vilket uppvisar en nedåtgående trend. De samlade inkomsterna för den svenska fiskeflottan uppgick till mellan 1,1 och 1,5 miljarder kronor mellan 2010 och 2013. Yrkesfiske avser allt fiske som sker för försäljning eller med stöd av yrkesfiskelicens och kräver en yrkesfiskelicens som utfärdas av Havs- och vattenmyndigheten. Alla fångster måste rapporteras och licensen begränsas gällande fångstområde, fiskemetod, redskap och tillåtna arter. Olika allmänna fiskeregler gäller samt regler i vattendrag som mynnar ut i havet. I allmänt vatten och de fem stora sjöarna finns bestämmelser om utmärkning av fiskredskap. Ytterligare regler kan gälla i olika geografiska områden.

Vattenbruk

Vattenbruk bedrivs idag i havet, sjöar och kraftverksmagasin över hela Sverige. De vanligaste vattenbruken är traditionella kassodlingar och musselodlingar. Olika produkter produceras i svenskt vattenbruk och de är:

- Produkter för konsumtion
- Produkter för utsättning eller vidareuppfödning
- Industriprodukter, gödsel eller bränsle

Det mesta som produceras inom vattenbruket i Sverige används som livsmedel och den största produktionsandelen utgörs av regnbåge och blåmusslor. En viktig del av produktionen består av att kläcka yngel som sedan säljs vidare som odlingsmaterial till matfiskodlare, för att stärka naturliga bestånd eller används inom sport- och yrkesfisket.

Länsstyrelsen utfärdar det tillstånd som krävs för att bedriva odlingsverksamheter enligt fiskerilagstiftningen av t.ex. fisk, musslor, ostron och kräftor. De vattenodlingar som fått tillstånd finns registrerade i ett vattenbruksregister.

Fiskevård

Fiskevården syftar till åtgärder som ska vårda fiskbestånd och livsmiljöer och främja nyttjandet av fisken. Fiskevården innefattar således åtgärder som innefattar både livsmiljövård och beståndsvård. Exempel på fiskevårdsåtgärder som länsstyrelsen ansvarar för är fisketillsyn för att säkerställa regelefterlevnad, utplantering av fisk, restaurering av livsmiljöer och förbättring av vattenkvaliteten, t.ex. genom kalkning av försurade vattendrag.

Övervakning och tillsyn

Länsstyrelserna har förutom ovannämnda uppgifter även ansvar att utföra övervakning och tillsyn över fiskeverksamhet inom nyttjande och fiskevård för att säkerställa regelefterlevnad, motverka brott och bedriva miljöövervakning.

Referenser

Boverket (2018) <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hav/maritima-naringar/vattenbruk/>
(Hämtad 2019-11-20)

Länsstyrelserna (ej daterad) <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/lantbruk-och-landsbygd/jordbruk-och-djurhallning/fiske-och-fiskodling/vattenbruk-och-fiskodling.html> (Hämtad 2019-11-19)

<https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/lagstiftning/lagstiftning-som-ror-yrkesfisket.html>

<https://www.havochvatten.se/4.276e7ae81443563a7502062.html>

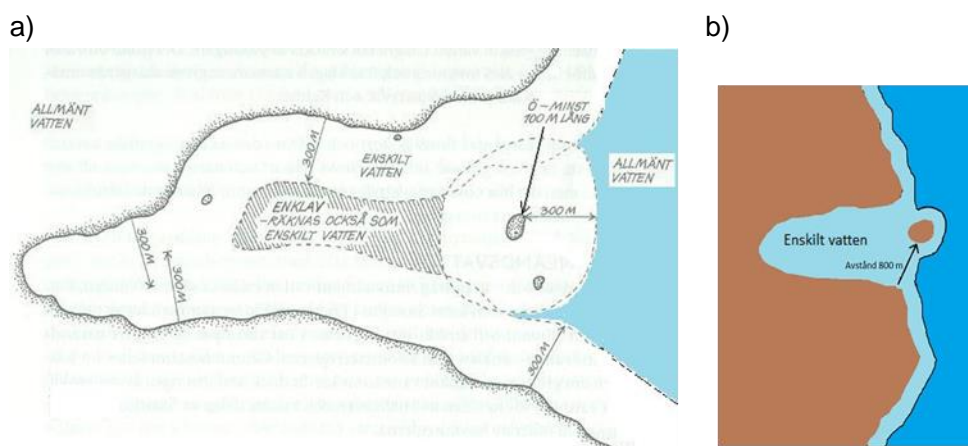
Bilaga C Fiske på allmänt och enskilt vatten samt fiskets bedrivande

Allmänt vatten och enskilt vatten

Majoriteten av det vatten som finns i havet är allmänt vatten. Undantag är de vattenområden som tillhör fastigheter längs kuster och öar i havet med minst 100 meters längd. De vattenområden som tillhör fastigheterna kallas enskilt vatten och följande grundregler gäller:

- *Strandvattenregeln* innebär att allt vatten med minst 3 meters djup är enskilt inom 300 meter från fastlandet eller från ö av minst 100 meters längd.
- *Enklavregeln* innebär att allt vatten som har en förbindelse med öppna havet är enskilt även om avståndet till land överstiger 300 meter. I havsvikar med trånga mynnningar där avståndet understiger 600 meter (300 + 300 meter) är allt vatten alltså enskilt (se figur 20a).
- *Kilometerregeln* innebär att allt vatten är enskilt om det inte är en öppen förbindelse från fastlandet eller öar (av minst 100 meters längd) till havet på minst 1 kilometer. Det innebär att havsvikar med en öppning på mindre än 1 kilometer mellan yttersta uddarna utgör enskilt vatten (se figur 20b) med undantag för Öland, Gotland och andra öar med mindre än 1 km från fastlandet.

Det finns även allmänt vatten i de stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön. Enskilt vatten i de stora sjöarna tillhör fastigheter på samma sätt som i havet, d.v.s. 300 meter från fastlandet. Det finns andra undantag från ovanstående regler, bl.a. i Norrbotten och Kalmar län. Enskilt frivatten syftar på ett vatten där staten har betalat fiskerättsägarna som äger det enskilda vattnet mot att allmänheten tillåts fiska i området med rörliga redskap.

Figur 20. Bilder som beskriver a) enklavregeln och b) kilometerregeln. Bilder från svenskafiskeregler.se.

Yrkesfiske och fritidsfiske

Yrkesfisket bedrivs på olika sätt och i olika omfattning, 2020 fanns 866 stycken företag registrerade vilket uppvisar en nedåtgående trend. Den samlade vikten 1.7 miljarder kg och det samlade landningsvärdet för den svenska fiskeflottan uppgick till drygt 1.2 miljarder kronor.

Yrkesfiske avser allt fiske som sker med stöd av fiskelicens eller personlig fiskelicens som utfärdas av HaV. Alla fångster måste rapporteras och licensen begränsas gällande fångstområde, fiskemetod, redskap och tillåtna arter. För havet finns, genom EU:s fiskeripolitik, krav på fiskelicens eller personlig fiskelicens för att få marknadsföra fångster från havet. För sötvattensområdet finns inget sådant krav, varför vem som helst kan bedriva fiske för avsalu i yrkesmässig omfattning eller som biinkomst.

Med fritidsfiske avses allt fiske för fångst till det egna hushållet, rekreation, turism och tävling. Fisketurism är en växande del av svensk besöksnäring. En SCB-undersökning från 2020 visade att 1,7 miljoner svenskar i åldern 16–80 år ägnar sig åt fritidsfiske varje år och tillsammans spenderar drygt 10 miljarder kronor på utrustning. Fritidsfiske kan delas upp i sportfiske och husbehovsfiske. Husbehovsfiske innebär fiske där det huvudsakliga syftet är fångst till det egna hushållets behov men även förstås rekreation. I husbehovsfisket används ofta nät, burar och ryssjor. Med sportfiske avses fiske med handredskap där de viktigaste motiven är rekreation, turism och tävling men även fångst till det egna hushållet. Turistfiske innefattar det fritidsfiske som innebär resor till platser utanför den vanliga omgivningen eller nyttjande av tjänster som tillhandhålls av fisketurismföretag (Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten 2013).

Sveriges kuststräcka samt de fem stora sjöarna omfattas av fritt handredskapsfiske enligt fiskelagen och vem som helst kan inom dessa områden ägna sig åt fritidsfiske med handredskap på både allmänt och enskilt vatten. Fritidsfiske med ett begränsat antal nät, burar och ryssjor är fritt för EU-medborgare på allmänt vatten och på enskilt vatten inom vissa områden på kusten. I enskilt vatten som inte omfattas av det fria handredskapsfisket eller andra frifiskerättigheter kan man fiska genom fiskekort eller arrendera vattnet. För fritidsfiskare finns i dagsläget ingen registrerings- eller rapporteringsskyldighet av fångster och ej heller någon form av allmän fiskevårdsavgift eller statlig avgift för fritidsfiske på allmänt vatten.

Fasta fiskeredskap är fiskebyggnad respektive fiskeredskap med ledarm och redskap fastsatta vid botten/stranden som avses stå kvar i mer än två dygn i följd.

Handredskap avser spö, pilk och liknande rörliga redskap som är utrustade med lina och högst tio krokar.

Rörliga/mängdfångade redskap är alla övriga redskap, t.ex. nät, ryssjor, långrevor och burar. Till rörliga redskap räknas också trål, ringnot och snurrevad vilka får användas av yrkesfisket.

Kartläggning av samrådsstrukturer inom fiskförvaltning i Sverige